

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Využití strukturální pomoci EU ve vybraných státech Spolkové republiky Německo

Use of the EU Structural Aid in the Selected States of the Federal Republic of Germany

Student: Eva Janasová

Vedoucí diplomové práce: Ing. Lukáš Melecký

Ostrava 2008

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci včetně všech příloh vypracovala samostatně. Přílohy č. 1 - 27 dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnila.

V Ostravě dne 25. dubna 2008

.....

Eva Janasová

Děkuji svému vedoucímu diplomové práce, Ing. Lukáši Meleckému, za odborné a metodické vedení mé práce, cenné rady a připomínky a veškerý věnovaný čas.

Obsah

Úvod	4
1. Proměny politiky hospodářské a sociální soudržnosti v Evropské unii	6
1.1 Úloha a postavení politiky HSS EU	6
1.2 Geneze politiky HSS EU a její legislativní zakotvení	7
1.3 Mezníky vývoje regionální politiky EU	11
1.4 Politika HSS EU v programovacím období 2000 – 2006	15
1.4.1 Cíle politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU	16
1.4.2 Nástroje politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU	17
1.4.3 Finanční rámec politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU	20
1.5 Politika HSS EU v programovacím období 2007 – 2013	21
1.5.1 Cíle politiky HSS EU	22
1.5.2 Nástroje politiky HSS EU	24
1.5.3 Finanční rámec politiky HSS EU	27
2. Sociálně-ekonomická charakteristika a regionální struktura SRN a vybraných spolkových zemí	28
2.1 Obecná charakteristika SRN	28
2.1.1 Obyvatelstvo	29
2.1.2 Politický systém	31
2.1.3 Administrativní členění a regionální struktura země	33
2.1.4 Historický vývoj země	35
2.2 Situační analýza Spolkové republiky Německo	40
2.2.1 Ekonomická výkonnost	40
2.2.2 Struktura národního hospodářství	41
2.2.3 Zahraniční obchod	43

2.2.4	Trh práce	44
2.2.5	Investice a inovace	46
2.2.6	Systém sociálního zabezpečení	47
2.3	Charakteristika vybraných spolkových zemí SRN	47
2.3.1	Spolková země Dolní Sasko	49
2.3.2	Spolková země Meklenbursko-Přední Pomořansko	53
2.3.3	Spolková země Sasko-Anhaltsko	57
3.	Programování strukturální pomoci EU v Německu	62
3.1	Národní regionální politika Německa	62
3.2	Programování strukturální pomoci EU v Německu v období 2000 – 2006	65
3.2.1	Rámec programování strukturální pomoci EU v Německu	66
3.2.2	Systém programových dokumentů SF EU	67
3.2.3	Finanční alokace strukturálních operací	70
3.3	Programování strukturální pomoci EU v Německu v období 2007 – 2013	72
3.3.1	Rámec programování strukturální pomoci EU v Německu	72
3.3.2	Systém programových dokumentů SF EU	74
3.3.3	Finanční alokace strukturálních operací	77
3.4	Programování strukturální pomoci EU v Dolním Sasku	79
3.4.1	Programovací období 2000 - 2006	79
3.4.2	Programovací období 2007 - 2013	83
3.5	Programování strukturální pomoci EU v Meklenbursku – Předním Pomořansku	87
3.5.1	Programovací období 2000 - 2006	87
3.5.2	Programovací období 2007 - 2013	91
3.6	Programování strukturální pomoci EU v Sasku-Anhaltsku	94
3.6.1	Programovací období 2000 – 2006	94

3.6.2	Programovací období 2007 – 2013	97
4.	<i>Využití vybraných nástrojů politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU ve zvolených spolkových zemích Německa</i>	101
4.1	Využití a hodnocení politiky HSS EU v Německu	101
4.1.1	Hodnocení politiky soudržnosti EU v SRN podle vybraných indikátorů	111
4.1.2	Analýza dopadu politiky HSS EU v Německu podle modelu HERMIN	117
4.2	Hodnocení účinků politiky HSS EU ve vybraných spolkových zemích SRN	119
4.3	Využití nástrojů politiky HSS EU ve vybraných spolkových zemích	121
4.3.1	Dolní Sasko	121
4.3.2	Meklenbursko-Přední Pomořansko	128
4.3.3	Sasko-Anhaltsko	134
4.3.4	Souhrnné hodnocení vybraných programů strukturální pomoci vybraných spolkových zemí SRN	138
Závěr		140
Seznam zkratk a symbolů		149
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce		152
Seznam příloh		153

Úvod

Politika hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie je politikou solidarity, která usiluje o snižování rozdílů v rozvoji jednotlivých regionů a nerovností v blahobytu občanů. Na tento cíl je vynakládána více než třetina rozpočtu Evropské unie. Prostřednictvím této politiky chce Unie především přispět k rozvoji zaostávajících regionů, restrukturalizaci průmyslových oblastí, které se ocitly v obtížné situaci, ekonomické diverzifikaci venkovských oblastí, kde je zemědělství na ústupu, či revitalizaci zanedbaných městských čtvrtí. Hlavním cílem je vytváření pracovních míst. Souhrnně se tedy jedná o **posílení hospodářské, sociální a územní soudržnosti Unie**. Německo, jako zakládající člen Evropských společenství a čistý plátce do rozpočtu EU, má přímý vliv na utváření politiky hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie a jako ostatní členské státy z ní též do jisté míry profituje. Pozornost se přitom obrací především na podporu nově přistoupených spolkových zemí v roce 1990. Od znovusjednocení Německa dochází k obnově východoněmeckých zemí, které byly postiženy téměř 40 let trvajícím odděleným vývojem a komunistickým režimem.

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila využití strukturální pomoci EU v Německu. Základním podnětem k volbě tohoto tématu je můj bližší zájem o politiku hospodářské a sociální soudržnosti EU a osobní vztah k Německu, kde jsem měla příležitost studovat tři semestry v rámci programu Sokrates/Erasmus a grantu MŠMT ČR. Měla jsem tak možnost porovnat život a studium v Kolíně nad Rýnem a Drážďanech a při mých studijních pobytech jsem si uvědomila a vyzkoušela, jak rozdílné ve skutečnosti Německo je, i když to tak na první pohled nemusí vypadat. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla této problematice blíže věnovat ve své diplomové práci.

Cílem této diplomové práce je, na příkladu tří německých spolkových zemí, zmapovat a analyzovat politiku hospodářské a sociální soudržnosti EU a její přínos pro Spolkovou republiku Německo v rámci priorit programovacího období 2000 - 2006. Výsledky prezentuji na příkladu tří severoněmeckých zemí - Dolní Sasko, Sasko-Anhaltsko a Meklenbursko-Přední Pomořansko. Tímto způsobem jsou do prozkoumání zahrnuty jak regiony východního, tak západního Německa a je tak možné lépe zhodnotit přínos politiky hospodářské a sociální soudržnosti pro Německo, jako celek, i přes značnou rozmanitost a velké rozdíly jednotlivých regionů.

Vzhledem k obsáhlosti problematiky se nevěnuji hodnocení všech nástrojů politiky HSS EU ve vybraných spolkových zemích, ale zaměřuji se konkrétně na dopady programů Cíle 1 a 2 ve spolkových zemích Dolní Sasko, Sasko-Anhaltsko a Meklenbursko-Přední Pomoránsko.

První kapitola diplomové práce je věnována teoretickým mezníkům politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU, v druhé kapitole je uvedena hospodářsko – sociální analýza Německa a vybraných spolkových zemí. Třetí kapitola popisuje přístup Německa k politice soudržnosti EU a využívané nástroje této politiky ve vybraných spolkových zemích. Závěrečná kapitola pak přináší stručné zhodnocení politiky hospodářské a sociální soudržnosti v Německu a využití vybraných nástrojů politiky HSS EU v jednotlivých spolkových zemích v programovacím období 2000 – 2006.

Při zpracování diplomové práce jsem byla z velké části odkázána na cizojazyčné zdroje. Evaluaci politiky soudržnosti v Německu a vybraných spolkových zemí jsem vypracovala na základě německých programových dokumentů, jejich mid-term hodnocení a ročních zpráv o provádění politiky soudržnosti ve spolkových zemích Německa. Potřebné informace jsem získávala také využitím služeb, podkladů a materiálů Evropského dokumentačního centra (EDZ) v Drážďanech a Saské zemské, státní a univerzitní knihovny SLUB.

V diplomové práci používám pro rozlišení zemí bývalé NDR termínu „východoněmecké země“ nebo „východní spolkové země“. V německých materiálech jsem se však často setkávala s rozlišováním na „staré a nové spolkové země“. Z důvodu historického původu některých spolkových zemí, jako třeba Braniborsko nebo Sasko, sahajících hluboko do minulosti, jsem však dala raději přednost pojmu zohledňujícímu geografickou polohu.

1. Proměny politiky hospodářské a sociální soudržnosti v Evropské unii

1.1 Úloha a postavení politiky HSS EU

Regionální politiku, často také označovanou jako politiku hospodářské a sociální soudržnosti (HSS), můžeme chápat jako součást hospodářské politiky, jejímž prvořadým cílem je **vytváření podmínek pro postupné snižování rozdílů mezi jednotlivými regiony a posilování jejich konkurenceschopnosti**. Regionální politika se provádí na úrovni regionální, státní i nadstátní. Příkladem nadstátního přístupu k regionální politice je Evropská unie.¹ Evropská unie tvoří v mnoha směrech úspěšný celek, složený z mnoha států, který se vyznačuje například zvyšující se životní úrovní obyvatel a poměrně stabilní ekonomickou situací. Přesto, s postupným rozšiřováním Evropské unie, se projevují i hluboké rozdíly v hospodářské úrovni mezi jednotlivými evropskými regiony. K odstraňování těchto rozdílů slouží mj. i politika HSS EU, která je součástí dlouhotrvajícího evropského integračního procesu. I když politika HSS EU patří mezi poměrně mladé aktivity Evropské unie, její význam v posledním období neustále roste a v současné době má, po zemědělské politice, druhý největší podíl na výdajích ze společného rozpočtu.² V roce 1988 byla regionální politika integrována s částí sociální a zemědělské politiky do tzv. **strukturální politiky**, která komplexněji pokrývá celou oblast hospodářské a sociální soudržnosti.

Politika hospodářské a sociální soudržnosti EU se řadí mezi **komunitární koordinované politiky**. Pro tento typ politiky je charakteristické, že její těžiště spočívá v členských státech, zatímco orgány Evropské unie dbají na její koordinaci a harmonizaci.³

Hlavními principy politiky HSS EU jsou **princip solidarity a soudržnosti**, které se projevují tím, že bohatší státy uvnitř EU přispívají na rozvoj chudších a sociálně a hospodářsky znevýhodněných regionů. Snižování regionální nerovnosti totiž významnou měrou ovlivňuje výkonnost celé ekonomiky a Evropské unie jako celku a podporuje zvyšování kvality života obyvatel celé EU. Regionální a strukturální politika EU proto podporuje cílenou pomoc, směřující do zaostávajících regionů nebo regionů s nevyhovující strukturou průmyslu, investicemi do konkurenceschopných a inovativních aktivit, což se

¹ (SKOKAN, 2003)

² www.sfed.cpkp.cz, 2007

³ www.euractiv.cz, 2007

ukazuje jako dlouhodobě účinnější cesta než například přímé dotace do ohrožených odvětví. Hlavním účelem HSS EU je tedy zajištění srovnatelné životní úrovně obyvatel všech regionů a členských států a snížení rozdílů v hospodářské úrovni regionů s ohledem na jejich historické, kulturní a geografické odlišnosti.⁴

1.2 Geneze politiky HSS EU a její legislativní zakotvení

Politika HSS EU je právně zakotvena v komunitárním právu, nazývaným též právem Evropských společenství⁵, které společně s právem unijním⁶ tvoří **Evropské právo**.⁷ **Komunitární právo** se nejčastěji člení dle původu právních norem na právo primární a sekundární.

Primární právo je považováno za tzv. ústavní právo Evropských společenství. Jeho obsahem jsou právní normy obsažené především v zakládajících smlouvách⁸ Společenství a Evropské unie, které jsou právně závazné a nadřazené jak právu sekundárnímu, tak právu členských zemí.⁹

Regionální politika Evropské unie je politikou koordinovanou a v současné době patří k jedné z nejdůležitějších politik a je na ni vynakládána přibližně jedna třetina výdajů rozpočtu EU. Ne vždy tomu tak však bylo. V počátečních letech fungování Evropského hospodářského společenství (EHS) hrála regionální politika jen podřadnou roli. Nebyla původně v zakládajících smlouvách upravena a též se nepředpokládalo o její regulaci na úrovni celého Společenství.

⁴ www.euroskop.cz, 2007

⁵ Cílem komunitárního práva je postihnout otázky související s aplikací Smlouvy o evropském společenství uhlí a oceli, Smlouvy o Evropském hospodářském společenství a Smlouvy o Evropském společenství pro atomovou energii (tzv. Římské smlouvy), jakož i jejich změn, doplňků a smluv o přistoupení nových členských států. Právo ES je vybudováno na principu podřízenosti členských států společenství.

⁶ Právem unijním se rozumí zejména právo tzv. II. a III. pilíře EU, tj. právní akty společné zahraniční a bezpečnostní politiky (II. pilíř) a justiční spolupráce v trestních věcech (III. pilíř).

⁷ Evropským právem, tedy právem EU, se rozumí souhrn právních norem, zajišťujících institucionální soustavu ES a fungování společného trhu, ležících na pomezí práva mezinárodního a práva vnitrostátního.

⁸ Mezi primární právo patří následující tři zakládající smlouvy: Smlouva o Evropském společenství uhlí a oceli, Smlouva o Evropském hospodářském společenství a Smlouva o Evropském společenství atomové energie.

⁹ www.zakony.idnes.cz, 2005

Příčinou chybějící důrazné a komplexní regionální politiky bylo to, že podpora příjmově slabých oblastí byla považována za úkol národních vlád a z počátku též převažovaly pochybnosti o společném řízení této politiky. Všechny zakládající státy Evropského hospodářského společenství byly ekonomicky homogenní, a proto neměly členské země příliš zájem o společnou regionální politiku. Výjimku představovala pouze Itálie, jižní část - Mezzogiorno, ale tato situace byla vyřešena zvláštním dodatkem k Římské smlouvě. Předpokládalo se také, že zřízení společného trhu odstraní regionální rozdíly, ale později se zjistilo, že právě společný trh je příčinou rostoucích disparit mezi regiony Společenství.

Ve *Smlouvě o Evropském hospodářském společenství* (tzv. Římská smlouva) přesto můžeme najít právní předpisy s regionálně - politickým zaměřením. V preambuli je věnován celý odstavec regionální politice a článek 2 uvádí: „*Posláním Společenství je vytvořením společného trhu a postupným odstraňováním rozdílů mezi hospodářskými politikami členských států podporovat harmonický rozvoj hospodářských činností ve Společenství, nepřetržitý a vyvážený růst, vyšší stabilitu, rychlejší zvyšování životní úrovně a užší kontakty mezi členskými státy.*“¹⁰ Za zmínku stojí též předpisy s regionálně – politickým zaměřením, vztahující se k zemědělské politice (čl. 39), uskutečňování mobility pracovních sil (čl. 49), utvoření společné dopravní politiky (čl. 80) a přípustnosti subvencí v případě určitých regionálně politických cílů (čl. 92 Římské smlouvy).

Evropská komise si velmi brzy začala uvědomovat nutnost cílené a sdílené regionální politiky. Počátek vývoje sdílené regionální politiky můžeme vysledovat již na počátku 70. let minulého století. Již tehdy musela být využívána regionálně - politická opatření, kterými se předcházelo negativním vlivům působícím na hospodářskou soutěž společného trhu. Samotné zřízení společného trhu vedlo k prohlubování nerovností mezi rozvinutými a méně rozvinutými regiony členských států ve Společenství. Této situaci ještě přitížily strukturální krize v polovině 80. let 20. století v některých odvětvích jako ocelářském průmyslu a stavba lodí, které se negativně projeví především v postižených oblastech, závislých na výrobě v těchto odvětvích. Tím byl předznamenán vznik sdílené regionální politiky, která by napomáhala vytvářet předpoklady pro zvýšení konkurenceschopnosti znevýhodněných regionů pomocí cílených podpůrných opatření. Nutností bylo i sladit tato opatření s ostatními politikami Společenství. Tato úloha byla však ještě komplikována rozdílnými zájmy mezi Komisí, která podporovala cílená opatření směřující do

¹⁰ (Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství, 1957)

znevýhodněných oblastí a členskými zeměmi, které upřednostňovaly, aby se příjmy ze společného rozpočtu řídily principem „juste retour“¹¹.

V roce 1958 byla založena *Evropská investiční banka*, která byla užívána jako finanční nástroj sloužící k regionálně politickým účelům (právně zakotvena v Římské smlouvě), ale přesto ten nejdůležitější podnět pro zřízení společné regionální politiky vzešel až návrhem členských států na zřízení systému regionální podpory z roku 1971, čímž se ustanovilo omezení podpor v rozvinutých a silně industrializovaných územích Evropského hospodářského společenství. Dále k tomu přispěla i tzv. *Thomsonova - zpráva*¹² z roku 1973, která určila ve kterých oblastech bude regionální politika přispívat v budování evropské integrace. Potřeba společné regionální politiky byla odůvodňována především rodící se myšlenkou budoucího vytvoření hospodářské a měnové unie mezi státy Společenství, ale také hlavně přistoupením Velké Británie a Irska, které vedlo k ještě většímu vyostření regionálních rozdílů mezi zeměmi.

Za počátek koordinování národních regionálních politik se dá považovat zřízení *Evropského fondu regionálního rozvoje ERDF* v roce 1975, ke kterému došlo po rozšíření Společenství o Velkou Británii, Irsko a Dánsko v roce 1973. V souvislosti s tím je nutné připomenout i další fondy, které nabízely četné možnosti regionálně politických aktivit, jako Evropský sociální fond (založen v roce 1958) a Evropský zemědělský podpůrný a garanční fond (založen též v roce 1958). Tyto fondy měly přispívat k provádění regionální politiky v členských státech.¹³

Základní smlouvy byly postupem času revidovány a reformy rozšiřující a pozměňující původní smlouvy byly zakotveny v dalších smlouvách, kterými jsou:

¹¹ Přístup poměrného "spravedlivého vracení" (juste retour) se zakládá na systému čisté rozpočtové bilance země. Evropská unie naopak usiluje o výdaje založené na zásadě finanční solidarity.

¹² George Morgan Thomson byl jedním z prvních britských komisařů Evropského společenství (ve funkci v letech 1973 – 1977), který byl zodpovědný za regionální politiku. Jelikož se od roku 1970, společně se vznikem Wernerova plánu, uvažovalo o možném vzniku Evropské měnové unie, bylo třeba větší homogenity mezi regiony, čímž by se předešlo následkům odbourání směnného kurzového mechanismu. Právě v souvislosti s rozšířením o Velkou Británii a Irsko se však rozdíly mezi regiony nadále vystupňovaly. V roce 1973 byl zmíněnou Thomsonovou zprávou odhadnut příjem na obyvatele ve Velké Británii mezi 73 – 94 procenty průměru zemí Evropského společenství, hodnota Irska však ležela mezi 41 – 65 procenty. Bylo zřejmé, že ekonomická a monetární integrace bez vyrovnání disparit mezi regiony prostřednictvím cílené regionální politiky a odpovídajících fondů nemůže fungovat.

¹³ (BIEBER, EPINEY, HAAG, 2005)

- Jednotný evropský akt (vstoupil v platnost 1. 7. 1987)
- Maastrichtská smlouva (platnost od 1. 11. 1993)
- Amsterdamská smlouva (platnost od 1. 5. 1999)
- Niceská smlouva (platnost od roku 2004)

V roce 1987 vstoupil v platnost *Jednotný evropský akt*, který v článku 130 a) – 130d) zdůraznil úlohu regionální politiky. Článek 130 a) zní: „*Společenství za účelem podpory celkového harmonického vývoje Společenství jako celku rozvíjí a prosazuje svou činnost vedoucí k posilování hospodářské a sociální soudržnosti. Společenství se především zaměřuje na snižování rozdílů mezi různými regiony a zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů*“.¹⁴

V *Maastrichtské smlouvě* byl právně zakotven Kohezní fond, který byl založen v roce 1993 a hospodářská a sociální soudržnost byla zařazena mezi hlavní cíle EU. Od roku 1993 tedy hovoříme o politice HSS EU. *Amsterdamská smlouva* dále rozšířila legislativu v této oblasti a zařadila celou kapitolu týkající se hospodářské a sociální soudržnosti. Současnou úpravu politiky HSS EU můžeme najít v článku 158 - 162 *Smlouvy o založení Evropského společenství* (ve znění smlouvy z Nice, 2001), kde jsou určeny cíle regionální politiky. Důležitou úlohu při realizaci evropské regionální politiky hrají strukturální fondy, které tvoří nástroje této politiky a jsou zakotveny v článku 159 *Smlouvy o ES*. Hlavní úkoly strukturálních fondů jsou rozepsány v článku 160 a článek 161 *Smlouvy o ES* se věnuje Koheznímu fondu.

Sekundárním právem se rozumí především nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska. K sekundárním pramenům, které se vážou k strukturální politice řadíme nařízení Rady a rozhodnutí Komise. Důležité nařízení, vztahující se ke strukturálním fondům v programovacím období 2000 – 2006 tvořilo *Nařízení Rady (ES) č. 1260/1999 ze dne 21. června 1999 o obecných ustanoveních o strukturálních fondech*. V programovacím období 2007 - 2013 se jedná o *Nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 ze dne 11. července 2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1260/1999*. Toto nařízení je základním legislativním kamenem regionální politiky EU a využívání strukturálních fondů.¹⁵

¹⁴ (Jednotný evropský akt, 1986)

¹⁵ (SKOKAN, 2003)

1.3 Mezníky vývoje regionální politiky EU

V historii regionální politiky EU můžeme zaznamenat pět období, které jsou odvozeny od hlavních mezníků vývoje ES.

První období zahrnuje léta 1958 – 1973 a je charakteristické značnou ekonomickou stejnorodostí regionů. Z tohoto důvodu nebylo třeba nadnárodní koordinace, státy provádí individuální národní regionální politiku. Byla založena Evropská investiční banka, která zajišťovala výhodné půjčky chudým regionům. V roce 1958 došlo k založení Evropského sociálního fondu a Evropského zemědělského podpůrného a garančního fondu. V roce 1968 vzniká Regionální generální ředitelství Evropské komise DG XVI. Po přistoupení Dánska, Velké Británie a Irska v roce 1973 se prohlubují regionální rozdíly uvnitř Společenství.¹⁶

Druhé období je vymezeno léty 1974 – 1985. V tomto období dochází k posilování zájmu o regionální redistribuci zdrojů, jelikož se zvolňuje celková ekonomická dynamika a narůstají strukturální krize. V roce 1975 byl ustaven Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF), který se stal základní vnitřní institucí ES pro spravování regionální politiky. ERDF v prvních letech pracoval s nedostatečnými finančními prostředky, které byly na počátku rozdělovány spíše plošně. Postupně se však koncentrovaly na projekty do skutečně potřebných regionů, které směřovaly do průmyslových a zemědělských služeb, energetiky a rozvoje infrastruktury. V roce 1981 přistupuje do Společenství Řecko.¹⁷

Třetí období se odehrálo v letech 1986 – 1993, kdy po vstupu Španělska a Portugalska v roce 1986 vzniká další nástroj regionální politiky v podobě Integrovaných středomořských programů. Objevil se zde koncepčně nový prvek: střednědobé plánování regionálních programů a toho bylo využito i při následné reformě regionální politiky. Ve třetí etapě byl též schválen Jednotný evropský akt a zahájen projekt jednotného vnitřního trhu. K zásadní reformě strukturálních fondů došlo v roce 1988, kdy bylo pro období 1989 – 1993 stanoveno pět cílů:

- **Cíl 1: Podpora rozvoje a strukturálních změn zaostávajících regionů**

Do této skupiny patřily oblasti s hrubým domácím produktem (HDP) nižším než 75% průměru Evropských společenství. Podle tohoto kriteria splňovaly

¹⁶ (SKOKAN, 2003)

¹⁷ (JAKŠ, 1998)

podmínky všechny regiony Irska, Portugalska a Řecka. Celkově žilo v regionech spadajících pod Cíl 1 více než 92 milionů občanů, což byla čtvrtina celkové populace Evropské unie.

- **Cíl 2: Přeměna regionů nebo jejich částí ohrožených hospodářským úpadkem**

Spočívala v restrukturalizaci ekonomiky v regionech s klesající průmyslovou výrobou. Pro tyto oblasti je typický vysoký podíl obyvatelstva zaměstnaného v průmyslu a nadprůměrná míra nezaměstnanosti. V oblastech splňujících podmínky tohoto cíle žilo (v období 1994 - 1999) 60,46 milionů občanů unie, což bylo 16,4% celkového obyvatelstva unie.

- **Cíl 3: Boj s dlouhodobou nezaměstnaností**

Snížení dlouhodobé nezaměstnanosti, pomoc při hledání zaměstnání především mladým lidem. Zvláštní pozor byla věnována některým specifickým skupinám obyvatelstva.

- **Cíl 4: Podpora integrace mladých lidí a boj s nezaměstnaností mladých**

- **Cíl 5a: Podpora rozvoje venkovských regionů** urychlením strukturálních změn v zemědělství v rámci reformy společné zemědělské politiky a podporou modernizace a restrukturalizace rybolovu

- **Cíl 5b: Podpora rozvoje venkovských regionů umožněním rozvoje a strukturálních změn venkovských regionů**

Jednalo se o oblasti s vysokým podílem zaměstnanosti v zemědělství, s nízkými příjmy obyvatelstva, nízkou hustotou obyvatelstva nebo vysokým počtem občanů, kteří se z regionu vystěhovávají.¹⁸

Reforma z roku 1988 zavedla i základní **principy realizace regionální politiky**: princip koncentrace, programování, partnerství a adicionality. **Koncentrace** znamená soustředění regionálních aktivit na konkrétní cíle Společenství. Princip **programování** představuje tvorbu víceletých plánů regionálního rozvoje. Tento princip měl zajistit koordinaci různých finančních nástrojů Společenství a koordinaci evropské regionální politiky s národní. Zásada **adicionality** znamená, že činnost Společenství pouze doplňuje, nikoliv nahrazuje,

¹⁸ (HÖDL - WEISS, 1997)

aktivity národních vlád. Podle principu **partnerství** se Komise při plánování a realizaci programů zaměřuje na úzkou spolupráci s národními a regionálními orgány. Je zde patrná snaha o konzistenci regionální politiky Společenství s hospodářskou politikou členských států.

V roce 1990 došlo ke znovu sjednocení Německa a přistoupení východní části Německa do ES. V roce 1993 se Společenství rozšiřuje o další země – Finsko, Švédsko a Rakousko. K dalšímu upevnění regionální politiky došlo po přijetí Maastrichtské smlouvy, která vešla v platnost 1. 11. 1993 a stanovila, že **posílení ekonomické a sociální soudržnosti je základním cílem Unie**. Maastrichtská smlouva dále ustavila tzv. Fond soudržnosti, který má přispívat na projekty zaměřené na budování transevropských sítí, na ochranu životního prostředí hospodářsky slabším členským státům, jejichž hrubý národní důchod (HND), měřený paritou kupní síly, je nižší než 90% průměru Evropské unie.¹⁹ Na období 1993 - 1999 bylo z rozpočtu Evropské unie vyčleněno pro Kohezní fond celkem 15,15 miliard EUR. Z tohoto fondu čerpaly prostředky Irsko, Portugalsko, Řecko a Španělsko.

Čtvrté období mezi léty 1994 – 1999 se vyznačuje nárůstem úlohy politiky HSS EU v dalším integračním procesu. Došlo k formulaci nového cíle 6, spojení cíle 3 a 4 do nového cíle 3 a formulaci nového cíle 4. V tomto období bylo pro potřebu strukturálních fondů vyčleněno 154,5 miliardy ECU.²⁰ V roce 1994 byl schválen dokument Evropa 2000+ a začali fungovat Výbor regionů a Finanční nástroj pro rybolov založené Maastrichtskou smlouvou. Cíle pro toto období byly následující:

- **Cíl 1:** Podpora rozvoje a strukturálních změn zaostávajících regionů
Jednalo se oblasti, jejichž HDP na obyvatele v průběhu posledních tří let byl nižší než 75% průměru EU. Sem spadlo celé Řecko, Portugalsko a Irsko, všechny nové spolkové země Německa, převážná část Španělska, jižní Itálie a dále vybrané regiony Nizozemí, Belgie, Velké Británie a Francie (především zámořské departementy) a alpský region Rakouska. Na tento cíl jde až 70% celkových výdajů ze strukturálních fondů.
- **Cíl 2:** Přeměna regionů nebo jejich částí ohrožených hospodářským úpadkem
- **Cíl 3:** **Boj s dlouhodobou nezaměstnaností a podpora integrace mladých lidí** a osob vyřazených z trhu práce do pracovního procesu

¹⁹ (JAKŠ, 1998)

²⁰ (SKOKAN, 2003)

- **Cíl 4: Podpora adaptace pracovníků na hospodářské změny a na změny ve výrobě**
- Cíl 5a: Podpora rozvoje venkovských regionů urychlením strukturálních změn v zemědělství v rámci reformy společné zemědělské politiky a podporou modernizace a restrukturalizace rybolovu.
- Cíl 5b: Podpora rozvoje venkovských regionů umožněním rozvoje a strukturálních změn venkovských regionů.
- **Cíl 6: Podpora rozvoje a strukturálních změn regionů s velmi nízkým zalidněním²¹**

Tento cíl byl připojen v souvislosti se vstupem Švédska a Finska do EU v roce 1995 a vztahuje se na severní oblasti těchto zemí s velice řídkým osídlením. Pomoc regionům s extrémně nízkou hustotou obyvatelstva (méně než 8 obyvatel a 1 km²). V regionech těchto dvou zemí žilo necelých 1,3 milionu občanů, což tvořilo pouze 0,4% celkového počtu obyvatelstva unie.²²

Páté období je určeno léty 2000 – 2006 a bylo zahájeno reformou strukturálních fondů s názvem *Agenda 2000*, která byla schválena na zasedání Rady v Berlíně roku 1999. Na základě dokumentu „Agenda 2000“, který stanovuje vývoj Evropské unie v prvních letech od roku 2000, došlo i k reformě strukturální politiky. Ke zvýšení efektivity fungování strukturálních fondů byl snížen počet cílů na tři. K reformě došlo hlavně z toho důvodu, že regionální politika EU byla v 90. letech 20. století kritizována kvůli příliš širokému záběru a plošnosti podpor. Také jednotlivé programy se mnohdy překrývaly. Základními opatřeními reformy tady především byla redukce původních šesti cílů na nové tři cíle. Bylo též schváleno přechodné období pro regiony, které obdržely pomoc v minulém období, ale v současnosti mají vyšší HDP. Nástroje pro realizaci strukturální politiky (čtyři strukturální fondy a Fond soudržnosti) zůstaly zachovány. Naopak došlo ke snížení počtu iniciativ Společenství z původních třinácti na čtyři. Rozpočet pro období 2000 – 2006 byl schválen ve výši 213 mld. EUR.²³ Reforma byla provedena též s ohledem na finanční udržitelnost regionální politiky v souvislosti s budoucím rozšířením Unie.

²¹ Cíl 1, 2, 5a) a 5b) zůstaly stejné jako v předchozím období 1986 – 1993.

²² (SKOKAN, 2003)

²³ (SKOKAN, 2003)

Hlavními prioritami nové etapy dosahování hospodářské a sociální soudržnosti, na nichž se v rámci zvýšení účinnosti strukturálních fondů členské země dohodly, jsou:

- větší koncentrace finančních prostředků
- snížení počtu cílů a menší plošnost poskytované pomoci
- vyšší efektivita využívání pomoci
- zdokonalení kontroly, zlepšení fungování a správy fondů
- zjednodušení celého procesu²⁴

Šesté období započalo v roce 2007 a bude probíhat do roku 2013. Dne 14. července 2004 byly Evropskou komisí schváleny návrhy na reformu politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Strategie a zdroje politiky soudržnosti byly zároveň reorganizovány do tří nových prioritních cílů:

- Cíl 1 – Konvergence
- Cíl 2 - Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost
- Cíl 3 - Evropská územní spolupráce

Došlo také k redukci počtu finančních nástrojů z původních čtyř strukturálních fondů a Fondu soudržnosti v programovacím období 2000 – 2006 na následující tři:

- Evropský fond regionálního rozvoje (financuje cíl 1, cíl 2 a cíl 3)
- Evropský sociální fond (financuje cíl 1 a cíl 2)
- Fond soudržnosti (financuje cíl 1)

V rámci Evropské unie by mělo být v letech 2007 - 2013 celkem rozděleno mezi jednotlivé cíle politiky hospodářské a sociální soudržnosti 308 miliard EUR (v cenách roku 2004), což odpovídá 347 miliardám EUR v běžných cenách²⁵

1.4 Politika HSS EU v programovacím období 2000 – 2006

Evropská rada na svém zasedání v Berlíně (březen 1999) provedla novou reformu strukturálních fondů. Na aktivity v rámci politiky HSS byla na léta 2000 – 2006 vyčleněna více než třetina finančních prostředků z rozpočtu EU, což představovalo přibližně 213 mld.

²⁴ www.businessinfo.cz, 2007

²⁵ www.mvcr.cz/micr, 2007

EUR.²⁶ Značná část těchto prostředků směřovala do méně rozvinutých členských zemí, mezi které se po vstupu do EU v roce 2004 zařadila spolu s ostatními přistupujícími zeměmi také Česká republika.

Program PHARE, který existoval již od roku 1989, doplnil nástroj předvstupních strukturálních politik (ISPA) a zvláštní předvstupní program pro rozvoj zemědělství a venkova (SAPARD) zaměřený na podporu rozvoje v kandidátských zemích střední a východní Evropy.

1.4.1 Cíle politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU

Základním cílem politiky HSS je posílení hospodářské a sociální soudržnosti EU, především podporou aktivit v oblasti regionální, strukturální, sociální a zemědělské politiky a politiky na podporu zaměstnanosti.

Pro období 2000 - 2006 byly na evropské úrovni vymezeny tyto tři strategické cíle:

- **Cíl 1: Podpora rozvoje a strukturálních změn v zaostávajících regionech**

Cíl se zaměřil na rozvojovou pomoc méně vyspělým regionům EU (tj. oblastem, které se nacházejí pod hranicí 75 % HDP na obyvatele průměru EU-15) s cílem dosáhnout úrovně ostatních regionů. Důraz je kladen zejména na vybavení základní infrastrukturou či podporu investic podnikatelských a jiných hospodářských činností.

- **Cíl 2: Podpora ekonomické a sociální konverze strukturálně postižených oblastí**

Cíl se týká oblastí, ve kterých dochází k hospodářským a sociálním změnám v sektoru průmyslu a služeb. Důsledkem těchto změn je vznik strukturálních problémů. Jedná se zejména o venkovské oblasti upadající z důvodu nedostatku ekonomické diverzifikace, dále pak o městská sídla, která se dostala do potíží v důsledku ztráty ekonomických aktivit, či zaostávající oblasti závislé na rybolovu.

- **Cíl 3: Podpora politiky zaměstnanosti a vzdělávání**

Záměrem cíle je rozvíjet aktivity týkající se lidských zdrojů. Jde zejména o pomoc členským státům přizpůsobovat a modernizovat jejich systémy vzdělávání, odborné

²⁶ Regional Policy InfoREGIO, 2007

přípravy a zaměstnanosti. Tento cíl se vztahuje na celé území EU mimo regionů spadajících pod Cíl 1.²⁷

1.4.2 Nástroje politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU

Cíle politiky HSS jsou naplňovány prostřednictvím strukturálních fondů, Fondu soudržnosti a dalších nástrojů v podobě Iniciativ Společenství a inovačních akcí.

Strukturální fondy EU

Strukturální fondy jsou hlavní finanční nástroje politiky pro hospodářskou a sociální jednotu a tvoří jádro regionální a strukturální politiky EU. Ty se přímo zaměřují na snižování rozdílů v úrovni rozvoje různých regionů členských států a snižování zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů nebo ostrovů včetně venkovských oblastí.

- *Evropský fond regionálního rozvoje (European Regional Development Fund - ERDF)*

Evropský fond regionálního rozvoje je co do objemu finančních prostředků největší. Byl založen v roce 1975. Ze zdrojů ERDF byly v programovacím období 2000 - 2006 financovány projekty v regionech spadajících do Cílů 1 a 2. Jednalo se zejména o investice směřující do infrastruktury, vytváření pracovních míst a podpory malého a středního podnikání.

- *Evropský sociální fond (European Social Fund - ESF)*

Fond byl založen v roce 1958 a v souladu se strategií EU podporuje aktivity a politiky v oblastech zaměstnanosti a rozvoje lidských zdrojů. Prostředky ESF bylo možno použít na spolufinancování všech tří Cílů politiky HSS.

- *Evropský zemědělský podpůrný a garanční fond (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund - EAGGF)*

Fond funguje od roku 1962 a do systému strukturálních fondů patří jeho podpůrná sekce. Ta v minulém období podporovala rozvoj venkova v souladu s Cílem 1 a 2, což se promítlo především do modernizace a racionalizace zemědělské výroby. Záruční sekce EAGGF sloužila k financování Společné zemědělské politiky EU.

²⁷ www.businessinfo.cz, 2007

- *Finanční nástroj pro usměrňování rybolovu (Financial Instrument for Fisheries Guidance - FIFG)*

FIFG byl založen v roce 1993. Zaměřoval se především na podporu rybolovu a modernizaci rybářského průmyslu. Prostředky z tohoto nástroje se mohly použít na podporu Cílů 1 a 2.²⁸

Fond soudržnosti

Vedle strukturálních fondů existuje Fond soudržnosti (FS), který byl založen v roce 1993 jako zvláštní fond solidarity na pomoc nejméně rozvinutým členským státům v souvislosti s přípravou na vytvoření Evropské měnové unie. Jedná se o strukturální nástroj, který pomáhá členským státům snižovat ekonomické a sociální rozdíly a stabilizovat ekonomiku. Poskytuje finance na významné projekty z oblasti životního prostředí a dopravy (transevropských dopravních sítí) s rozpočtem minimálně 10 mil. EUR.

Fond soudržnosti financuje až 85 % způsobilých výdajů, čímž v rámci EU posiluje soudržnost a solidaritu. Způsobilé jsou nejméně prosperující členské státy Unie, jejichž hrubý národní příjem (HNP) na jednoho obyvatele je nižší než 90 % průměru EU.²⁹

Uvedená kritéria programovacím období 2000 - 2006 splňovaly čtyři členské země EU (Irsko, Portugalsko, Řecko a Španělsko). Fond soudržnosti v tomto období disponoval celkovou částkou 18 mld. EUR. Po přistoupení 10 kandidátských zemí k EU 1.5.2004 zahrnoval tyto státy: Řecko, Portugalsko, Španělsko, Kypr, Českou republiku, Estonsko, Maďarsko, Litvu, Lotyšsko, Maltu, Polsko, Slovensko a Slovinsko) a po dalším rozšíření o Rumunsko a Bulharsko byly do podpory fondu zahrnuty všechny nové členské státy. V roce 2004 naopak status země příjemce s ohledem na svou silnou hospodářskou výkonnost pozbylo Irsko.³⁰

²⁸ www.businessinfo.cz, 2007

²⁹ Regional Policy Info regio, 2007

³⁰ www.euroskop.cz, 2007

Programy iniciativ Společenství

Iniciativy Společenství jsou zvláštním nástrojem strukturální politiky sloužícím k řešení specifických problémů, dotýkajících se celého území EU, které doplňují jiné programy nebo usnadňují jejich provádění. Tyto iniciativy vyhlašuje a řídí Evropská komise z Bruselu, která dává první podnět a teprve následně je projedná s dotyčným členským státem.

Pro programovací období 2000 - 2006 došlo v porovnání s předchozím programovacím obdobím ke snížení počtu iniciativ na čtyři. Z rozpočtu strukturálních fondů na ně bylo vyčleněno 10,44 mld. EUR.³¹

- *INTERREG III (A, B, C)*

Iniciativa se zaměřila na přeshraniční (A), nadnárodní (B) a meziregionální (C) spolupráci s cílem podporovat harmonické a vyvážené regionální plánování a rozvoj celého území EU.

- *LEADER +*

Iniciativa měla za úkol podporovat tvorbu nových místních integrovaných strategií pro rozvoj venkovských ekonomik a na spolupráci mezi místními skupinami. Spolupráce spočívala ve vzájemném posuzování nových místních strategií trvale udržitelného rozvoje. Tato Iniciativa byla financována z prostředků EAGGF a na období 2000 - 2006 na ni bylo vyčleněno 2,02 mil. EUR.

- *EQUAL*

Iniciativa směřovala k podpoře nadnárodní spolupráce s cílem podporovat nové nástroje v boji proti všem typům diskriminace a nerovnosti na trhu práce. Speciální pozornost byla věnována integraci žadatelů o azyl. EQUAL byl financován z ESF a v minulém programovacím období 2000 - 2006 pro něj bylo vyhrazeno 2,847 mld. EUR.

- *URBAN II*

Podpora inovačních strategií pro hospodářskou a společenskou obnovu měst a upadajících okrajových městských oblastí. Na období 2000 - 2006 bylo na Iniciativu URBAN II vyčleněno 0,7 mld. EUR (z ERDF). Maximální míra

³¹ www.strukturalni-fondy.cz, 2006

spolufinancování ze strany EU byla 75 % v oblastech pod Cílem 1, v ostatních pak nejvýše 50 %. ³²

Inovační akce

Inovační akce podporovaly rozšiřování informačních a komunikačních technologií. Pro regiony spadající pod Cíl 1 a 2 byly financovány z fondu ERDF a soustředily se hlavně na tyto tři oblasti:

- Regionální ekonomika založená na znalostech a technologické inovace
- Informační společnost ve službách regionálnímu rozvoji (e – EuroRegio)
- Regionální identita a trvale udržitelný rozvoj³³

Zbýlé inovační akce byly určeny na podporu zaměstnanosti, vzdělání a rybolovu.

1.4.3 Finanční rámec politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU

Strukturální fondy spotřebují přibližně třetinu rozpočtu EU. Jejich přiděl na období 2000-2006 dosahoval v EU-15 195 miliard EUR a navíc 15 miliard pro nové členské státy na období 2004-2006. Příspěvek Fondu soudržnosti dosahoval pro EU-25 25,6 mld. EUR.

Tabulka 1.1: Finanční rámec politiky soudržnosti EU 2000 – 2006

(v mld. EUR, v cenách roku 1999)

	Cíl 1	Cíl 2	Cíl 3	INTERREG III	URBAN II	EQUAL	LEADER +	FIFG	FS	Celkem
EU 15	137,8	22,04	24,05	4,875	0,7	2,85	2,02	1,106	18	213,441
EU 10	13,23	0,12	0,11	0,42	0	0,22	0	0,003	7,59	21,693
EU 25	151,03	22,16	24,16	5,295	0,7	3,07	2,02	1,109	25,59	235,134

Zdroj: Regional Policy Info regio, 2005; vlastní zpracování

Celkově bylo v období 2000 – 2006 na strukturální pomoc EU vyčleněno 235,134 miliard EUR ³⁴, které byly rozloženy do sedmiletého období dle finanční perspektivy. Následným rozšířením o nové členské státy v roce 2004 se počet obyvatel Evropské unie zvýšil o 20 % (z 380 mil. na 454 mil. obyvatel.), zatímco HDP na obyvatele v rozšířené EU se snížil oproti původní hodnotě o 12,5 %. Unie proto vytvořila individuální finanční programy na

³² www.businessinfo.cz, 2007

³³ (SKOKAN, 2003)

³⁴ V cenách 2004.

období 2000 - 2006, kterými novým členským státům pomáhala přizpůsobit se členství a snížit rozdíly mezi jejich příjmy a příjmy zbývajících členských států Unie.

- a) *ISPA* (nástroj předvstupních strukturálních politik) financoval projekty v oblasti životního prostředí a dopravy a jeho rozpočet činil 7,28 miliard EUR.
- b) *Sapard* (zvláštní přístupový program pro zemědělství a rozvoj venkova) byl zaměřen na rozvoj v oblasti zemědělství a jeho rozpočet činil 3,64 miliard EUR.³⁵

Výše uvedené programy doplnily starší program *Phare*, který měl na období 2000-2006 k dispozici rozpočet ve výši 10,92 miliard EUR a tyto priority:

- posílení administrativní a institucionální kapacity nových členských států (30 % rozpočtu *Phare*),
- financování investičních projektů (70 % rozpočtu *Phare*).

Unie vyhradila členským státům na období 2004 - 2006 ze strukturálních fondů a z Fondu soudržnosti dalších 23 miliard EUR určených k doplnění těchto programů.³⁶

1.5 Politika HSS EU v programovacím období 2007 – 2013

Rada přijala 6. října 2006 *Strategické obecné zásady Společenství pro soudržnost*, které se staly základem nové politiky soudržnosti a stanovily zásady a priority na období 2007 - 2013.

Od roku 2007 Evropská unie uplatňuje pozměněnou a integrovanější politiku soudržnosti, která se týká programovacího období 2007 - 2013. Se starými a novými členskými státy se již nadále nezachází odlišně. Postupy jsou zjednodušeny a prostředky se soustřeďují na nejpotřebnější regiony členských států. Pro toto programovací období bylo v rámci finančního výhledu na období 2007 - 2013 na **politiku soudržnosti vyčleněno 35,7 % evropského rozpočtu, tj. 347,410 miliard EUR** (v běžných cenách).³⁷

Programovací období 2007 – 2013 je současně provázeno i naplňováním tří nových klíčových cílů. Každý z těchto cílů má vymezena jasná kritéria, pro jejichž splnění je možné prostředky z fondů EU uvolňovat.

³⁵ Regional Policy Info regio, 2007

³⁶ Tamtéž,

³⁷ Tamtéž.

1.5.1 Cíle politiky HSS EU

V období 2007 - 2013 došlo k modifikaci původních třech cílů aktuálních v programovacím období 2000 – 2006 na tři nové prioritní cíle (viz příloha 1).³⁸ Jedná se o následující cíle:

- **Cíl: Konvergence**

Smyslem cíle Konvergence je podpora hospodářského a sociálního rozvoje regionů na úrovni NUTS II s hrubým domácím produktem (HDP) na obyvatele nižším než 75 % průměru Evropské unie. V EU o počtu 27 členů se tento cíl týká 84 regionů v 17 členských státech o počtu 154 milionů obyvatel a na základě přechodného režimu při ztrátě způsobilosti (tzv. „phasing-out“ regiony³⁹) dalších 16 regionů s 16,4 miliony obyvatel s HDP pouze mírně převyšujícím tento práh z důvodu statistického efektu rozšířené EU⁴⁰. Částka dostupná v rámci cíle Konvergence je 282,8 miliard EUR, což představuje 81,5 % celkové sumy, a tato částka je rozdělena takto: 199,3 miliard EUR pro konvergenční regiony, 14 miliard EUR pro regiony v přechodném režimu při ztrátě způsobilosti a 69,5 miliard EUR pro Fond soudržnosti, přičemž poslední uvedená částka se vztahuje na 15 členských států. Tento cíl je financován z ERDF, ESF a FS.

- **Cíl: Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost**

Smyslem tohoto cíle je posílení konkurenceschopnosti a přitažlivosti regionů a rovněž zaměstnanosti. K tomu se využívá rozvojových programů, které pomáhají regionům urychlit a podpořit hospodářské změny prostřednictvím inovací a podporou znalostní společnosti, podnikavosti, ochrany životního prostředí a zlepšení jejich dostupnosti. Také přizpůsobení se pracovní síly a investice do lidských zdrojů podporují vznik většího počtu kvalitnějších

³⁸ Srovnání cílů a nástrojů v programovacím období 2000 – 2006 a 2007 – 2013 viz příloha 1.

³⁹ „Phasing-out“ (regiony s postupně se snižující podporou): Jedná se o regiony, kde by HDP na obyvatele byl pod 75 % průměru EU-15, kdyby nedošlo k rozšíření EU.

⁴⁰ Statistický efekt se týká regionů, jejichž Hrubý domácí produkt (HDP) čítá méně než 75 % průměru rozšířené EU, které by měly nárok na statut cíle 'Konvergence', pokud by práh způsobilosti zůstal na 75 % průměru HDP EU-15, ale které nárok ztratily následkem toho, že jejich nominální hladina HDP na hlavu nyní překračuje 75 % nového (nižšího) průměru EU. Těmto regionům bude přidělena dočasná "postupně vyřazovací" podpora, která bude postupně dobíhat do roku 2013 a postupně je vyřadí z konvergenčního cíle.

pracovních míst. Podpora se vztahuje na regiony na úrovni NUTS II nebo NUTS I, které přesahují limitní ukazatele pro zařazení do cíle Konvergence. V EU o počtu 27 členských států je celkem 168 způsobilých regionů, což představuje 314 milionů obyvatel. Z nich 13 regionů, v nichž žije 19 milionů obyvatel, představuje tzv. oblasti „phasing-in“⁴¹, v nichž se podpora postupně zavádí, a obdrží zvláštní finanční podporu díky tomu, že dříve spadaly mezi regiony způsobilé pro cíl 1. Suma 55 miliard EUR, z níž 11,4 miliardy EUR připadá regionům, v nichž se opětovně zavádí podpora, představuje téměř 16 % celkové podpory. Tento cíl se týká regionů v 19 členských státech. Tento cíl je financovaný z ERDF a ESF.⁴²

- **Cíl: Evropská územní spolupráce**

Smyslem je podpora přeshraniční spolupráce regionů na úrovni NUTS III nacházejících se podél všech vnitřních a některých vnějších pozemních hranic a všech regionů úrovně NUTS III podél námořních hranic, které jsou od sebe obecně vzdáleny nejvýše 150 kilometrů. Spolupráce je podporována prostřednictvím společných místních a regionálních iniciativ, nadnárodní spolupráce, jejímž cílem je integrovaný územní rozvoj, a meziregionální spolupráci a výměnu zkušeností. V příhraničních oblastech žije 181,7 milionu obyvatel (37,5 % celkové populace EU) a všechny regiony a občané EU spadají do jedné ze stávajících třinácti oblastí nadnárodní spolupráce. 8,7 miliardy EUR (2,5 % celkového rozpočtu) vyčleněných pro tento cíl se rozdělí takto: 6,44 miliardy EUR na přeshraniční, 1,83 miliardy EUR na nadnárodní a 445 milionů EUR na meziregionální spolupráci. Tento cíl vychází ze zkušeností bývalé Iniciativy Společenství INTERREG III a je financovaný z ERDF.⁴³

⁴¹ „Phasing-in“ (postupné zavádění): Jedná se o regiony doposud způsobilé pro Cíl 1, které nesplňují kritéria cíle Konvergence (tedy jejichž HDP na obyvatele je vyšší než 75 % průměru EU), a to dokonce i bez toho, že je brán ohled na statistický účinek spojený s rozšířením. Jsou to tedy regiony, které oproti ukončenému programovacímu období učinily výrazný pozitivní pokrok v oblasti jejich sociálně-ekonomického rozvoje a prosperity.

⁴² www.strukturalni-fondy.cz, 2007

⁴³ Regional Policy Info regio, 2007

1.5.2 Nástroje politiky HSS EU

Politika hospodářské a sociální soudržnosti je i v programovacím období 2007 -2013 uskutečňována prostřednictvím strukturálních fondů a Fondu soudržnosti.

Strukturální fondy (SF) jsou určeny pro chudší nebo jinak znevýhodněné regiony (např. venkovské a problémové městské oblasti, upadající průmyslové oblasti, oblasti s geografickým nebo přírodním znevýhodněním, jako například ostrovy, hornaté oblasti, řídce osídlené oblasti a pohraniční regiony). V tomto období jsou pro účely strukturální politiky určeny dva strukturální fondy:

- *Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF)*

Podporovány jsou investiční projekty, jako např. výstavba silnic a železnic, odstraňování ekologických zátěží, budování stokových systémů, výstavby poldrů a úpravy koryt řek, podpora inovačního potenciálu podnikatelů, podpora začínajícím podnikatelům, rozvoj a obnova sportovních areálů využitelných pro cestovní ruch, rekonstrukce kulturních památek, využívání obnovitelných zdrojů energie, výsadba regenerační zeleně, ekologické a energeticky efektivní sanace bytových domů, výstavba či oprava infrastruktury pro poskytování zdravotní péče, investice do dopravní a technické infrastruktury průmyslových zón, zavádění služeb elektronické veřejné správy, posilování spolupráce podnikatelů v příhraničních regionech, modernizace systému krizového managementu apod.

- *Evropský sociální fond (ESF)*

Podporovány jsou neinvestiční projekty, jako např. rekvalifikace nezaměstnaných, speciální programy pro osoby se zdravotním postižením, děti, mládež, etnické menšiny a další znevýhodněné skupiny obyvatel, tvorba inovativních vzdělávacích programů pro zaměstnance, podpora začínajícím OSVČ, rozvoj institucí služeb zaměstnanosti, rozvoj vzdělávacích programů včetně distančních forem vzdělávání, zlepšování podmínek pro využívání ICT pro žáky i učitele, zvyšování kompetencí řídicích pracovníků škol a školských zařízení v oblasti řízení a personální politiky, zavádění a modernizace kombinované a distanční formy studia, stáže studentů, pedagogů a vědeckých pracovníků v soukromém a veřejném sektoru apod.

Fond soudržnosti (FS) je na rozdíl od strukturálních fondů určen na podporu rozvoje chudších států, nikoli regionů. V současné době pomáhá 15 členským státům. Podobně jako u ERDF jsou z něj podporovány investiční projekty, avšak jen se zaměřením na dopravní infrastrukturu většího rozsahu (dálnice a silnice I. třídy, železnice, vodní doprava, řízení silniční, železniční, říční, námořní a letecké dopravy), ochranu životního prostředí a zdroje obnovitelné energie.⁴⁴ Z Fondu soudržnosti mohou čerpat státy, jejichž hrubý národní důchod (HND) na obyvatele je nižší než 90 % průměru Společenství. Jedná se tedy o všechny regiony těchto zemí: **Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Řecko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko**. Pro státy, které by byly způsobilé pro financování z Fondu soudržnosti, pokud by práh zůstal na úrovni 90 % HND na obyvatele EU-15 a nikoliv EU-25, byl zaveden přechodný režim, v jehož rámci se financování snižuje postupně. Tento režim se vztahuje pouze na **Španělsko**.

Pro každý cíl jsou vyhrazeny fondy, které daný cíl financují. Cíl konvergence může být financován oběma strukturálními fondy i Fondem soudržnosti. Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost je financován z ERDF a ESF a cíl Evropská územní spolupráce využívá pouze prostředky z ERDF.

Tabulka 1.3: Cíle a fondy

Cíle a fondy 2007 - 2013			
Cíle	Fondy		
Konvergence	EFRR	ESF	Fond soudržnosti
Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost	EFRR	ESF	
Evropská územní spolupráce	EFRR		

Zdroj: Regional Policy Info regio, 2007; vlastní zpracování

⁴⁴ www.euroskop.cz, 2007

Iniciativy politiky HSS EU

V novém programovacím období 2007 – 2013 byly zavedeny zcela nové iniciativy, jejichž cílem je podpora členských států a jejich řídicích orgánů ve využívání strukturálních fondů a Kohezního fondu. Jedná se o iniciativy, které vznikly ve spolupráci Evropské komise s Evropskou investiční bankou (EIB), Evropským investičním fondem (EIF), Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj (EBRD) a Rozvojovou bankou Rady Evropy (CEB). Těmito novými iniciativami jsou:

- *JASPERS: Nové partnerství v oblasti technické asistence*

JASPERS nabízí členským státům služby, zaměřené na regiony s úrovní ekonomické vyspělosti nižší než 75% průměru EU - 25 měřeno ukazatelem HDP na obyvatele. Služba bude pomáhat především regionálním a místním autoritám a institucím při přípravě hlavních projektů a projektových dokumentů, které jsou předkládány Evropské komisi. Cílem této pomoci je zvýšit množství a zlepšit kvalitu a rychlost zpracování projektů předkládaných ke schválení. JASPERS je zaměřen na velké projekty podporované fondy EU (v objemu větším než 25 mil. EUR v případě projektů zaměřených na životní prostředí a více než 50 mil. EUR na dopravu a jiné oblasti). V menších zemích, kde nebude mnoho projektů této velikosti, se bude JASPERS koncentrovat na největší projekty. Mezi klíčové oblasti patří Trans-evropské dopravní sítě (TENs), sektor dopravy mimo TENs, včetně železniční, říční a mořské dopravy, rozvoj kombinovaných dopravních systémů a jejich vzájemné operability, řízení silniční a letecké dopravy, a čisté městské a veřejné dopravy, projekty v oblasti energetické efektivnosti a obnovitelné energie.

- *JEREMIE: Zlepšený přístup k financím pro mikro-firmy a malé a střední podniky v regionech EU*

JEREMIE je iniciativa Evropské komise, připravená společně s EIB a Evropským investičním fondem (EIF). Jejím smyslem je podpořit zvýšený přístup k financím pro rozvoj mikro-, malých a středních firem v regionech EU. Klíčovými oblastmi jsou například podpora růstu a pracovních míst, transfer technologií a know-how, start-ups, technologické a inovativní fondy a mikro-úvěry.

- *JESSICA: Udržitelný rozvoj pro městské oblasti*

JESSICA je iniciativou Evropské komise ve spolupráci s EIB a Rozvojovou bankou Rady Evropy (CEB) a jejím smyslem je podpora udržitelné míry investic, růstu

a pracovních míst v městských oblastech EU. JESSICA nabízí Řídícím orgánům možnost využití výhody externí expertízy a umožní větší přístup k úvěrovému kapitálu pro účely podpory rozvoje městských aglomerací, včetně úvěrů pro sociální bydlení.⁴⁵

1.5.3 Finanční rámec politiky HSS EU

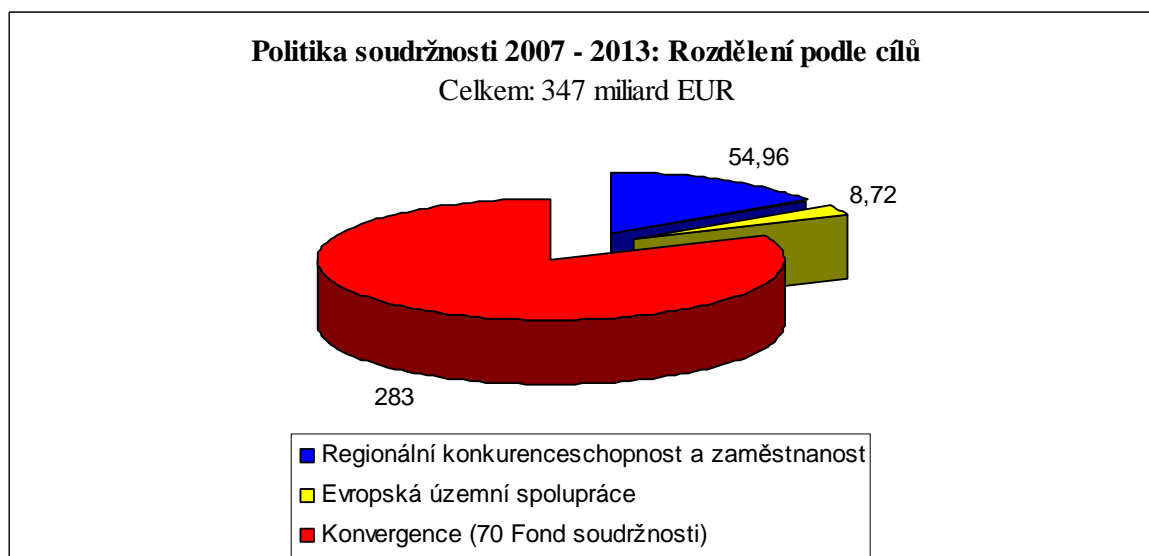
V rámci finančního výhledu na období 2007 - 2013 bylo na politiku soudržnosti vyčleněno 35,7 % evropského rozpočtu, tj. 347,410 miliard EUR (v běžných cenách).

Finanční prostředky přidělené novým členským státům činí o 166 % více (roční průměr) než v programovém období 2000 - 2006, zatímco zemím EU-15 bylo přiděleno přibližně o 30 % méně prostředků. Přesné rozdělení finančních prostředků podle jednotlivých zemí viz příloha 2.

Rozdělení finančních prostředků podle jednotlivých cílů:

- 15,95 % na cíl „regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost“
- 2,52 % na cíl „evropská územní spolupráce“
- 81,54 % na cíl „konvergence“

Graf 1.1: Finanční rámec dle jednotlivých cílů v období 2007 – 2013

Zdroj: Regional Policy InfoREGIO, 2007; vlastní zpracování

⁴⁵ www.euroskop.cz, 2007

2. Sociálně-ekonomická charakteristika a regionální struktura SRN a vybraných spolkových zemí

2.1 Obecná charakteristika SRN

SRN patří mezi státy střední Evropy. Geograficky zaujímá strategickou polohu, jelikož tvoří přirozenou spojnici jak mezi východem a západem, tak i severem a jihem Evropy. Tato nejlidnatější evropská země je od znovusjednocení obou německých států⁴⁶ v roce 1990 obklopena devíti sousedícími zeměmi. Hraničí s Nizozemskem, Belgií a Lucemburskem na západě, s Francií na jihozápadě, se Švýcarskem a Rakouskem na jihu, s Českem a Polskem na východě a s Dánskem na severu. Ze severovýchodu má Německo přístup k Baltskému moři, ze severozápadu k Severnímu moři. Území státu zabírá rozlohu 357 022 km² a žije zde 82,6 milionů obyvatel.⁴⁷

Tabulka 2.1: Základní údaje o SRN

Název státu	Spolková republika Německo
Počet obyvatel	82 438 000
Rozloha	357 021 km ²
Hustota zalidnění	231 ob./ km ²
Hlavní město	Berlín
Jazyk	němčina
Náboženství	katolické, protestantské
Státní zřízení	federace
Měna	euro (EUR)

Zdroj: Wikipedie, 2008; vlastní zpracování

Německo je členskou zemí mnoha významných světových uskupení a organizací. Je zakládajícím členem Evropského hospodářského společenství, členem EU, Severoatlantické aliance (NATO), Organizace spojených národů a jí přidružených organizací a programů (ILO, UNESCO, FAO), ZEU, Rady Evropy, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), G-8, WTO, Světové banky, Mezinárodního měnového fondu, OECD, Rady baltských států aj.

⁴⁶ Bývalá Německá demokratická republika (NDR) a Spolková republika Německo (SRN), které vznikly následkem poválečného uspořádání po 2. světové válce.

⁴⁷ (Facts about Germany, 2007)

Německo se vyznačuje velkou kulturní rozmanitostí a také značnými regionálními zvláštnostmi. Klima, přírodní podmínky i ráz krajiny je vzhledem k rozloze státu rozmanitý. Území se člení na tři hlavní přírodní oblasti. Jedná se o Severoněmeckou nížinu, Středoněmeckou vysočinu a Alpy.

Ve Spolkové republice Německo se jako úřední jazyk používá Němčina, která patří k velké skupině indogermánských jazyků a uvnitř této skupiny se řadí k jazykům germánským. Je příbuzná s dánštinou, norštinou, holandštinou a také s angličtinou.⁴⁸ V Německu se mluví mimo spisovné němčiny i mnoha nářečími. Dialekt a výslovnost tak často prozradí, ze které oblasti osoba pochází.⁴⁹ Němčina, jako mateřský jazyk je používána v současné době ještě v Rakousku, Lichtenštejnsku, v části Švýcarska, jižním Tyrolsku (severní Itálie), severním Šlesvicku (Dánsko) a v malých územích Belgie a Lucemburska, které se nachází v příhraničí Německa.⁵⁰ Němčina je v současnosti mateřským jazykem asi 100 milionů lidí.

2.1.1 Obyvatelstvo

V Evropské unii je Německo zemí s nejvyšším počtem obyvatel. Na německém území žije téměř 83 milionů lidí. Necelá pětina z toho ve východní části Německa, na území bývalé NDR. Pro demografický vývoj v Německu jsou charakteristické **tři trendy - nízká porodnost, prodlužování průměrné délky života a stárnoucí společnost**. Německo má už tři desetiletí nízkou porodnost - počet narozených dětí od roku 1975 s malými výkyvy dosahuje asi 1,4 dětí na ženu. Přesto vysoký podíl přistěhovalců směřujícího do západního Německa z jiných zemí zabránil předpokládanému snížení počtu obyvatel. Současně plynule stoupla i průměrná délka života. U mužů nyní dosahuje 76 let a u žen 81 let. Tím celkově klesá podíl mladých lidí na obyvatelstvu a současně stoupá podíl starších lidí. Na začátku devadesátých let 20. století připadaly na každého člověka staršího 60 let necelé tři

⁴⁸ V počátku středověku existovalo na území Německa velké množství regionálních spisovných jazyků. S rychlým rozšiřováním Lutherova překladu bible se však pozvolna prosadila jedna společná spisovná řeč, která se v podstatě zakládala na saském úředním jazyku.

⁴⁹ V minulosti žili na dnešním území Německa kmeny jako Frankové, Sasové, Švábové nebo bavorské kmeny, které udržovaly vlastní kulturu a jazyk. Dnes už tyto staré kmeny ve své původní podobě neexistují, přesto však jejich tradice a dialekty na regionální úrovni přetrvávají a tvoří tak přirozené oblastní rozdíly mezi jednotlivými oblastmi Německa.

⁵⁰ Také německá menšina v Polsku, Rumunsku a v zemích bývalého Sovětského svazu němčinu z části zachovali.

osoby v produktivním věku. V roce 2004 byl tento poměr pouze 1 : 2,2 a podle předběžných výpočtů by se během příštího desetiletí měl snížit na 1 : 2.⁵¹

Nejlidnatější spolkovou zemí je *Severní Porýní-Vestfálsko* (18.028.745 obyvatel), následuje *Bavorsko* (10.738.753 obyvatel) a *Bádensko-Württembersko* (10.738.753 obyvatel).

Průměrná hustota obyvatelstva v SRN je 231 obyvatel na km². Ekonomicky aktivního obyvatelstva bylo v roce 2004 v Německu přibližně 42 miliónů, z čehož 38,19 miliónů představovali výdělečně činné osoby. Počet nezaměstnaných dosáhl v tomto roce rekordního počtu 5,1 miliónů výdělečně činného obyvatelstva.

V celkovém počtu obyvatel převažují ženy (42.013 mil.) nad muži (40.301 mil.). Věkově je nejsilněji zastoupena skupina obyvatel mezi 25–45 lety (25,524 mil.), na druhém místě pak skupina 45–65 let (21,230 mil.).⁵²

Tabulka 2.2: Demografický vývoj počtu obyvatel

Stav obyvatelstva							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celkem	82 259 540	82 440 309	82 536 680	82 531 671	82 500 849	82 437 995	82 314 906
Muži	40 156 536	40 274 676	40 344 879	40 356 014	40 353 627	40 339 961	40 301 166
Ženy	42 103 004	42 165 633	42 191 801	42 175 657	42 147 222	42 098 034	42 013 740

Zdroj: Statistisches Bundesamt, 2008; vlastní zpracování

Národnostní složení obyvatel Německa tvoří z 91% Němci. Nejsilněji zastoupenou národnostní menšinou jsou Turci v celkovém počtu asi 1,76 mil. obyvatel (2,4 %). Zbytek tvoří ostatní menšiny, např. Řekové, Italové, Poláci, Rusové, Srbochorvaté či Španělé. Celkový počet přistěhovalců v Německu se od 60. let 20. století do roku 2006 vyšplhal na 15 600 000 obyvatel (cca 20%).

⁵¹ (Facts about Germany, 2007)

⁵² (Statistisches Bundesamt, 2008; stav k 29. 1. 2008)

Tabulka 2.3: Národnostní složení

Počty nejsilněji zastoupených národností v Německu	
Turci	1 877 661
Italové	601 258
občané Svazu Černé Hory a Srbska	568 240
Řekové	354 630
Poláci	326 882
Chorvati	236 570
Rakušané	189 466
Rusové	173 480
Bosna a Hercegovina	167 081
Portugalci	130 632
Španělé	125 977
Britové	113 578
Američané	112 939
Češi a Slováci	23 000

Zdroj: Businessinfo, 2007; vlastní zpracování

2.1.2 Politický systém

Německo je federativní parlamentní demokratická republika, která se skládá z 16 spolkových zemí. Základními pilíři německé demokracie jsou - přednost základních práv, pevně určené principy demokratického a sociálního státu a postavení nejvyššího soudu, který dohlíží na dodržování ústavy.

Moc zákonodárná je zastoupena německým parlamentem, který je dvoukomorový a dělí se na **Německý spolkový sněm** (*Deutscher Bundestag*) a **Spolkovou radu** (*Bundesrat*).

Spolkový sněm je reprezentantem zákonodárné moci lidu Německa, a proto je legislativním orgánem Spolku jako celku. Poslanci Spolkového sněmu jsou voleni na čtyři roky ve všeobecných, bezprostředních, svobodných, rovných a tajných volbách (čl. 38 německé ústavy).⁵³

⁵³ Spolkový sněm byl zvolen 18. 9. 2005 a má 614 poslanců. Spolkovou vládu po dlouhých jednáních vytvořila následně koalice CDU/CSU a SPD. Parlamentní opoziční strany představují FDP, Die LINKE a BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN.

Spolková rada je výrazem federálního uspořádání Německa a zástupcem zájmů zemí ve federálním legislativním procesu. Ústava (*Grundgesetz* neboli Základní zákon) stanoví, ve kterých případech je k přijetí zákona třeba souhlasu Spolkové rady. Zasedá v ní 69 členů. Jsou jimi jmenovaní zástupci jednotlivých zemských vlád (zpravidla ministři), jejichž pokyny jsou vázáni. Počet zástupců spolkových zemí se pohybuje mezi třemi a šesti, podle počtu obyvatel.

Moc výkonnou představuje Spolková vláda (*Bundesregierung*) v čele se spolkovým kancléřem (*Bundestkanzler*). Spolková vláda je nejvyšším ústavním orgánem výkonné moci v Německu.⁵⁴ Přijímá rozhodnutí v zahraničněpolitických i vnitropolitických otázkách, má právo zákonodárné iniciativy a v přesně vymezených případech může vydávat vládní nařízení. Spolkový kancléř předsedá Spolkové vládě a na základě návrhu prezidenta jej volí Spolkový sněm na dobu 4 let.

Moc soudní zastupuje Spolkový ústavní soud (*Bundesverfassungsgericht*) v Karlsruhe. Spolkový ústavní soud je na základě své obsáhlé kompetence nejvyšším strážcem německé ústavy. Vůči všem ostatním ústavním orgánům (Spolkovému sněmu, Spolkové vládě, Spolkové radě i Spolkovému prezidentovi) je nezávislý, samostatný a má s nimi rovné postavení. V jeho hlavní kompetenci je řešení sporů ústavních orgánů, sporů mezi Spolkem a spolkovými zeměmi a sporů mezi jednotlivými spolkovými zeměmi. Sestává ze dvou senátů, ve kterých zasedá v každém po osmi soudcích. Polovinu z nich volí Spolkový sněm, druhou polovinu Spolková rada. Funkční období soudců je 12 let.

Součástí politického systému Spolkové republiky Německo je **spolkový prezident**. Prezidenta volí Spolkové shromáždění (*Bundesversammlung*)⁵⁵ na pět let a může být zvolen i na druhé funkční období.⁵⁶ Zástupcem Spolkového prezidenta je předseda Spolkové rady. Schéma politického systému Německa je uvedeno v příloze 3.

⁵⁴ Spolkovou vládu tvoří 15 spolkových ministrů v čele se spolkovou kancléřkou Dr. Angelou Merkel (CDU/CSU).

⁵⁵ Voličský sbor, složený z delegátů spolkového sněmu i zemských sněmů.

⁵⁶ Prezidentem Německa je od 1. 7. 2004 Horst Köhler.

2.1.3 Administrativní členění a regionální struktura země

Německo je federací skládající se z **16 spolkových zemí**, které nesou vlastní rozhodovací pravomoci (mají vlastní zemské sněmy a zemské vlády) a z části mohou poukázat na dlouhou tradici. Německo bylo vždy rozděleno na země, ale v průběhu staletí se jejich podoba na mapě často měnila. Dnešní spolkové země byly vytvořeny po roce 1945, při čemž byly do jisté míry zohledněny staré příslušnosti a historické hranice.

Z hlediska administrativního členění existuje 29 vládních krajů (*Regierungsbezirk*), 444 okresů a statutárních měst a přibližně 14 800 obcí. Hlavním městem je Berlín (3 392 425 obyvatel). Administrativní členění Německa na spolkové země znázorňuje níže uvedený obrázek 2.1. Základní charakteristiky jednotlivých spolkových zemí shrnuje tabulka 2.4.

Obrázek 2.1: Spolkové země Německa

Spolková země	
1.	Země Bádensko-Württembersko
2.	Svobodný stát Bavorsko
3.	Země Berlín
4.	Země Braniborsko
5.	Svobodné hanzovní město Brémy
6.	Svobodné a hanzovní město Hamburk
7.	Země Hesensko
8.	Země Meklenbursko-Přední Pomořansko
9.	Země Dolní Sasko
10.	Země Severní Porýní-Vestfálsko
11.	Země Porýní-Falc
12.	Země Sársko
13.	Svobodný stát Sasko
14.	Země Sasko-Anhaltsko
15.	Země Šlesvicko-Holštýnsko
16.	Svobodný stát Durynsko

Zdroj: Wikipedie, 2008; vlastní zpracování

Tabulka 2.4: Spolkové země Německa

Spolková země	Hlavní město	Rozloha (km ²)	Počet obyvatel ²⁾	Hustota zalidnění (ob/km ²)
1. Země Bádensko-Württembersko	Stuttgart	35.752	10.736.000	300
2. Svobodný stát Bavorsko	Mnichov	70.552	12.469.000	177
3. Země Berlín	¹⁾	892	3.395.000	3.806
4. Země Braniborsko	Postupim	29.479	2.559.000	87
5. Svobodné hanzovní město Brémy	Brémy ¹⁾	404	663.000	1.641
6. Svobodné a hanzovní město Hamburk	¹⁾	755	1.744.000	2.309
7. Země Hesensko	Wiesbaden	21.115	6.092.000	289
8. Země Meklenbursko-Přední Pomořansko	Schwerin	23.180	1.707.000	74
9. Země Dolní Sasko	Hanover	47.624	7.994.000	168
10. Země Severní Porýní-Vestfálsko	Düsseldorf	34.085	18.058.000	530
11. Země Porýní-Falc	Mohuč	19.853	4.059.000	204
12. Země Sársko	Saarbrücken	2.569	1.050.000	409
13. Svobodný stát Sasko	Drážďany	18.416	4.274.000	232
14. Země Sasko-Anhaltsko	Magdeburk	20.446	2.470.000	121
15. Země Šlesvicko-Holštýnsko	Kiel	15.799	2.833.000	179
16. Svobodný stát Durynsko	Erfurt	16.172	2.335.000	144
Celkem	-	357.093	82.438.000	231

Poznámka: ¹⁾ Městské státy Berlín a Hamburk jsou tvořeny městy, které se jmenují stejně. K městskému státu Brémy (Bremen) patří kromě hlavního města Brém ještě přístavní město Bremerhaven.

²⁾ Stav k 30. listopadu 2006

Zdroj: Statistisches Bundesamt, 2008; vlastní zpracování

Z hlediska regionálního rozdělení Německa na **statistické územní jednotky NUTS**⁵⁷ tvoří území **NUTS 0** celková plocha Spolkové republiky Německo a regiony **NUTS 1** jednotlivé spolkové země (*Länder*), kterých je 16. Na úrovni **NUTS 2** existovalo do konce roku 2007 41 regionů tzv. *Regierungsbezirke* (vládní obvody). Jednalo se o:

- 22 správních obvodů ve spolkových zemích Bádensko-Württembersko (4), Bavorsko (7), Hesensko (3), Severní Porýní-Westfálsko (5) a Sasko (3),
- 10 dřívějších správních obvodů v zemích Porýní-Falc, Sasko-Anhaltsko a Dolní Sasko.

⁵⁷ Územní celky vytvořené pro statistické účely Eurostatu (statistický úřad EU) pro porovnání ekonomických ukazatelů členských zemí Evropských společenství a posléze EU, vytvořené na počátku 70. let 20. století. Sekundárním právem byly NUTS legalizovány až přijetím Nařízení (ES) No 1059/2003 Evropského parlamentu a Rady ze dne 26. 5. 2003 o vzniku jednotné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS).

- 2 neadministrativní regiony,⁵⁸
- 7 zemí, které na této úrovni nebyly dále rozčleněny. Jedná se o městské státy - Berlín, Hamburg a Brémy - a země - Meklenbursko-Přední Pomořansko, Šlesvicko-Holštýnsko, Sársko a Durynsko. Těchto 7 zemí jsou zároveň NUTS 1 i NUTS 2 regiony.

V roce 2006 byla provedena reforma nomenklatury územních statistických jednotek NUTS z roku 2003, podle které byl v Německu **upraven počet regionů na úrovni NUTS 2 z 41 regionů na 39**, s platností od 1. 1. 2008. V zemi Sasko-Anhaltsko došlo ke sloučení stávajících 3 regionů do jednoho nového. Mapa území NUTS 2 se nachází v příloze 4.

Reforma se dotkla i regionů **NUTS 3**, jejichž počet byl redukován z 439 okresů (*Kreise*) na 429. V spolkové zemi Sasko-Anhaltsko bylo 24 regionů přetvořeno a vzniklo 14 nových regionů na úrovni NUTS 3. Mapy územních jednotek NUTS 3 se nachází v přílohách 5, 6, 7 a 8. Na úrovni **místních samosprávních jednotek – LAU**⁵⁹ rozlišujeme úroveň **LAU 1**, pod které spadají tzv. *Verwaltungsgemeinschaften* - sdružení obcí a administrativní spolky v celkovém počtu 1457 a úroveň **LAU 2**, složené z obcí a obecních území (*Gemeinden*), kterých je 12 379.

Tabulka 2.5: Územní statistické členění Německa

NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3	LAU 1 (NUTS 4)	LAU 2 (NUTS 5)
Länder (16)	Regierungs- bezirke (39)	Kreise (429)	Verwaltungs- gemeinschaften (1457)	Gemeinden (12379)

Zdroj: Statistisches Bundesamt, 2007; vlastní úpravy

2.1.4 Historický vývoj země

Historické události, které se odehrály v Německu po druhé světové válce se staly hlavní příčinou pozdějších regionálních rozdílů jednotlivých regionů a spolkových států Německa a též důvodem orientace regionální politiky Evropské unie na nové spolkové země po znovusjednocení Německa v roce 1990. Vedl k tomu především téměř padesát let dlouhý

⁵⁸ Země Braniborsko byla v roce 2003 rozdělena na dva NUTS2 regiony Brandenburg-Nordost a Brandenburg-Südwest za účelem získání finanční podpory z EU po rozšíření o nové země 1. 5. 2004.

⁵⁹ Local administrative unit (LAU). Jde o systém místních samosprávních jednotek skládající se ze dvou stupňů – LAU 1 (NUTS 4) a LAU 2 (NUTS 5).

oddělený vývoj východní a západní části země a odlišné politické, hospodářské a sociální podmínky v obou částech.

Po 2. světové válce bylo Německo zcela zničeno a vyčerpáno jak po ekonomické, tak po sociální stránce a po porážce bylo rozděleno vítěznými mocnostmi (Spojenými státy americkými, Velkou Británií a Francií a Sovětským svazem) do **čtyř okupačních zón - americké, britské, francouzské a sovětské**. Hlavní město Berlín bylo též rozděleno do čtyř sektorů. Území na východ od Odry a Nisy předal Sovětský svaz pod správu Polsku, což USA, Spojené království Velké Británie a Francie uznaly až dodatečně.⁶⁰

Také tradiční průmyslové oblasti Německa (Horní Slezsko, Sasko, Porúří) byly rozděleny mezi tři různé státy, a proto měly odlišné podmínky pro svůj rozvoj. Horní Slezsko připadlo téměř celé Polsku, Sasko se dostalo pod správu Sovětského svazu a Porúří spadalo pod správu západních mocností. Sasko se za dobu existence NDR stalo jednou z nejproblematictějších oblastí. Po válce bylo mnoho továren „odvezeno“ do SSSR, výroba se omezila a výsledkem tohoto procesu se stala vysoká nezaměstnanost.

Každá z okupačních mocností tedy uskutečňovala ve své okupační zóně vlastní představy, jak naložit s poraženým Německem. Zatímco v západních okupačních zónách byl obnoven svobodný trh a dne 23. května 1949 byla vyhlášena vznik *Spolkové republiky Německo*, ve východní sovětské zóně byl vybudován socialistický systém a 7. října 1949 byla vytvořena tzv. *Německá demokratická republika*. Tento odlišný vývoj obou částí země oslabil dlouholeté vnitroněmecké hospodářské vztahy.

Po měnové reformě v západních sektorech roku 1948 se podařilo nastartovat ekonomickou přestavbu, tzv. *Wirtschaftswunder*⁶¹, současně byli sociálně zajištěni i občané země. Dne 23. května 1949 vyhlásil v západních okupačních zónách předseda Parlamentní rady

⁶⁰ Pro tento okamžik v dějinách Německa se vžil termín „nultá hodina“.

⁶¹ Německý hospodářský zázrak (*Wirtschaftswunder*) je označení pro společenský, politický a ekonomický proces, kterým se po prohrané 2. světové válce tehdejší Spolková republika Německo (západní Německo) dostávala z poválečné politické, společenské a hospodářské krize. Duchovním i politickým otcem tohoto zázraku byl spolkový ministr hospodářství a spolkový kancléř Ludwig Erhard. Tento proces probíhal od konce 40. let až do závěru 60. let 20. století a byl také spojen s procesem denacifikace země (odstranění nacistů a jejich vlivu v poválečném Německu).

Konrád Adenauer⁶² *Základní zákon (Grundgesetz)*, který vstoupil v platnost jako ústava Spolkové republiky Německo.⁶³

Tehdejší západní Německo se stalo exportní zemí, strojírenská výroba a její kvalita získaly opět dobrou pověst. Například v automobilovém průmyslu se podařilo západnímu Německu proniknout i na zavedené trhy do USA. Naopak obnova východního Německa postupovala pomalu a s menší zahraniční pomocí ostatních socialistických zemí.

Zásahu na úspěšnosti nové orientace měl základní charakter německé zahraniční politiky, který se od založení Spolkové republiky Německo vyvíjel a upevňoval. K tomu patří od dob prvního spolkového kancléře Konrada Adenauera **transatlantické partnerství a evropská integrace**, snaha o dobré sousedské vztahy, především s Francií, o něž německá zahraniční politika již od počátku 50. let usilovala, stejně tak jako již brzy zahájený a komplikovaný proces smířování s Izraelem. Spolková republika Německo směřovala svou zahraniční politikou k integraci do západního spojeneckého a hospodářského systému. V roce 1955 získala SRN postavení suverénního státu a stala se členem Severoatlantické aliance (NATO) a Západoevropské unie.⁶⁴

Hospodářský rozvoj a vývoj sociálně-tržního hospodářství probíhaly v průběhu padesátých let 20. století velice úspěšně. V roce 1961 byla postavena *Berlínská zeď*, která se stala symbolem rozdělení Německa. Mezi východním a západním Německem byla zahraničně-politická situace v 50. a 60. letech minulého století velmi napjatá. Zahraniční politika SRN byla určena tzv. *Hallsteinovou doktrínou*, která působila od roku 1951 a v podstatě znamenala, že jeden stát nemohl současně navázat diplomatické vztahy se SRN i NDR.⁶⁵

⁶² Konrad Hermann Josef Adenauer (5. ledna 1876 – 19. dubna 1967) byl německý konzervativní politik, první poválečný kancléř Německa (1949–1963) a (těž první) předseda Křesťanskodemokratické unie (1950–1966).

⁶³ Aby zůstala otázka sjednocení Německa nadále otevřená, nepoužilo se termínu “ústava”. To mělo podtrhnout provizorní charakter tohoto státoprávního útvaru.

⁶⁴ Některé podmínky vítězných mocností, které omezovaly německou suverenitu a vyplývaly z Pařížské smlouvy (23. října 1954), byly však zrušeny až 3. října 1990.

⁶⁵ Důvodem byl fakt, že SRN nebyla ochotna uznat NDR za suverénní stát a zakládala si nárok na výhradní legitimní zastoupení německých zájmů a všech Němců, jak východních tak západních. Svě tvrzení opírala o fakt, že v západní části Německa byla u moci vláda, která vzešla ze svobodných voleb, zatímco v NDR vládla stranická diktatura.

Teprve nová **východní politika** (*Ostpolitik*), o kterou se zasloužil spolkový ministr zahraničí a pozdější kancléř *Willy Brandt* (SPD), vedla koncem šedesátých a na počátku sedmdesátých let k postupnému uvolňování napětí mezi Spolkovou republikou Německo a Německou demokratickou republikou.

Západní Německo se nakonec, z důvodu omezených možností obchodování, Hallsteinovy doktríny zřeklo. V roce 1972 byla mezi západním a východním Německem podepsána smlouva, která potvrdila existenci dvou německých států, jako suverénních jednotek. Oba německé státy pak byly v roce 1973 jako rovnocenní členové přijaty do OSN a v roce 1974 spolu navázaly diplomatické styky.⁶⁶

Až do začátku 70. let 20. století prožívalo západní Německo téměř nepřetržitý vysoký hospodářský růst, který se však snížil po recesích v letech 1974, 1981 a 1982 a po vrcholném růstu v roce 1979. Východní Německo bylo sice jedním z tahounů celé RVHP⁶⁷, nedostatky typické pro centrálně plánovanou ekonomiku se ale objevily i zde. Přes 95 % všech podniků tvořil státní sektor, soukromý byl zastoupen pouhými dvěma až třemi procenty. Snad nejvíce kontrastním místem se stalo hlavní město Berlín, kde v západní části existovalo prosperující město, zatímco východní „Demokratický Berlín“ se potýkal s neustálými nedostatky v oblasti zboží i služeb.

Po pádu Berlínské zdi v roce 1989 uběhlo ještě 11 měsíců než došlo k znovusjednocení Německa. To odpovídalo vůli německého lidu v obou německých státech. V prvních volných národních parlamentních volbách 18. března 1990 hlasovali východní Němci velkou většinou pro strany, které podporovaly rychlé přistoupení NDR k SRN. Tento přístup byl smluvně vyjedнан mezi oběma německými státy v létě roku 1990, stejně jako již před tím *německo-německá měnová, hospodářská a sociální unie*, která vznikla 1. července 1990. Současně s tím se dohodla SRN společně s NDR a čtyřmi mocnostmi (Spojenými Státy, Velkou Británií, Sovětskou unií a Francií, které nesly odpovědnost za Berlín a Německo jako celek) na *konferenci dva plus čtyři* v Moskvě 12.9.1990 na zahraničně- a bezpečnostně-politických podmínkách německé jednoty. **Dne 3. října 1990 přistoupila Německá demokratická republika k Spolkové republice Německo** (podle odstavce 23 Základního zákona).

⁶⁶ (Wikipedie, 2008)

⁶⁷ RVHP neboli Rada vzájemné hospodářské pomoci byla obchodní organizace sdružující v době studené války socialistické státy sovětského bloku.

Německá otázka byla v roce 1990 vyřešena ve smyslu starého požadavku *Einheit und Freiheit*.⁶⁸ Mohla být uzavřena jen za souhlasu všech sousedů a to znamenalo také vyřešení druhého problému – *polské otázky*. Definitivní, podle mezinárodního práva závazně uznaná, polská západní hranice na Odře a Nise byla předpokladem znovusjednocení Německa na základě hranice z roku 1945. Na konferenci se Německo zavázalo respektovat německo-polskou hranici na Odře a Nise a od vítězných mocností obdrželo neomezenou státní suverenitu, s výjimkou vlastnictví a vývoje zbraní hromadného ničení.

Až do znovusjednocení Německa v roce 1990 se skládala Spolková republika z deseti zemí, později – po znovupřipojení Sárska k 1. lednu 1957 – z 11 zemí, které byly založeny v okupačních zónách západních mocností (USA, Velká Británie, Francie). Také v sovětské okupační zóně bylo vytvořeno po konci války na území pozdější NDR pět zemí, které ale byly v roce 1952 přetransformovány do celkem 14 obvodů. Po prvních svobodných volbách 18. března 1990 bylo uzákoněno, že na území NDR bude vytvořeno pět nových zemí. Ty dostaly v podstatě stejnou podobu, jako původní země z roku 1952. 3. října 1990 bylo dokončeno přistoupení NDR a tím i zemí - Braniborsko, Meklenbursko-Přední Pomořansko, Sasko, Sasko-Anhaltsko a Durynsko - ke Spolkové republice. Současně došlo také ke sjednocení východního a západního Berlína.

Od té doby probíhá hospodářská **obnova pěti nových spolkových zemí** na východě Německa, které vznikly na území bývalé NDR, díky mohutné finanční pomoci západních spolkových zemí a EU. Tím bylo a je hospodářství Německa velmi zatíženo, jelikož východní spolkové země jsou ekonomicky zaostalé ve srovnání se západní částí země. Mimo to zde bylo nutné investovat enormní sumy finančních prostředků na modernizaci a rozvoj průmyslu a měst. Na obnově východní části se výraznou měrou podílela i Evropská unie prostřednictvím pomoci ze strukturálních fondů a i v současné době tato část Německa patří mezi prioritní oblasti podpory.

Mimo vnitropolitických problémů vyvolaných znovusjednocením se Německo potýká se stále se zvyšující nezaměstnaností, problematickým začleňováním přistěhovalců do společnosti a pravicovým extremismem.

⁶⁸ V preambuli se německý lid dožaduje „in freier Selbstbestimmung die Einheit und Freiheit Deutschlands zu vollenden“, což znamená vytvoření jednotného a svobodného Německa, avšak s vlastním sebeurčením.

2.2 Situační analýza Spolkové republiky Německo

2.2.1 Ekonomická výkonnost

Německo má zaveden **system sociálně tržního hospodářství**, který lze definovat tak, že stát garantuje svobodné jednání ekonomických subjektů, snaží se však o sociální vyrovnávání nerovných podmínek. Tato koncepce přispívá mj. k tomu, že se země dlouhodobě nachází v situaci sociálního smíru a dochází tak méně často k stávkovým situacím či pracovním bojům. **Německá ekonomika je se svým HDP ve výši 2 423,00 mld. EUR⁶⁹ největší ekonomikou v Evropě a třetí největší na světě po USA a Japonsku.**⁷⁰ Německo patří k světově nejrozvinutějším a technicky nejvyspělejším hospodářstvím, což je mj. důležitý předpoklad pro dobrou pozici na mezinárodním trhu zboží a služeb. Protože je v SRN relativně málo surovinových nalezišť, zaměřuje se hospodářství především na **sekundární a terciární sektor**. Velká část země je zemědělsky využita, zároveň však v zemědělství pracují pouze 2 – 3 % zaměstnanců.

Tabulka 2.6: Vybrané makroekonomické ukazatele

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Míra nezaměstnanosti (%)	9,1	8,2	7,5	7,6	8,4	9,3	9,7	10,7	9,8	8,4
HDP/os. v PPS (EU27=100)	122,8	122,6	118,9	117,1	115,6	117	116,8	115,3	114,4	114,8*
Růst HDP (%)	2	2	3,2	1,2	0	-0,2	1,1	0,8	2,9	2,5
Míra inflace (%)	0,6	0,6	1,4	1,9	1,4	1	1,8	1,9	1,8	2,3
Veřejný dluh (% HDP)	60,3	60,9	59,7	58,8	60,3	63,8	65,6	67,8	67,5	65,3
Schodek státního rozpočtu (% HDP)	-2,2	-1,5	1,3	-2,8	-3,7	-4	-3,8	-3,4	-1,6	0,0

Poznámka: * předpověď

Zdroj: Eurostat, 2008; www.cia.gov, 2008; vlastní zpracování

⁶⁹ (Statistisches Bundesamt, 2008; data pro rok 2008)

⁷⁰ HDP USA dosáhlo dle CIA v roce 2007 výše 13 790 mld. USD, Japonsko 4 346 mld. USD, Německo 3 259 mld. USD a Čína 3 249 mld. USD, blíže viz www.cia.gov.

Počtem obyvatel je Německo také největším a nejdůležitějším trhem Evropské unie. Objemem vývozu ve výši 885,61 miliard EUR⁷¹, který činí třetinu hrubého domácího produktu je **Německo největším vývozcem na světě**, a je proto označováno za světovou jedničku v exportu⁷². Motorem zahraničního obchodu je především průmysl, jehož podíl na celkovém vývozu činí kolem 84 %.

Nejdůležitější centra se nacházejí v průmyslové oblasti Porúří, které se mění na region špičkových technologií a služeb, dále v okolí Mnichova a Stuttgartu (hightech, automobily), ve Frankfurtu nad Mohanem (finanční sektor), Kolíně nad Rýnem, Hamburku (přístav, výroba airbusů, média) a Lipsku.

V mezinárodním srovnání je životní úroveň v Německu velmi vysoká. Průměrný hrubý měsíční příjem dělnických profesí činí kolem 2500 EUR a u administrativních profesí 3400 EUR. Německo se také vyznačuje vysokou cenovou stabilitou.

V současnosti se musí německé hospodářství vyrovnávat se **strukturálními problémy**, především v oblasti sociálních systémů a na trhu práce. V posledních letech byl také hospodářský růst země v mezinárodním porovnání podprůměrný. K tomu přispěly také trvající problémy s integrací spolkových zemí bývalého východního bloku (NDR). Navíc je zde obrovské finanční zatížení, plynoucí z německého sjednocení, které si vyžaduje roční převody plateb ve výši přibližně 80 miliard EUR.

2.2.2 Struktura národního hospodářství

Zemědělství Německa je velmi vyspělé, s maximálním využitím mechanizačních prostředků. Produkce kryje vlastní potřebu a přebytky jsou vyváženy. Orná půda zabírá 47% z celkové plochy, lesy pokrývají 27% a louky a pastviny 12% celkové rozlohy. Nejúrodnější jsou oblasti při řece Rýnu a Dunaji a Magdeburská oblast. Pěstuje se zde žito a oves, z okopanin jsou to hlavně brambory a cukrovka. V údolí řek Rýna a Mosely se daří vinné révě a tabáku. Orná půda zabírá 47% z celkové plochy, lesy pokrývají 27% a louky a pastviny 12% celkové rozlohy.

Jako ve všech západních průmyslových zemích probíhá i v **německém průmyslu** již řadu let zásadní proměna všech struktur. Význam průmyslu nadále klesá a na jeho místo

⁷¹ (Eurostat, 2008)

⁷² Pro srovnání: vývoz v roce 2006 činil v USA 825,92 mld. EUR, Japonska 515,07 mld. EUR a Číny 771,69 mld. EUR.

nastupuje stále více sektor služeb. Ale i tak je průmysl, stejně jako dříve, nejdůležitějším pilířem německého hospodářského systému a má ve srovnání s ostatními průmyslovými zeměmi, širokou základnu. V průmyslových odvětvích pracuje osm milionů lidí. Nejdůležitějším druhem průmyslové výroby je **automobilový průmysl** (227 miliard EUR, 777 000 zaměstnanců), dále následuje elektrotechnický průmysl (152 miliard EUR, 799 000 zaměstnanců), strojírenství (142 miliard EUR, 868 000 zaměstnanců) a chemický průmysl (113 miliard EUR, 429 000 zaměstnanců).⁷³

Základem mezinárodní konkurenceschopnosti německého hospodářství jsou nejen velké podniky jako *Siemens*, nýbrž i desítky tisíc malých a středně velkých podniků (do 500 zaměstnanců) zpracovatelského průmyslu, zvláště z oblasti strojírenství, dodavatelského průmyslu anebo nových technologií, například nanotechnologie a biotechnologie, které se často sdružují do klastrů. Malé a středně velké podniky zaměstnávají nejvíce lidí, a to více než 20 milionů. **Ve strojírenství**, které je označováno za vzorovou disciplínu, mají podniky z velké části dokonce méně než 200 zaměstnanců, přestože jako subdodavatelé vyrábějí pro průmysl výrobní vybavení špičkové kvality. V tomto tržním segmentu je Německo svým podílem ve výši 19,3 % vedoucí zemí na evropském trhu.

K nejvýznamnějším odvětvím v Německu patří **výroba automobilů**. Každý sedmý zaměstnanec pracuje právě v tomto oboru, který navíc pokrývá 40 % z celkového objemu vývozu. Vedle Japonska a USA je Německo největším výrobcem automobilů na světě. Toto prvenství zajišťuje šest hlavních výrobců - VW⁷⁴, Audi, BMW, DaimlerChrysler⁷⁵, Porsche a Opel (General-Motors). Výrobní linky v tuzemsku opustí ročně asi 6 milionů automobilů a v zahraničí 4,8 milionů motorových vozidel uvedených značek.

Téměř 28 milionů lidí pracuje v dynamicky se rozvíjícím **sektoru služeb**, z toho přibližně dvanáct milionů v soukromých a veřejnoprávních podnicích služeb, deset milionů v obchodě, gastronomii a dopravě, šest milionů pak ve finančnictví, pronájmu a leasingu a ve službách podnikům. I pro toto odvětví jsou typické malé a středně velké podniky, kterých je více než 40 procent.

⁷³ (Facts about Germany, 2007)

⁷⁴ Volkswagen je největší producent aut v Evropě, jejíž kmenový závod se nachází ve Wolfsburgu. Vykazuje roční obrát ve výši 89 miliard EUR a její podíl na světovém trhu činí 1,5 % (2004).

⁷⁵ DaimlerChrysler je třetím největším automobilovým výrobcem na světě a jedničkou v kvalitě svých vozů, který měl v roce 2004 celosvětový obrát ve výši 142 miliard EUR. Sídlo firmy a nejdůležitější závody jsou ve Stuttgartu.

Razantní **technický pokrok** má mimořádný význam hlavně pro velmi rychlý rozvoj informačních a komunikačních technologií. Ty se stávají pro oblast služeb mohutnou inovační silou. Již nyní zauímají na německém trhu podíl ve výši 134 miliard EUR a jejich obrat nadále konstantně roste.

Tabulka 2.7: Podíl hospodářských sektorů (v %)

	Tvorba HDP podle sektorů	Zaměstnanost podle sektorů
Zemědělství	0,9	2,8
Průmysl	29,6	33,4
Služby	69,5	63,8

Zdroj: Statistisches Bundesamt, 2008; www.cia.gov, 2008; vlastní zpracování, data pro rok 2007

2.2.3 Zahraniční obchod

Německo se spolu s USA a Japonskem řadí v absolutních číslech mezi tři největší světové vývozce. Obchodní bilance Německa je vysoce aktivní řadu let, od roku 1998 nekleslo aktivní saldo obchodní bilance pod 60 mld. EUR. Nejvíce se na vývozu podílí vývoz německých automobilek (20 %), strojní zařízení (14 %), chemické výrobky (12 %) a elektronika (5 %). Vzhledem k vysokému podílu vývozu má Německo **zájem o otevřené trhy**. Nejdůležitějšími obchodními partnery jsou Francie (11 %), USA (9 %), Velké Británie (8 %), Itálie (7 %) a Nizozemí (6 %). Nejvýznamnějšími německými firmami jsou DaimlerChrysler, Siemens, BMW, Volkswagen, SAP, Porsche, BASF či Lufthansa.

Od rozšíření Evropské unie směrem na východ v roce 2004 lze zaznamenat vedle obchodu s původními státy EU silný rozmach zahraničního obchodu s novými **členskými státy z východní a střední Evropy**. Do těchto zemí nebo do asijského prostoru se části německého výrobního potenciálu převáděly již od počátku 90. let 20. století.

V zemích Evropy, v nichž proběhla transformace ekonomického systému, bylo v letech 2001/2002 zaměstnáno v dceřiných společnostech německých podniků již 830 000 zaměstnanců, zatímco v roce 1990 se jejich počet blížil nule. Do těchto zemí v současnosti směřuje více než 10 % celkového německého vývozu, což je téměř stejné množství jako do USA. Plynule stoupá také význam obchodních a průmyslových vztahů k velkým **asijským zemím** jako Čína a Indie.

Tabulka 2.8: Obchodní bilance v letech 1997 - 2006

Vývoj obchodní bilance (v mld. EUR)										
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Export	452,27	485,02	509,98	597,46	638,28	651,26	664,39	731,48	780,42	885,61
Import	393,05	420,55	444,78	538,33	542,79	518,49	534,49	575,40	624,61	723,66
Saldo	59,22	64,47	65,20	59,13	95,50	132,77	129,90	156,08	155,81	161,95

Zdroj: Eurostat, 2008; vlastní zpracování

2.2.4 Trh práce

V Německu, stejně jako všude na světě, existuje závislost mezi stupněm dosaženého vzdělání a schopností uplatnit se na trhu práce. Nezaměstnanost vysokoškolsky vzdělaných občanů činí méně než 2,5 %. Nezaměstnanost občanů pouze se základním vzděláním je však 15 %.

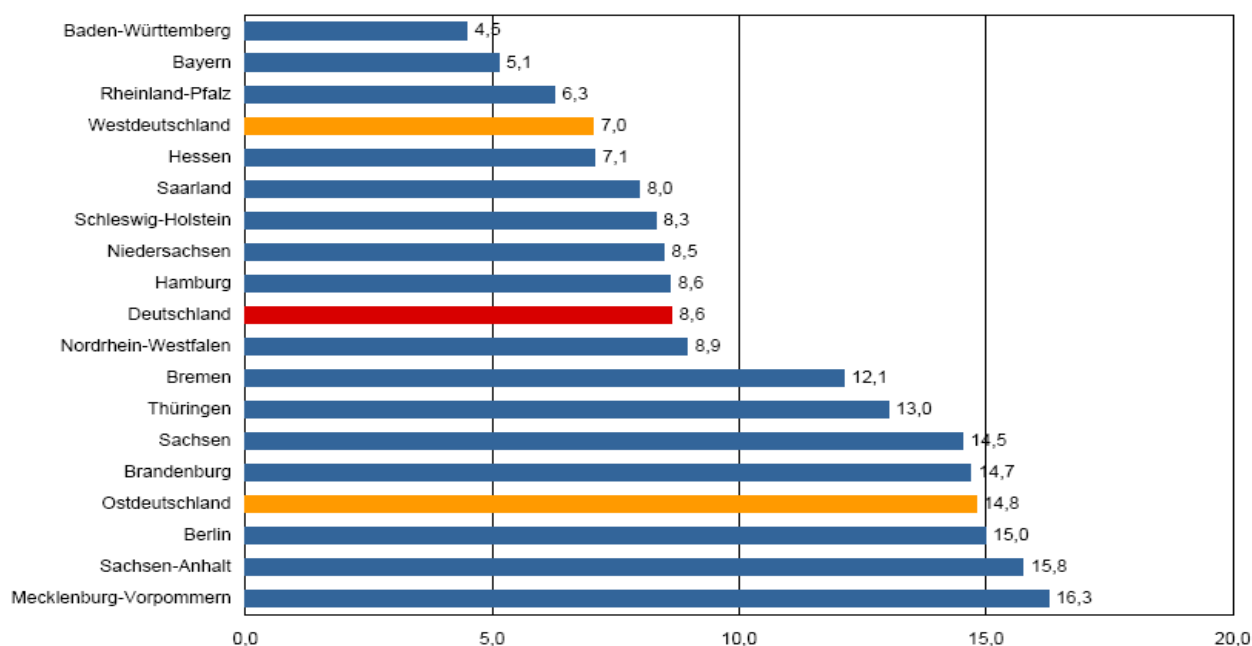
Míra nezaměstnanosti v Německu je ve výši 8,6 %⁷⁶ a ve východních spolkových zemích se pohybuje přitom podstatně výše než ve zbytku země (ve východních spolkových zemích činí 14,8 % a v západních spolkových zemích 7,0 %). Největším problémem je však především nezaměstnanost cizinců, která dosahuje více než 50 % a v některých oblastech i přes 65 %. Tito občané jsou nezaměstnaní dlouhodobě a žijí z poměrně štědrého německého sociálního systému. Nejnižší míra nezaměstnanosti je v Bádensku-Württembersku (4,5 %) a Bavorsku (5,1 %), nejvyšší naopak v Meklenbursku – Předním Pomořansku (16,3 %).⁷⁷ Celková míra nezaměstnanosti žen činí 8,8 %, z toho ve východních spolkových zemích je nezaměstnanost žen 14,6 % a v západních 7,3 %. Nezaměstnanost mužů je obdobná jako u žen (8,5 %) a to jak v rámci celého Německa, tak i v rámci jednotlivých spolkových zemí. Ve východních spolkových zemích činí míra nezaměstnanosti mužů 14,9 % zatímco v západních 6,8 %.⁷⁸ Podrobnější informace jsou uvedeny v příloze 9.

⁷⁶ www.pub.arbeitsamt.de, 2008; data k únoru 2008

⁷⁷ Tamtéž

⁷⁸ Tamtéž

Graf 2.1: Míra nezaměstnanosti (v %)

Zdroj: Statistik der Bundesagentur für Arbeit, 2008; data k únoru 2008

U **průměrné mzdy**, která je 2 860 EUR, činí povinné odvody zaměstnance (daň z příjmů, sociální a zdravotní pojištění) a zaměstnavatele (sociální a zdravotní pojištění) celkem 52 %. Životní minimum u dospělého občana činí 345 EUR na měsíc.⁷⁹ Obecně platná minimální mzda pro všechny pracovněprávní vztahy není v zemi zákonně zavedena, přesto se využívá a je pro různé profese rozdílná.

Nejvyšší průměrné příjmy jsou v hospodářských oblastech Hamburk, Bavorsko a Brémy. Dalšími regiony s poměrně vysokými mzdami jsou Bádensko-Württembersko, Hesensko, Severní Porýní-Vestfálsko a Berlín. Naopak nejnižší mzdy jsou v regionech Durinsko, Meklenbursko – Přední Pomořansko, Sasko a Sasko-Anhaltsko. Německo patří mezi evropské země s nejvyššími mzdovými rozdíly mezi muži a ženami.

⁷⁹ (Businessinfo, 2007)

2.2.5 Investice a inovace

Pro zahraniční investory je Německo tradičně atraktivní nejen z důvodu technologického know-how, nýbrž také z důvodu centrální zeměpisné polohy, velmi dobře vybudované infrastruktury, bezpečného právního prostředí a kvalifikovaných pracovních sil. Po daňové reformě provedené roku 2000 se výrazně snížilo zatížení podniků i soukromých osob, nyní je s ostatními zeměmi srovnatelné a konkurenceschopné. Aby se postavení Německa v daňové oblasti v mezinárodním srovnání dále zlepšilo, byla k 1. lednu 2008 nastartována **reforma podnikatelských daňověprávních předpisů**. Mezi lety 1994 a 2003 bylo v Německu vynaloženo do přímých investic 387 miliard dolarů, mezi nimiž byly velké investice koncernů jako například General Electric nebo AMD. Za pozitivní považují investoři **vysokou úroveň kvalifikace dělnických profesí**. Přibližně 81 % pracujících je vyučených v oboru a 17 % má vysokoškolské nebo vyšší odborné vzdělání. Vysokou kvalitu profesní kvalifikace zajišťuje **duální systém odborné přípravy**, jehož koncepce spojuje vnitropodnikové a školní vzdělání.

Německo vynakládá 2,51 %⁸⁰ hrubého domácího produktu na výzkum a vývoj, což výrazně přesahuje průměr EU, který činí 1,9 %. Srovnání zemí podle výdajů na výzkum a vývoj se nachází v příloze 10. Do roku 2010 chce Spolková republika navýšit náklady na výzkum a vývoj na úroveň 3 % z HDP. Po USA a Japonsku je to však Německo, které vynakládá ze soukromých podnikatelských zdrojů největší výdaje na výzkum a vývoj, a to ve výši cca 40 miliard USD. V mnoha technologiích budoucnosti s mimořádně vysokou mírou růstu má Německo rovněž velmi dobré umístění. Těmi novými obory jsou **biotechnologie, nanotechnologie, informační technologie** a mnoho oblastí špičkových technologií jednotlivých hospodářských odvětví (například biometrie, letecká doprava a kosmonautika, elektrotechnika, logistika). Na světovém trhu zaujímají významné místo rovněž podniky z **oblasti technologií životního prostředí** (větrná energie, biomasa), přičemž výrobci zařízení na výrobu větrné energie již na světovém trhu dosáhli podílu 12,5 %.⁸¹

⁸⁰ Eurostat, 2008; hodnota z roku 2006 dle ukazatele GERD - hrubé domácí výdaje na V&V jako % HDP

⁸¹ Již dnes pokrývá Německo svou výrobou větrné energie téměř 5% z celkové výroby elektrické energie a do roku 2010 se počítá s tím, že podíl obnovitelných zdrojů na celkovém objemu výroby stoupne na 12,5%.

2.2.6 Systém sociálního zabezpečení

Německo je sociální stát, který chápe sociální zajištění všech svých obyvatel jako svou prvořadou úlohu a disponuje mimořádně hustotou sociální sítě - 27,4 % hrubého domácího produktu se přerozděluje do veřejných sociálních výdajů. Obsáhlý systém nemocenského, důchodového, úrazového pojištění a pojištění pro péči v bezmocnosti a rovněž pojištění v nezaměstnanosti chrání obyvatele Německa před finančními následky existenčních rizik. Vedle toho zahrnuje sociální síť sociální dávky financované z daní, například vyrovnávací příspěvky na děti (dětské přídavky, daňové úlevy), nebo základní starobní důchodové pojištění či pojištění trvalé pracovní neschopnosti.

Stále se zvyšující podíl starších lidí na celkovém počtu obyvatelstva ve spojení s poměrně nízkou porodností a stávajícím vývojem na trhu práce však současné době překračuje hranice finanční udržitelnosti těchto systémů. Je proto třeba zásadní a strukturální modernizace.⁸²

Pomocí rozsáhlých reforem se politika snaží dostát těmto požadavkům a podle zásad solidarity udržet sociální síť i pro budoucí generace. Jedná se především o **reformy v oblasti zdravotnictví a důchodovou reformu**. V praxi se již uplatňuje reforma pro podporu dlouhodobě nezaměstnaných a pro příjemce sociálních dávek. Otevřená zůstává zatím reforma úrazového pojištění, která by měla stávající systém, především po organizační stránce, dále zdokonalit.

2.3 Charakteristika vybraných spolkových zemí SRN

V rámci socio-ekonomické analýzy byly vybrány **tři země**. Jedná se o **dvě východoněmecké země** - Sasko-Anhaltsko a Meklenbursko-Přední Pomořansko **a jednu západoněmeckou zemi** - Dolní Sasko. Výběr těchto spolkových zemí je záměrný, jelikož je tímto způsobem do prozkoumání zahrnuta jak jedna západoněmecká země, která byla v podpoře ze strukturálních fondů EU zařazena jako oblast podpory Cíle 2⁸³ (Dolní Sasko) a na druhé straně dvě východoněmecké země spadající pod Cíl 1⁸⁴ (Sasko-Anhaltsko a Meklenbursko-Přední Pomořansko), ze kterých jedna bezprostředně sousedí s Polskem

⁸² Např. tradiční „generační smlouva“ je stále méně reálná a musí být doplňována soukromým pojištěním na stáří. Kromě toho se v rámci rodinné politiky intenzívně diskutuje o opatřeních ke zvýšení porodnosti.

⁸³ V současném programovacím období cíl Konkurenceschopnost a zaměstnanost.

⁸⁴ V současném programovacím období cíl Konvergence.

a musí se tak navíc vypořádávat s problematikou sousedící země. Na základě výběru těchto tří zemí s různými výchozími podmínkami a problémy je pak možné lépe zhodnotit přínos politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU pro celou Spolkovou republiku Německo, i přes značnou rozmanitost a velké regionální disparity mezi jednotlivými spolkovými zeměmi.

V německých statistikách je samozřejmé, že **východní spolkové země** (pět nových zemí) **bývají v mnoha oblastech vykazovány samostatně**. Jedná se především o statistiky týkající se nezaměstnanosti, pracovní produktivity nebo příjmů. Dále se například také velmi liší volební preference voličů, hodnoty přívrženců pravicového extremismu nebo i volnočasového chování východních Němců od západních. S tím souvisela i složitost procesu sjednocení Německa.

Zahrnutí východoněmeckých zemí do tržního hospodářství a konstitučního systému SRN bylo na jedné straně spojeno s vytvořením relativně stabilních rámcových podmínek pro politickou a sociální přeměnu, ale na druhé straně přispělo právě také k faktickému úpadku hospodářství v této části země. Počet zaměstnaných klesl z 9,8 milionů v roce 1989 na 6,4 milionů v roce 1995. Přes milion východních Němců se přestěhovalo od roku 1989 do západoněmeckých zemí. Především mladí a kvalifikovaní lidé odešli za prací do Bavorska nebo Bádenska-Würtemberska. V roce 1999 opustilo východní Německo asi 40 000 vysoce kvalifikovaných odborníků.

Nikde v Evropské unii se nesnížil počet obyvatel mezi léty 1994 - 1998 tak razantně jako v Sasku-Anhaltsku, Sasku a Durynsku. Podobný vývoj se odehrál jen v portugalském regionu Alentejo. Přestože je možné v tomto období zachytit i opačnou tendenci, především v administrativních centrech jako Berlín nebo Potsdam, zůstává **migrační saldo pro východoněmecké země negativní**. Tento trend i nadále přetrvává a pokud se ho nepodaří zmírnit, tak se podle odhadů do roku 2020 z východního Německa odstěhuje další jeden milion obyvatel.⁸⁵

Přestože východní Německo zaujímá 30% rozlohy země a žije v něm 20% obyvatel, **přispívají východoněmecké země asi pouze 10% na tvorbě hrubého národního produktu**. Dále se podílí pěti procenty na průmyslové výrobě a 3-4% na německém exportu. Ze zahraničních investic, které byly v Německu uskutečněny, spadá 4% na východní část.

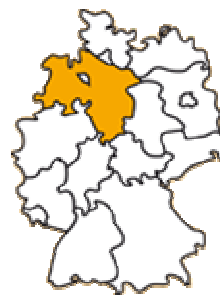
⁸⁵ Studie Institutu pro Strukturální politiku a hospodářskou podporu, 2001

Hospodářská obnova východu se od roku 1990 vyznačuje masivní výstavbou terciárního sektoru a postupnou deindustrializací. Rozdíl mezi západní a východní částí je však stále výrazný. Například postupně se rozvíjející Drážďany dosud dosáhly okolo 25% hospodářského potenciálu Mnichova. V minulém desetiletí proudily ze západu na východ Německa obsáhlé finanční transfery, jelikož bylo třeba reagovat na sociální propast a s tím spojené napětí. Mezi lety 1991 a 1995 bylo převedeno asi 790 miliard DM do východní části země, do čehož se započítávají i výkony Spolku, např. dálnice nebo modernizace kasáren, které každá spolková země realizuje.

Jen asi 14% ročních transferů šlo jako investice do průmyslu. Po 12 letech však musíme konstatovat, že dosud **nedošlo k nastartování udržitelného hospodářského rozvoje v pěti nových východoněmeckých zemích**. Závislost na vnějších finančních zdrojích, ať již Pakt solidarity II nebo strukturální fondy evropské unie, zůstává nadále výrazná.⁸⁶

2.3.1 Spolková země Dolní Sasko

Dolní Sasko (*Niedersachsen*) je jednou ze 16 spolkových zemí Spolkové republiky Německo. Rozkládá se na severozápadě země při pobřeží Severního moře. Jedná se o největší a nejlidnatější zemi severní části Německa. Hlavním a největším městem je *Hannover*, který se těší dvakrát do roka celosvětovému zájmu v době konání veletrhu *Hannover Messe* a největšího světového veletrhu informačních technologií *CeBIT*. Velmi významnými jsou pro tuto spolkovou zemi velkoměsta Brémy a Hamburk, které se svými aglomeracemi včleňují do Dolního Saska. Typickým pro tuto oblast je dialekt, který je znám jako *Plattdeutsch*⁸⁷. Z hlediska náboženského vyznání se 51,6 % obyvatel řadí mezi evangelíky a 17,8 % mezi katolíky. 30 % obyvatel je bez vyznání.⁸⁸

⁸⁶ (KRÄMER, 2002)

⁸⁷ *Plattdeutsch* nebo *platt* je označením pro dolnoněmecká nářečí, kterými se hovoří v severním Německu. *Plattdeutsch* vykazuje hláskově bližší podobnost s angličtinou nebo fríštinou. Spisovný *platt* byl postupně vytlačen spisovnou němčinou. Za jeho pozůstatky je ještě považován mizející hovorový *platt* v Hamburku a Brémách.

⁸⁸ Statistisches Bundesamt, 2007; stav k 31.12. 2005.

Tabulka 2.9: Základní údaje

Spolková země	Dolní Saasko
Hlavní město	Hannover
Rozloha	47 624,22 km ²
Obyvatelstvo (stav 2007)	7 977 400
Hustota zalidnění	168 obyvatel/km ²
HDP na obyvatele v PPS (Index, EU27=100), 2004	100,2
Populační růst (průměrné roční % změny), 1995–2004	0,4
Míra nezaměstnanosti (%), 2008	8,5

Zdroj: Wikipedie, 2008; Evropská komise, 2007; vlastní úprava

I když dvě třetiny rozlohy země jsou užívány pro zemědělství, nedá se Dolní Sasko kvalifikovat jako zemědělská země a podmínky pro pěstování plodin se v rámci země liší. Nejvýznamnější je zemědělství především v jižní části spolkové země. Mezi nejvýznamnější plodiny patří cukrovka, obilí a brambory. V oblasti průmyslu se vedle tradiční stavby lodí, ocelářského a chemického průmyslu rozvíjí také oblast elektrotechniky a počítačů. Velmi významný je automobilový průmysl díky Volkswagen AG, největšímu podniku země ve Wolfsburgu. V dolním Sasku se nachází jedenáct vysokých škol, dvě umělecké a 13 odborných vysokých škol a také 120 výzkumných zařízení. Na třech místech Dolního Saska jsou v provozu atomové elektrárny - Lingen, Grohnde a Nordenham. Nacházejí se zde také největší zásoby zemního plynu v celém Německu. Z hlediska turistického ruchu je Dolní Sasko velmi přitažlivé. Turismus je převládající především u pobřeží Severního moře a Východofríských ostrovů.

Administrativní členění a regionální struktura

Spolková země Dolní Sasko se správně rozděluje na 164 měst, 54 městysů, 804 obcí a 25 obecních území, které společně tvoří 37 zemských okresů, jeden region (Hannover) a 8 městských okresů, jak je znázorněno na obrázku 2.2.

Obrázek 2.2: Administrativní členění Dolního Saska

Zemské okresy a region Hannover v Dolním Sasku:	
1. Ammerland	20. Lüchow-Dannenberg
2. Aurich	21. Lüneburg
3. Grafschaft Bentheim	22. Nienburg/Weser
4. Celle	23. Northeim
5. Cloppenburg	24. Oldenburg
6. Cuxhaven	25. Osnabrück
7. Diepholz	26. Osterholz
8. Emsland	27. Osterode am Harz
9. Friesland	28. Peine
10. Gifhorn	29. Rotenburg
11. Goslar	30. Schaumburg

12. Göttingen	31. Soltau-Fallingb.ostel
13. Hameln-Pyrmont	32. Stade
14. Region Hannover	33. Uelzen
15. Harburg	34. Vechta
16. Helmstedt	35. Verden
17. Hildesheim	36. Wesermarsch
18. Holzminden	37. Wittmund
19. Leer	38. Wolfenbüttel

Městské okresy:	
Braunschweig	Osnabrück
Delmenhorst	Salzgitter
Emden	Wilhelmshaven
Oldenburg	Wolfsburg

Zdroj: Wikipedie, 2008; vlastní zpracování

Podle členění na statistické územní jednotky NUTS odpovídá úrovni NUTS 1 celkové území spolkové země Dolní Sasko. Do úrovně NUTS 2 spadají 4 regiony – Braunschweig, Hannover, Lüneburg a Weser-Ems a NUTS 3 tvoří celkem 46 okresů, jak je uvedeno v příloze 11.

Historický vývoj spolkové země po 2. světové válce

Po druhé světové válce, leželo dnešní Dolní Sasko v britské okupační zóně. 9. prosince. 1946 zde zasedal první zemský sněm, který nebyl volen, nýbrž dosazen okupační správou. Výrazným problémem v poválečných letech se ukázal především značný přísun přistěhovalců do země.

Hospodářsky určujícím pro spolkovou zemi se stal koncern Volkswagen, který začal s produkcí osobních vozů v roce 1945 pod britským dohledem a v roce 1949 přešel do vlastnictví Spolku a země Dolní Sasko. Země patřila svým zemědělským zaměřením a také v důsledku malého množství městských center ke strukturálně slabým regionům Spolkové republiky. V roce 1960 bylo 20% ekonomicky aktivního obyvatelstva zaměstnáno v zemědělství, zatímco ve zbylých částech Německa bylo v zemědělství činných pouze 14%. Také v hospodářsky příznivých dobách zůstávala nezaměstnanost v Dolním Sasku vyšší než průměr Spolkové republiky.

Politické zastoupení

Ve Spolkové radě má Dolní Sasko 6 hlasů, což je nejvyšší možný počet, stejně jako Bavorsko, Bádensko-Württembersko a Severní Porýní-Westfálsko. Ve Spolkovém sněmu zastupuje zemi 62 poslanců. 27 zástupců z SPD, 21 z CDU, 6 z FDP, 5 z Bündnis 90/Die Grünen a 3 z Linkspartei. V evropském parlamentu zemi zastupuje 10 poslanců.

Hospodářství

V porovnání HDP na obyvatele s průměrem EU dosahovalo Dolní Sasko v roce 2005 hodnoty 101,4 průměru EU-27.⁸⁹ Německo dosahovalo v témže roce hodnoty 115,3 průměru EU-27. Tím se tato spolková země umísťuje mírně nad průměrem EU, ale zřetelně pod hodnotou Německa jako celku. Průmyslové centrum Dolního Saska se nachází v oblasti Hannoveru a Wolfsburgu, kde se nacházejí největší automobilové závody a v Peine a Salzgitter, které jsou středisky ocelářského průmyslu. Asi 57 % pracovní síly je zaměstnáno v podnicích s méně než 500 zaměstnanci. 42 % průmyslového obratu je vytvářena exportem, převážně díky automobilovému průmyslu. Dolní Sasko se orientuje především na západní průmyslové země, jako Velkou Británii a Nizozemsko. 56 % exportu směřuje do zemí Evropské unie a soustřeďuje se na relativně malé skupiny produktů (automobily, elektronika, potraviny).

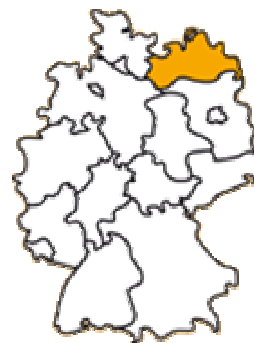
⁸⁹ Evropská komise, 2007; HDP na obyvatele v PPS (Index, EU-27=100%), 2005

2.3.2 Spolková země Meklenbursko-Přední Pomořansko

Meklenbursko-Přední Pomořansko (*Mecklenburg-Vorpommern*) se rozkládá na severovýchodě Německa při pobřeží Baltského moře.

Celé jeho území je součástí severoněmecké nížiny. Na severu hraničí s Baltským mořem, na západě s německou spolkovou zemí

Šlesvickem-Holštýnskem, na jihozápadě s německou spolkovou zemí Dolním Saskem, na jihu s německou spolkovou zemí Braniborskem, a na východě s polským vojvodstvím Západopomořanským (*Zachodniopomorskie*). V Německu se řadí mezi spolkové země s nejnižší hustotou zalidnění (pouhých 72,3 obyvatel/km²). Hlavním městem je *Schwerin*. Převážná část obyvatel je bez vyznání. 18,4% obyvatel vyznává evangelické náboženství a 3,4% katolické náboženství.⁹⁰

Tabulka 2.10: Základní údaje

Spolková země	Meklenbursko-Přední Pomořansko
Hlavní město	Schwerin
Rozloha	47 624,22 km ²
Obyvatelstvo (stav 2004)	1 726 000
Hustota zalidnění	74,5 obyvatel/km ²
HDP na obyvatele v PPS (Index, EU27=100%), 2004	78,6
Populační růst (průměrné roční % změny), 1995–2004	-0,6
Míra nezaměstnanosti (%), 2008	16,3

Zdroj: Wikipedie, 2008; Evropská komise 2007; vlastní úprava

Spolková země přitahuje každoročně mnoho turistů svými plážemi a ostrovy⁹¹ při pobřeží Baltského moře, jakož i množstvím jezer ve svém vnitrozemí (Meklenburská jezerní plošina). Díky svému turisticky atraktivnímu charakteru (převážně severu země) jsou naděje spatřovány v cestovním ruchu a také potravinářském průmyslu. **Cestovní ruch** je největším zdrojem příjmů země. Aby tomu tak bylo i nadále, je asi pětina rozlohy země chráněnou přírodní oblastí. Loďařství na pobřeží⁹² a zemědělství jsou kromě turistických center hlavním zdrojem příjmů této spolkové země. Díky oběma nejstarším univerzitám

⁹⁰ Podle statistiky EKD, stav 2004.

⁹¹ Nejznámější turistický cíl představuje největší německý ostrov Rügen.

⁹² Nejdůležitějšími přístavy jsou: Rostock, Wismar, Stralsund, Sassnitz, Greifswald.

severní Evropy⁹³ a mnoha inovativním výzkumným a vývojovým zařízením je však tato spolková země jedním z nejdynamičtějších regionů v oblastech špičkové technologie, biotechnologie a medicínské techniky. **Odvětvová orientace regionu** se soustředí převážně na zemědělství, chov skotu, lesnictví, pěstuje se obilí, řepka, brambory. Z průmyslu převládají strojírenství (výroba lodí), elektrotechnika, dřevozpracující a potravinářský průmysl.

Administrativní členění a regionální struktura

V současných hranicích existuje tato spolková země od roku 1993. V letech 1990 – 1993 mělo Meklenbursko-Přední Pomořansko poněkud odlišné hranice než má dnes.⁹⁴ V současné době se spolková země člení na 12 zemských okresů a celkem 849 měst a obcí. Tyto se dále rozčleňují na 6 městských okresů a 843 měst a obcí v rámci zemských okresů.

Obrázek 2.3: Administrativní členění Meklenburska – Předního Pomořanska

Zemské okresy v Meklenbursku-Předním Pomořansku:
1.Bad Doberan
2.Demmin
3.Güstrow
4.Ludwigslust
5.Mecklenburg-Strelitz
6.Müritz
7.Nordvorpommern
8.Nordwestmecklenburg
9.Ostvorpommern
10.Parchim
11.Rügen
12.Uecker-Randow

Zdroj: Wikipedie, 2008; vlastní zpracování

Městské okresy:
Greifswald
Neubrandenburg
Rostock
Schwerin
Stralsund
Wismar

⁹³ Univerzita v Rostocku (založena 1419) a Univerzita Ernsta-Moritze-Arndta v Greifswaldu (založena 1456) jsou nejstarší univerzity při pobřeží Baltského moře a patří k nejstarším univerzitám Německa a Evropy.

⁹⁴ Asi ze dvou třetin tvoří její území téměř celé území historické země Meklenbursko; dále k ní patří část někdejší pruské provincie Pomořan tzv. Přední Pomořansko, jakož i malé části oblasti Prignitz (do roku 1952 součást Braniborska), nejsevernější část Ukerské marky (do roku 1952 součást Braniborska) a nepatrná část bývalé pruské provincie Šlesvicko-Holštýnsko (vesnice Dechow, Groß Thurow, Klein Thurow a Lassahn, připojené v listopadu 1945 na základě Barber-Ljaščenkovy dohody).

Z hlediska územního členění na **statistické územní jednotky NUTS** tvoří úroveň **NUTS 1** i úroveň **NUTS 2** spolkový stát Meklenbursko-Přední Pomořansko. Do úrovně NUTS 3 se řadí celkem 18 okresů a krajských měst. Členění podle NUTS je uvedeno v příloze 12.

Historický vývoj spolkové země po 2. světové válce

Po druhé světové válce vytvořil dne 9. července 1945 Sovětský svaz v rámci své okupační zóny autonomní **Zemi Meklenbursko**. Ta byla vytvořena sloučením téměř celého dosavadního Meklenburska⁹⁵ s částmi bývalých pruských provincií Pomořanska a Hannoverska. 31. července 1945 pak byla tato země přejmenována na **Meklenbursko-Přední Pomořansko**. 13. listopadu 1945 byla podepsána *Barber-Ljaščenkova dohoda*⁹⁶, podle níž byla provedena k 26. listopadu 1945 územní výměna mezi Britskou a Sovětskou okupační zónou.

1. března 1947 došlo z ideologických důvodů k záměrnému přejmenování Meklenburska-Předního Pomořanska zpět na **Meklenbursko**. Tato země se pak 7. října 1949 stala součástí zprvu federativní Německé demokratické republiky (NDR), kde pak tvořila jednu z jejích 6 autonomních zemí. 23. července 1952 však dochází k přeměně NDR v centralistický stát a zrušení zemí, které byly rozděleny mezi nově vzniklé kraje, nerespektující zemské hranice, které byly až na výjimky historické (ještě z dob Vídeňského kongresu) a v případě tehdejších Meklenbursko-Braniborských hranic staré řady staletí. Území stávajícího Meklenburska bylo rozděleno mezi kraje Rostock, Schwerin, Potsdam, Neubrandenburg a Frankfurt. Ty se dále členily na okresy a městské okresy.

Po událostech v roce 1989, pak 3. října 1990 dochází ke sjednocení NDR se Spolkovou republikou a též k opětovnému přejmenování země na **Meklenbursko – Přední Pomořansko**. Současně dochází i k obnově zemí, jejichž hranice byly vytvořeny narychlo

⁹⁵ Celé Meklenbursko v hranicích platných po 1. dubnu 1937 na základě zákona o Velkém Hamburku a dalších územních úpravách s výjimkou dosud meklenburské a později dolnosaské vesnice Kaltenhof, ležící na levém břehu Labe a spadající do Britské okupační zóny.

⁹⁶ Podle této dohody byly dosud meklenburské obce Bäk, Mechow, Römnitz a Ziethen předány do britské okupační zóny, kde se staly součástí Šlesvicka-Holštýnska, naopak k Meklenbursku-Přednímu Pomořansku v sovětské okupační zóně byly připojeny vesnice Dechow, Groß Thurow, Klein Thurow a Lassahn, patřící dosud v rámci Britské okupační zóny ke Šlesvicku-Holštýnsku.

z hranic dosavadních okresů z let 1952 - 1990.⁹⁷ V roce 1994 došlo ke správní reformě, kdy staré okresy z doby NDR byly zrušeny. Kromě toho došlo v letech 1992 – 1993 i k určitým korekcím hranic spolkových zemí Saska, Dolního Saska, Durynska, Braniborska a Meklenburska-Předního Pomořanska. Na základě *Státní smlouvy mezi zeměmi Braniborskem a Meklenburskem-Předním Pomořanskem o úpravě společné zemské hranice* byly Braniborsku a Meklenbursku – Přednímu Pomořansku vrácena některá území.

Další změna se týkala úpravy společné zemské hranice s Dolním Saskem, které 30. června 1993 získalo podle smlouvy s Meklenburskem-Předním Pomořanskem území na pravém břehu Labe, jež do roku 1945 patřilo k pruské provincii Hannoversku.⁹⁸

Politické zastoupení

Zemský sněm má sídlo na Schwerinském zámku. Volební období je od roku 2006 určeno na 5 let. Ve Spolkové radě má Meklenbursko – Přední Pomořansko 3 hlasy. V Spolkovém sněmu zastupuje zemi 13 poslanců. Jedná se o 4 zástupce z SPD, 4 z CDU, 1 z FDP, 1 z Bündnis 90/Die Grünen a 3 z Linkspartei.

Hospodářství

V sekundárním sektoru je tradičně převládající **námořní a potravinářský průmysl**. Významnou roli hraje též zemědělství a turismus. Mezi perspektivní obory budoucnosti patří především oblast biotechnologie a medicínské techniky, které se koncentrují kolem univerzitních měst Greifswald a Rostock nabízejících k dispozici četné výzkumné a vědecké instituce. V oblasti větrné energie patří země podle vyrobeného množství

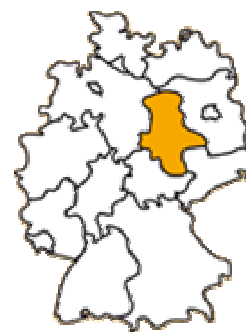
⁹⁷ Nově vzniklá země Meklenbursko-Přední Pomořansko byla vymezena územím celého dosavadního kraje Rostock; dále pak územím okresů Gadebusch, Hagenow, Ludwigslust, Schwerin, Parchim, Lübz, Güstrow, Bützow, Sternberg a městského okresu Schwerin (tyto okresy tvořily součást dosavadního kraje Schwerin); Röbel, Waren, Teterow, Malchin, Demmin, Altentreptow, Anklam, Ueckermünde, Neustrelitz, Neubrandenburg, Strasburg a městského okresu Neubrandenburg (tyto okresy tvořily součást dosavadního kraje Neubrandenburg).

⁹⁸ Obec Amt Neuhaus s osadami Sückau, Preten, Dellien, Rosien, Sumte, Krusendorf, Stiepelse, Neu Wendischthun, Haar, Darchau, Stapel, Vockfey, Zeetze, Stixe, Laave, Kaarßen, Pinnau, Tripkau, Wehningen, Bohnenburg, Strachau, Laake, Herrenhof, Bitter, Privelack, včetně původně meklenburské osady Niendorf.

energie k vedoucím v celém Německu. V současné době tak je asi 34% energetické potřeby v zemi Meklenbursko-Přední Pomořansko kryto větrnou energií. Přesto tato spolková země spolu se Saskem-Anhaltskem a Berlínem vykazuje nejvyšší nezaměstnanost ze všech spolkových zemí. Díky hospodářskému růstu nezaměstnanost klesá. Při porovnání HDP na obyvatele vyjádřeného v kupní síle dosahovalo Meklenbursko-Přední Pomořansko v roce 2005 78,6 % průměru EU-27.⁹⁹

2.3.3 Spolková země Sasko-Anhaltsko

Sasko-Anhaltsko (*Sachsen-Anhalt*) je jedna z východních zemí Spolkové republiky Německa. Jejím hlavním městem je *Magdeburg*. Na severozápadě a západě hraničí s německou spolkovou zemí Dolním Saskem, na jihozápadě a jihu s německou spolkovou zemí Durynskem, na jihovýchodě s německou spolkovou zemí Saskem, na východě a severovýchodě pak s německou spolkovou zemí Braniborskem. V současných hranicích a rozloze existuje od 3. 10. 1990. Územím Saska-Anhaltska protékají řeky Labe, Sála, Unstrut a další. Na jihozápadě sem zasahuje pohoří Harz.

Tabulka 2.11: Základní údaje

Spolková země	Sasko-Anhaltsko
Hlavní město	Magdeburg
Rozloha	20 445,26 km ²
Obyvatelstvo (stav 2004)	2 508 000
Hustota zalidnění	123,4 obyvatel/km ²
HDP na obyvatele v PPS (Index, EU27=100%), 2004	81,3
Populační růst (průměrné roční % změny), 1995–2004	-1,0
Míra nezaměstnanosti (%), 2008	15,8

Zdroj: Wikipedie, 2008; Evropská komise, 2007; vlastní úprava

Sasko-Anhaltsko je **průmyslově-zemědělská oblast**. Odvětvová struktura se liší podle převládajících geografických a geologických podmínek. Sever regionu, který je řídce osídlený, je výlučně zemědělský. V jižní části země byla významná těžiště uhlí a draselné

⁹⁹ Evropská komise, 2007; HDP na obyvatele v PPS (Index, EU27=100), 2005

solí. Na úplném jihu země se stále nalézají těžiště zemního plynu. Tato oblast (tzv. trojúhelník Halle-Leipzig-Erfurt) je také považována za průmyslové centrum a hlavní odvětví tvoří **chemický a papírenský průmysl**. Wittenberg - *Lutherovo město* - je zase jedním z nejvíce navštěvovaných míst celé spolkové země. Sasko-Anhaltsko je také zemí bohatou na zámky a kostely. Půda v oblasti Magdeburgu a pohoří Harz patří k nejúrodnějším v celém Německu. Pěstuje se zde především obilí, cukrová řepa, brambory a zelenina.

Z hospodářského hlediska se Sasko-Anhaltsko po znovusjednocení vyvinulo v oblast, která je atraktivní pro četné firmy z vnitrozemí i zahraničí a přitahuje investory. Bayer v Bitterfeldu produkuje světoznámé tablety Aspirin a ve Wolfenu se usadil americký výrobce plochého skla Guardian Industries, který dodával sklo mj. i pro kopuli budovy Říšského sněmu v Berlíně.

Celkem 19,7% obyvatelstva jsou věřící, což je podmíněno ateistickým zaměřením celé bývalé NDR. 15,7% vyznává evangelické náboženství a 4% římsko-katolické náboženství. Sasko-Anhaltsko vykazuje nejnižší podíl věřících obyvatel v Německu a tendence je stále klesající.

V poslední době dochází také k razantnímu úbytku obyvatelstva v zemi. Pokud trend přetrvá, sníží se počet obyvatel podle propočtů statistického úřadu do roku 2025 o 20%. V některých okresech se očekává úbytek až o 30%. Obzvláště postiženy tímto trendem jsou strukturálně slabé a řídké osídlené oblasti s velkými obytnými sídlišti.

Administrativní členění a regionální struktura

Do roku 2003 se Sasko-Anhaltsko členilo na 3 vládní obvody (Dessau, Halle a Magdeburg). K 1. lednu 2004 byly tyto vládní obvody zrušeny a působnost všech 3 úřadů zrušených vládních obvodů přešla na zemský správní úřad se sídlem v Halle.

Sasko-Anhaltsko se člení na 11 zemských okresů a 3 městské okresy. Současná správní struktura je určena dvěma správními reformami, přičemž v první reformě z 1. 7. 1994 bylo z původních 37 zemských okresů sestaveno 21 nových zemských okresů. Jejich počet pak byl redukován na 11 reformou v roce 2007. Zemské okresy se dále člení na obce, kterých je společně s třemi městskými okresy 1033.

Tabulka 2.10: Administrativní členění Saska-Anhaltska

Zemské okresy v Sasku-Anhaltsku:
1. Anhalt-Bitterfeld
2. Burgenlandkreis
3. Börde
4. Harz
5. Jerichower Land
6. Mansfeld-Südharz
7. Saalekreis
8. Salzlandkreis
9. Altmarkkreis Salzwedel
10. Stendal
11. Wittenberg

Městské okresy:
1. Magdeburg
2. Dessau-Roßlau
3. Halle

Zdroj: Wikipedie, 2008; vlastní zpracování

Z hlediska členění NUTS odpovídá úrovni **NUTS 1** i úrovni **NUTS 2** území spolkového státu Sasko-Anhaltsko. Na úrovni NUTS 3 existuje celkem 12 okresů a krajských měst. Souhrnné členění zemí podle NUTS je uvedeno v příloze 13.

Historický vývoj spolkové země po 2. světové válce

Z historického hlediska tvoří většinu území moderního Saska-Anhaltska území bývalé pruské provincie Saska včetně území, které před 1. říjnem 1932 tvořilo východní výběžek provincie Hannoverska¹⁰⁰, nesmí se však zapomenout ani na bývalý spolkový stát Anhaltsko. Z názvů těchto dvou hlavních celků je odvozen název dnešní spolkové země. Kromě těchto území patří k Sasku-Anhaltsku také malá část oblasti Prignitz¹⁰¹, dále pak východní okrajové části bývalého spolkového státu Brunšvicka¹⁰² a malé části někdejších Durynských států Saska-Výmarska-Eisenašska a Saska-Meiningenska..

¹⁰⁰ Město Elbingerode a obec Elend.

¹⁰¹ Město Havelberg a obce Jederitz, Nitzow a Vehlgaß-Kümmemitz - do roku 1952 součást Braniborska.

¹⁰² Bývalá enkláva Calvörde, a města Hessen, Pabstorf, Blankenburg, Rübelland, Hasselfelde, Hüttenrode, Heimbürg, Stiege, Tanne.

1. července 1944 rozdělil nacistický režim dosud jednotnou pruskou provincii Sasko, skládající se ze 3 vládních obvodů (Magdeburg, Merseburg a Erfurt) na provincie Halle-Merseburg a Magdeburg. Vládní obvod Erfurt byl toho dne přičleněn k Durynskému říšskému místodržitelství. Po spojeneckém obsazení Německa bylo území pozdějšího Saska-Anhaltska začleněno do Sovětské okupační zóny Německa. V jejím rámci byly 23. července 1945 obě provincie začleněny do nově vytvořené **provincie Sasko-Anhaltsko**, jejíž metropolí se stalo Halle. Už od počátku svojí existence však nová provincie fungovala jako standardní autonomní německá země s vlastním zemským sněmem a zemskou vládou. V roce 1947 se status Saska-Anhaltska opět změnil z provincie na **zemi**. Tehdejší země byla podstatně větší než dnes a měla rozlohu 24 576 km².

Dne 23. července 1952 došlo na území NDR k odstranění posledních zbytků federalismu a přeměně NDR v centralistický stát a k faktickému zrušení zemí. Území dosavadního Saska-Anhaltska bylo rozděleno mezi nově vzniklé kraje Magdeburg, Halle, Postupim, Chotěbuz, Lipsko, malá část území se stala součástí krajů Erfurt a Gera. Kraje se pak dále členily na okresy a městské okresy. Tento stav trval až do roku 1990, kdy došlo k znovuoobnově země Sasko-Anhaltsko v souvislosti se znovusjednocením Německa.

Politické zastoupení

Sasko-Anhaltsko mělo v počátečním období po svém založení v roce 1990 problémy s častou změnou vlády, především kvůli korupci a Stasi. Další problémy se objevily v souvislosti se špatnou hospodářskou situací území bývalého NDR. Obyvatelstvo v porovnání s jinými spolkovými zeměmi při volbách razantně kolísá mezi volebními stranami a je zde nízké pouto voliče na politickou stranu. Ve Spolkové radě má Sasko-Anhaltsko 4 hlasy. V Spolkovém sněmu zastupuje zemi 23 poslanců. 10 zástupci z SPD, 5 z CDU, 2 z FDP, 1 z Bündnis 90/Die Grünen a 5 z Linkspartei.

Hospodářství

Region v okolí Halle tvoří společně s Lipskem, které leží v Sasku, hospodářsky nejvýznamnější region. Jedná se o významný dopravní uzel. Tradičně se zde nachází centrum chemického průmyslu a těží se zemní plyn. Další hospodářské těžiště se nachází mezi Hannoverem a Berlínem ve výhodně situovaném zemském hlavním městě Magdeburgu.

Sasko-Anhaltsko mělo velké potíže při restrukturalizaci průmyslu. Došlo k uzavření mnoha podniků a značným ztrátám pracovních míst. V minulých letech se však díky ofenzivní místní politice podařilo snížit nezaměstnanost a dosáhnout větší hospodářské dynamiky. Sasko-Anhaltsko zvládá enormní strukturální změnu s úspěchem. HDP země roste a zvyšuje se i přidaná hodnota zpracovatelského průmyslu. Přesto je stále podíl nezaměstnaných vyšší než průměr Německa. V září 2007 Sasko-Anhaltsko s hodnotou 15% vykazovalo největší nezaměstnanost v celé Spolkové republice.

Důležitými průmyslovými odvětvími jsou mimo chemického průmyslu i strojírenský průmysl a potravinářství. Země se v posledních letech stala výkonnou a mezinárodně konkurenceschopnou oblastí. Usazováním národních a mezinárodních pracovníků a také modernizací místních podniků přišly do země nové výzkumné a zhotovitelské kapacity. Vedle tradičních odvětví se etabloval také sektor služeb a nové průmysly jako automatizace, biotechnologie, informační a telekomunikační technologie, média, obnovitelné zdroje, solární hospodářství, turismus a určují v současné době budoucí směr hospodářství. Srovnání ekonomik Dolního Saska, Meklenburska-Předního Pomořanska a Saska-Anhaltska podle tvorby HDP se nachází v příloze 14.

3. Programování strukturální pomoci EU v Německu

3.1 Národní regionální politika Německa

Národní regionální politika je předpokladem vyváženého regionálního rozvoje země a tudíž hraje i v Německu významnou roli. Její počátky sahají do 70. let minulého století. Od této doby vede cílenou podporou znevýhodněných regionů k vylepšení nepříznivé situace ve strukturálně slabých oblastech země. Německo jako členský stát Evropské unie používá mimo nástrojů národní regionální politiky i nástrojů politiky HSS EU ve formě podpory ze SF EU. Dochází tedy k prolínání obou politik – národní i evropské, a proto je při realizaci regionálně-politických opatření v zemi využíváno jak prostředků z národních programů, tak i programů EU. Obecně se ovšem dá vypozařovat postupný přesunu od nástrojů národní regionální politiky k nástrojům politiky HSS EU, ale zároveň také klesající trend směřování finančních prostředků ze SF EU do SRN z důvodu dalšího rozšiřování EU.

Mezi nástroje národní regionální politiky patří tzv. *Länderfinanzausgleich* (finanční vyrovnání zemí) a *Pakt Solidarity*. Finanční vyrovnání zemí je mechanismem sloužícím k horizontálnímu a vertikálnímu přerozdělování příjmů z daní, jak mezi Spolkem a spolkovými zeměmi, tak mezi spolkovými zeměmi navzájem. Jeho cílem je vyrovnání rozdílné hospodářské a finanční síly jednotlivých zemí a posílení konkurenceschopnosti méně výkonných spolkových zemí. Právně je tento systém zakotven v článku 107 Základního zákona. Od 1. 1. 2005 je zákoně regulován pomocí tzv. *Maßstäbengesetz* a *Finanzausgleichsgesetz* (FAG). Maßstäbengesetz slouží jako dlouhodobě platná zákonná norma, zatímco FAG upřesňuje aktuálně platné propočtové kroky vyrovnávacího mechanismu.

Horizontální finanční vyrovnání probíhá formou přerozdělení daně z přidané hodnoty a vyrovnávacích plateb bohatých spolkových zemí chudým spolkovým zemím. Jde o složitý postup, ve kterém jsou jednotlivé stupně přerozdělování zákoně předsány a probíhají v pevném pořadí. Vertikální finanční vyrovnání tvoří tzv. *Bundesergänzungszuweisungen* (BEZ), které dostávají finančně slabší spolkové země ze spolkového rozpočtu. Mimo to jsou z důvodu zvláštních nákladů spolkových zemí bývalé NDR, souvisejících s rozdělením země a vysokých nákladů politického řízení malých zemí, poskytovány tzv. *Sonderbedarfs-Bundesergänzungszuweisungen* (SoBEZ)¹⁰³.

¹⁰³ Doplnková podpora Spolku v případě zvláštní potřeby.

Rozdělením podmíněné SoBEZ jsou degresivní, ročně klesají a jsou důležitou součástí *Paktu solidarity II*¹⁰⁴.

Do roku 2001 přijímaly východní spolkové země finanční prostředky také podle *Zákona investiční podpory* (Investitionsförderungsgesetz) v rámci tzv. *Aufbau Ost* (Výstavba východu). Od roku 2002 byly tyto prostředky integrovány do Sonderbedarfs-Bundesergänzungszuweisungen, které byly ustaveny ve výši 105,3 mld. EUR a jsou degresivně vypláceny od roku 2005 na dobu 15 let. V roce 2019 dojde k vyčerpání veškerých prostředků a „Aufbau Ost“ bude tímto ukončena.

Při finančním vyrovnání dochází tedy k přesunu přebytků z bohatších spolkových zemí ve prospěch chudších spolkových zemí. To vede čas od času k protestům zemí, které jsou nuceny přebytky odvádět. Finanční vyrovnání je také často kritizováno ekonomy, kteří argumentují hlavně tím, že vyrovnání je škodlivé z hlediska konkurenceschopnosti a v neposlední řadě též může demotivovat země přijímající podporu ve snaze o zvýšení svých příjmů. Z výsledků vládní komise, která se zaměřila na posouzení německé politiky „Aufbau Ost“, složené z expertů na politiku, praxi a vědu v zemích bývalého východního Německa, vyplývá též, že miliardové transfery do nových východních zemí neúměrně zatěžují staré spolkové země, ve kterých se nedostává financí na vlastní rozvoj a investiční politiku.¹⁰⁵

Stěžejní z hlediska národní regionální politiky Německa jsou tzv. *Gemeinschaftsaufgaben* (GA) – *Kolektivní úkoly*. Spolek se tímto způsobem snaží napomáhat spolkovým zemím při realizaci opatření, která vedou ke zlepšení životních podmínek v znevýhodněných a strukturálně slabších oblastech. Jedná se o tři kolektivní úkoly:

1. Přestavba a novostavba vysokých škol včetně fakultních nemocnic¹⁰⁶

1. 1. 2007 došlo k ukončení tohoto úkolu, kterým Spolek přispíval k vytvoření vyváženého systému vysokého školství a rozmanité nabídky vzdělávání. Toto smíšené financování bylo zastaveno z důvodu převažujících pravomocí

¹⁰⁴ Pakt solidarity I byl ustaven 13. března 1993 a platil až do konce roku 2004. Díky němu obdržely východní země celkem 94,5 mld. EUR. Jeho pokračovatelem se stal Pakt solidarity II, který byl ustaven 23. července 2001. Vstoupil v platnost 1. ledna 2005 a platí do roku 2019. Jeho prostřednictvím se Spolek zavázal dát východoněmeckým zemím k dispozici celkem 156,5 mld. EUR. Největší pozornost se přitom obrací na strukturálně slabé regiony.

¹⁰⁵ (HARDT, 2003)

¹⁰⁶ Ausbau und Neubau von Hochschulen einschließlich der Hochschulkliniken

a odpovědnosti spolkových zemí za vysoké školy. Spolek se však od 1. 1. 2007 podílí na meziregionálních opatřeních podporujících oblast vysokého školství podle čl. 91b) Základního zákona. Jedná se o podporu investic do výzkumných zařízení s minimální částkou 3 mil. EUR. Zde nese Spolek nadále polovinu investičních nákladů.

2. Zlepšení regionální hospodářské struktury (GRW)¹⁰⁷

Z hlediska regionální podpory v Německu je tento úkol stěžejní. Vznikl již v roce 1969 a jeho prostřednictvím se Spolek spolupodílí na vyváženém regionálním rozvoji Německa. Spolupráce mezi Spolkem a spolkovými zeměmi v rámci GRW je právně zakotvena v čl. 91a) Základního zákona. Poskytovatelem financí je z jedné poloviny Spolek a z druhé příslušná spolková země, ve které se nachází znevýhodněný region. Spolek ve spolupráci se spolkovými zeměmi uzavírá ročně rámcový plán, který reguluje oblasti podpory, finanční prostředky a regionální programy zemí. Na realizaci GRW dodatečně přispívá také EU prostředky z ERDF. Podporovány jsou regiony s HDP na obyvatele nižším než 75 % průměru EU-25. Jde především o území pěti východních spolkových zemí a strukturálně slabé regiony západního Německa. Pomoc se zaměřuje na investice regionálního charakteru a politiku trhu práce.¹⁰⁸

3. Zlepšení zemědělské struktury a ochrany pobřežních oblastí (GAK)¹⁰⁹

Prostřednictvím tohoto úkolu podporuje Spolek venkovské oblasti, vyšší konkurenceschopnost zemědělství a lesnictví a ochranu pobřeží. GAK se realizuje pomocí finančních prostředků spolkových zemí, přičemž Spolek z této částky zemím vrací 60 % vynaložených výdajů. Opatření, cíle a výše podpory je stanovena v rámcovém plánu, který je každoročně kontrolován a přizpůsobován aktuálnímu vývoji. Často jsou principy podpory GAK spojeny s cíli strukturálních nástrojů EU. Do konce roku 2006 byla v rámci GAK podpořena řada opatření, které podle Nařízení Rady (ES) č. 1257/1999 ze dne 17. května 1999 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského

¹⁰⁷ Verbesserung der regionalen Wirtschaftsstruktur – GRW

¹⁰⁸ www.bmwi.de, 2007

¹⁰⁹ Verbesserung der Agrarstruktur und des Küstenschutzes

zemědělského orientačního a záručního fondu mohly být podpořeny také z EAGGF.¹¹⁰

3.2 Programování strukturální pomoci EU v Německu v období 2000 – 2006

Realizace politiky HSS EU se provádí pomocí tzv. **programování**, které je založeno na přerozdělování prostředků EU na základě víceletých rozvojových programů, které dojednávají členské země s Evropskou komisí. Tyto programy se dále člení na priority, subprogramy a opatření s vlastními rozpočty. Tvorba základních programových dokumentů je první fází přípravy. Dokumenty jsou vzájemně provázané a dokumenty pro vyšší úroveň rozvíjí dokumenty pro nižší úroveň, až na úroveň projektů.

Druhy programovacích dokumentů v programovacím období 2000 - 2006:

1. vícestupňový systém

- Národní rozvojový plán - Regional development plan (RDP)
- Rámec podpory Společenství - Community Support Framework (CSF)
- Operační programy - Operational programme (OP)

2. zjednodušený systém

- Jednotný programový dokument - Single Programming Document (SPD)

Proces programování v programovacím období 2000 - 2006 probíhal tak, že každá členská země nejdříve naplánovala návrhy vedoucí k podpoře krizových nebo sociálně problémových oblastí rozvojové plány a hotové plány předložila Komisi. Na základě předloženého Rozvojového plánu pak vznikl tzv. **Rámec podpory Společenství**, který zajišťoval koordinaci veškeré pomoci EU. Ten byl rozdělen dále podle priorit a výše potřebných finančních prostředků a realizován prostřednictvím jednoho nebo více **operačních programů**. Úkolem příslušných národních úřadů bylo pak vybrat projekty, které nejlépe odpovídají jednotlivým programům.

¹¹⁰ Od 1. 1. 2007 je financování společné zemědělské politiky nově řízeno. Na místo EAGGF nastoupili Evropský zemědělský garanční fond (EAGF) a Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD). Z EAGF jsou financovány klasické přímé platby a určitá opatření, která jsou v plné kompetenci Komise. Z EAFRD jsou podporovány v rámci Nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 o podpoře rozvoje venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova programy venkovské oblasti.

Tzv. **Jednotný programový dokument** byl obsahovým kompilátem Rámce podpory společenství a operačního programu. Ve formě tohoto zjednodušeného dokumentu byla zpravidla poskytována pomoc v rámci Cílů 2 a 3.¹¹¹

3.2.1 Rámec programování strukturální pomoci EU v Německu

Na základě **Národního rozvojového plánu Německa**, předloženého 5. listopadu 1999 Evropské komisi, byl mezi spolkovou vládou, zemskými vládami a Evropskou komisí vyjednáán **Rámec podpory Společenství Německa**¹¹², který se stal výchozím dokumentem pro celé programovací období 2000 – 2006 pro území Cíle 1. Rámec podpory Společenství určoval rozvojové cíle a finanční plán a na jeho základě byly poté vypracovány i operační programy nových zemí a spolkové programy.

Priority německého Rámce podpory Společenství na období 2000 - 2006:

1. Zlepšení konkurenceschopnosti obchodu a průmyslu, zvláště malých a středních podniků.
2. Infrastrukturní opatření.
3. Ochrana a zlepšení životního prostředí.
4. Zvýšení přizpůsobivosti podniků a pracovních sil, posílení rovných šancí.
5. Rozvoj venkova a rybolov.¹¹³

Na základě těchto dokumentů byly vypracovány **operační programy a jednotné programové dokumenty spolkových zemí a jeden spolkový sektorový program** (Dopravní infrastruktura). Ve východních spolkových zemích Německa se přitom jednalo o šest regionálních operačních programů a v západních spolkových zemích o 11 jednotných programových dokumentů.

Regionální OP a JPD byly přizpůsobeny individuálním potížím každé z daných spolkových zemí a byly oproti spolkovému sektorovému programu financovány z několika různých fondů. Podpora ze sektorového operačních programů se týkala oblastí nových spolkových zemí a byla financována z ERDF.

¹¹¹ www.euroskop.cz, 2007

¹¹² Rámec podpory Společenství definoval strategie a priority podpory transformačního procesu pro regiony Cíle 1 v nových spolkových zemích.

¹¹³ Oproti programovému období 1994 - 1999 Německo upustilo od priority „Výzkum, technologický rozvoj a inovace“.

3.2.2 Systém programových dokumentů SF EU

V programovacím období 2000 – 2006 bylo Německo podporováno v rámci **Cíle 1** jedním nadregionálním programem a šesti regionálními rozvojovými programy (mezi nimi jeden phasing-out program – OP pro východní Berlín), které byly vytvořeny na základě Rámce podpory společenství. Nejvyšší podpora ze strukturálních fondů v rámci Cíle 1 v programovacím období 2000 – 2006 směřovala na území všech pěti nových spolkových zemí (Sasko, Sasko-Anhaltsko, Braniborsko, Durynsko a Meklenbursko-Přední Pomořansko). Východní Berlín získal přechodnou podporu pro phasing-out regiony v rámci Cíle 1 do konce roku 2005. Cíl 1 pro nové země se zaměřil na dokončení hospodářské restrukturalizace tohoto regionu. Měl vést k procesu hospodářské a sociální soudržnosti mezi východním a západním Německem a podporovat udržitelný ekonomický růst, šetrný k životnímu prostředí. Regionální rozvojové projekty se orientovaly především na následující priority:

- konkurenceschopnost podniků,
- infrastruktura,
- životní prostředí,
- lidské zdroje,
- rozvoj venkova.

Tabulka 3.1: Přehled operačních programů Cíle 1

Cíl 1	Programový dokument	Počet obyvatel (2001, v tisících)	HDP na obyvatele(2001, EU-25=100%)	Celkové náklady programu (v EUR)	Příspěvek EU (v EUR)	Veřejné zdroje (v EUR)
Východní Berlín	OP	1 300	98,6	1 109 906 000	716 991 000	1 109 320 000
Sasko	OP	4 405	73,8	7 155 798 945	5 070 610 000	7 155 798 945
Sasko-Anhaltsko	OP	2 598	71,7	5 901 967 379	3 500 445 500	5 901 967 379
Braniborsko	OP	2 596	73,5	5 055 009 355	3 225 222 000	5 049 009 355
Durynsko	OP	2 421	72,6	4 835 371 642	3 011 136 800	4 835 371 642
Meklenbursko-Přední Pomořansko	OP	1 768	72,3	3 727 752 536	2 562 311 144	3 706 147 850

Zdroj: Regional Policy Info regio, 2000; vlastní zpracování

Sektorový program Cíle 1 *Dopravní infrastruktura*, s nadregionálním charakterem, pokrýval celé území nových spolkových zemí. Program byl částí Rámce podpory Společenství oblasti podpory Cíle 1 a orientoval se na zlepšování dopravní infrastruktury v nových spolkových zemích – Braniborsko, Meklenbursko-Přední Pomořansko, Sasko, Sasko-Anhaltsko, Durynsko a východní Berlín. Pokrýval svou účinností plochu 108,083 km² a vztahoval se tak na 30 % území SRN. Celkové finanční náklady tvořily 3,226 mld. EUR, z čehož 1,661 mld. EUR bylo hrazeno ze strukturálních fondů EU (ERDF). Program se orientoval na 4 základní priority:

- Kolejová infrastruktura (modernizace sítě a napojení na transevropské sítě TEN)
- Silniční infrastruktura (propojení s TEN, multimodální transport a spojení s Českou republikou)
- Říční infrastruktura (výstavba vodních sítí)
- Telematika a multimodalita (studie a pilotní projekty)

Tabulka 3.2: Nadregionální operační program „Dopravní infrastruktura“

Priority	Celkové náklady (v EUR)	Příspěvek EU (v EUR)	Veřejné zdroje (v EUR)
Spolkové železnice	1 367 220 000	680 000 000	1 300 470 000
Spolkové hlavní silnice	1 817 500 000	951 150 000	1 806 250 000
Spolkové vodní cesty	12 780 000	8 600 000	12 780 000
Kombinovaná doprava	13 340 000	10 000 000	13 340 000
Technická podpora	15 200 002	11 250 000	15 200 002
Celkem	3 226 040 002	1 661 000 000	3 148 040 002

Zdroj: Regional Policy Info regio, 2004; vlastní zpracování

Z Cíle 2 Hospodářská a společenská konverze oblastí, které čelí strukturálním obtížím byly podpořeny strukturálně slabé oblasti západních spolkových zemí. Jednalo se o různé velké oblasti zbylých 11 spolkových zemí - Západní Berlín, Severní Porýní – Vestfálsko, Bavorsko, Bádensko-Württembersko, Dolní Sasko, Hesensko, Porýní-Falc, Šlesvicko-Holštýnsko, Hamburk, Sársko a Brémy, které (mimo městské státy Hamburk a Brémy) zahrnovaly také oblasti v přechodném režimu. Každá spolková země měla vypracován vlastní regionální rozvojový program, jelikož jednotný program pro celé území

Cíle 2 vytvořen nebyl. Programy byly vytvořeny tak, aby odpovídaly různým hospodářským a sociálním podmínkám těchto regionů a zaměřovaly se především na:

- Konkurenceschopnost regionálního hospodářství
- Podnikání a lidské zdroje se zvláštním zaměřením na malé a střední podniky a nově založené podniky
- Výzkum a rozvoj technologií
- Informační společnost a vytváření nových pracovních míst
- Životní prostředí
- Strukturálně postižené městské části
- Lokální rozvoj na bázi kvalitního partnerství
- Cestovní ruch a kultura
- Rovnost příležitostí a sociální skupiny ohrožené společenskou exkluzí

Tabulka 3.3: Přehled programových dokumentů Cíle 2

Cíl 2	Programový dokument	Počet obyvatel (2001, v tisících)	HDP na obyvatele(2001, EU25=100)	Celkové náklady programu (v EUR)	Příspěvek EU (v EUR)	Veřejné zdroje (v EUR)
západní Berlín	JPD	2 100	98,6	802 739 000	401 289 000	801 448 000
Severní Porýní-Vestfálsko	JPD	18 027	111,3	2 080 326 491	1 012 824 995	2 060 961 942
Bavorsko	JPD	12 280	128,7	2 438 536 795	560 458 000	1 062 589 959
Bádensko-Württembersko	JPD	10 561	125,2	266 804 000	102 070 000	266 804 000
Dolní Sasko	JPD	7 939	99,67	1 736 494 476	766 019 000	1 686 603 721
Hesensko	JPD	6 073	135,7	628 216 896	191 555 000	327 188 987
Porýní-Falc	JPD	4 041	98,7	358 702 007	178 198 000	358 702 007
Šlesvicko-Holštýnsko	JPD	2 796	101,1	767 767 978	269 595 000	521 736 626
Hamburk	JPD	1 721	187,3	12 896 020	6 448 010	12 896 020
Sársko	JPD	1 067	101,7	414 067 000	178 567 000	400 282 000
Brémy	JPD	660	149	235 924 000	117 962 000	235 924 000

Zdroj: Regional Policy Info regio, 2000; vlastní zpracování

Všem německým regionům mimo regiony podporované z Cíle 1, kde tvořily součást regionálních programů, byly přiděleny finanční prostředky z **Cíle 3 - Adaptace a modernizace politiky a systémů vzdělávání, školení a zaměstnanosti**. Tyto finanční zdroje byly určeny na vzdělávání, další vzdělávání, podporu zaměstnanosti a také speciální opatření pro obnovu rybolovu. Pro podporu z Cíle 3 byl ve všech západních spolkových zemích vytvořen Jednotný programový dokument pro Spolek a spolkové země na rozvoj trhu práce a lidských zdrojů (EPPD), financovaný z ESF. Celkové náklady tohoto programu dosáhly 11 279 mil. EUR, z toho veřejné zdroje pokrývaly 9 728 mil. EUR. Strukturální fondy se podílely částkou 4 962 mil. EUR. Mapa regionálního rozčlenění Německa podle jednotlivých cílů se nachází v příloze 15.

Další programy strukturálních fondů byly připraveny v rámci **programů iniciativ Společenství**. Kromě programu EQUAL (rovnost příležitostí na trhu práce) a LEADER+ (rozvoj venkova) existovalo ještě 16 programů INTERREG-IIIa zaměřených na přeshraniční spolupráci, 3 programy INTERREG – IIIB zaměřené na nadnárodní spolupráci, jeden program INTERREG-IIIC zaměřen na meziregionální spolupráci a 12 programů URBAN-II, který se orientoval na obnovu městských částí.

Regionální programy Inovačních akcí se soustředily především na pokusné laboratoře se zaměřením na znalosti a technologické inovace, informační společnost ve službách regionálního rozvoje a regionální identitu a udržitelný rozvoj.

3.2.3 Finanční alokace strukturálních operací

Německu byla v programovací období 2000 - 2006 celkem alokována částka **34,03 mld. EUR**. Nejvíce finančních prostředků bylo určeno východním spolkovým zemím v rámci Cíle 1. Rozdělení strukturální pomoci v Německu podle cílů a rozvojových programů je znázorněno v následujících tabulkách.

Tabulka 3.4: Strukturální pomoc poskytnutá Německu v programovacím období 2000 – 2006 (v mil. EUR, ceny roku 2004)

Cíl 1	Cíl 2	Cíl 3	INTERREG	URBAN	EQUAL	LEADER	FIFG	Celkem
22 934	3 935	5 263,39	813, 71	150,95	534,38	272,71	123,35	34 027,49

Zdroj: Regional Policy Info regio, 2004; vlastní zpracování

Tabulka 3.5: Finanční alokace podle jednotlivých operačních programů (v EUR)

OP	Celkové výdaje	Příspěvek EU	Veřejné zdroje
Cíl 1	Σ 31 011 845 859	Σ 19 747 716 444	Σ 30 905 655 173
Východní Berlín	1 109 906 000	716 991 000	1 109 320 000
Sasko	7 155 798 945	5 070 610 000	7 155 798 945
Sasko-Anhaltsko	5 901 967 379	3 500 445 500	5 901 967 379
Braniborsko	5 055 009 355	3 225 222 000	5 049 009 355
Durynsko	4 835 371 642	3 011 136 800	4 835 371 642
Meklenbursko-Přední Pomořansko	3 727 752 536	2 562 311 144	3 706 147 850
Dopravní infrastruktura	3 226 040 002	1 661 000 000	3 148 040 002

Zdroj: Regional Policy Info regio, 2004; vlastní zpracování

Tabulka 3.6: Finanční alokace podle jednotlivých JPD (v EUR)

JPD	Celkové výdaje	Příspěvek EU	Veřejné zdroje
Cíl 2	Σ 9 742 474 663	Σ 11 118 834 267	Σ 7 735 137 262
Západní Berlín	802 739 000	7 735 137 262	801 448 000
Severní Porýní-Vestfálsko	2 080 326 491	1 012 824 995	2 060 961 942
Bavorsko	2 438 536 795	560 458 000	1 062 589 959
Bádensko-Württembersko	266 804 000	102 070 000	266 804 000
Dolní Sasko	1 736 494 476	766 019 000	1 686 603 721
Hesensko	628 216 896	191 555 000	327 188 987
Porýní-Falc	358 702 007	178 198 000	358 702 007
Šlesvicko-Holštýnsko	767 767 978	269 595 000	521 736 626
Hamburk	12 896 020	6 448 010	12 896 020
Sársko	414 067 000	178 567 000	400 282 000
Brémy	235 924 000	117 962 000	235 924 000

Zdroj: Regional Policy Info regio, 2004; vlastní zpracování

Konkrétní rozdělení finančních prostředků podle stanovených cílů a programů iniciativ Společenství v jednotlivých spolkových zemích v programovacím období 2000 – 2006 je vyjádřeno v příloze 16.

3.3 Programování strukturální pomoci EU v Německu v období 2007 – 2013

Nejvyšším strategickým dokumentem při realizaci politiky HSS EU v programovacím období 2007 – 2013 jsou na evropské úrovni *Strategické obecné zásady Společenství - Community strategic guidelines on cohesion (CSGC)*, kde jsou definovány hlavní priority politiky HSS.

Každý členský stát definuje svůj *Národní rozvojový plán* popisující hlavní rozvojové problémy země. Jelikož nemusí vždy platit, že priority rozvoje státu odpovídají i prioritám politiky HSS dohodnutým všemi členskými státy EU na nadnárodní úrovni, musí se najít společný průnik NRP a SOZS.

Dokumentem představujícím soulad NRP a SOZS a vymezujícím tak podobu realizace politiky HSS na území členského státu je *Národní strategický referenční rámec - National Strategic Reference Framework (NSRF)*.

V soustavě programových dokumentů jsou pro žadatele a realizátory projektů nejdůležitějšími dokumenty *operační programy*, které jsou tematicky a regionálně vymezené a specifikují cíle, kterých chtějí pomocí realizovaných projektů dosáhnout.

3.3.1 Rámec programování strukturální pomoci EU v Německu

V programovacím období 2007 – 2013 byl také v Německu zaveden poprvé nový nástroj politiky HSS EU – Národní strategický referenční rámec. Tento dokument měl zajistit, aby podpora ze strukturálních fondů EU souhlasila se strategickými cíli a prioritami politiky HSS EU. NSRR Německa zahrnuje vedle podrobné analýzy silných a slabých stránek podporovaných území také představení německé strategie podpory. Stal se tak na národní úrovni základem pro vypracování operačních programů spolkových zemí. Konečně má také referenční rámec představovat spojení s Národním programem reform.

Podle Nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 ze dne 11. července 2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti musel každý členský stát EU předložit svůj NSRR. Ten byl projednán Evropskou komisí a schválen. V Německu NSRR vypracoval Spolek ve spolupráci se spolkovými zeměmi a s pomocí dalších hospodářských, sociálních a jiných partnerů. Spolkové ministerstvo hospodářství referenční rámec předložilo Evropské komisi

23. 1. 2007 a tím bylo zahájeno oficiální schvalovací řízení. NSRP byl Komisí schválen 3. 3. 2007 a zajistil tak rozdělení prostředků politiky HSS EU do jednotlivých německých regionů, které byly důležitou součástí referenčního rámce. Tím se stalo Německo jedním z prvních členských států, které obdržely ke své národní strategii pozitivní hlas Evropské komise. Současně se vznikem NSRP začala také fáze navrhování a předkládání operačních programů. Po intenzivním jednání s Evropskou komisí byly oficiálně schváleny koncem roku 2007 všechny německé operační programy financované jak z ERDF tak z ESF.¹¹⁴

Každý OP má průvodní výbor, ve kterém se účastní zástupci spolkové země, Spolku, Evropská komise a další hospodářští a sociální partneři. Tento průvodní výbor přebírá úlohy, kterých má být dosaženo podle nařízení EU a slouží efektivnímu a zákonnému provedení OP.¹¹⁵

Poprvé se v programovacím období 2007 – 2013 také na úrovni Spolku objevil operační program *Lidské zdroje* financovaný z ESF pro podporu regionů cílů *Konvergence* a *Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost*. Na Spolkový program bylo vyčleněno 3,5 mld. EUR z prostředků ESF. Z toho 1,3 mld. EUR na cíl Konvergence a 2,2 mld. EUR na cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost.

Spolkové ministerstvo hospodářství a technologie (BMWí) jako vedoucí spolkový resort, koordinuje oba strukturální fondy - ERDF i ESF. To znamená, že sladuje národní pozici a propojuje zájmy mezi Spolkem a spolkovými zeměmi v otázkách podpory ze strukturálních fondů a zastupuje je u příslušných grémií Rady EU, odpovědných za strukturální politiku EU a při Evropské komisi v Bruselu. V souvislosti s ERDF funguje BMWí jako tzv. správce fondu, to znamená, že koordinuje otázky týkající se ERDF a je k dispozici jak spolkovým zemím tak také Komisi jako kontaktní partner na národní úrovni.

Další důležité spolkové resorty směřované při podpoře ze strukturálních fondů EU v SRN jsou:

- Spolkové ministerstvo práce a sociálních věcí (BMAS): zodpovědný resort pro ESF.

¹¹⁴ www.bmwi.de, 2007

¹¹⁵ Jedná se např. o schválení výběrových kritérií pro podporované projekty, studie proveditelnosti, spolupůsobení při přepracování programu - obzvláště při obsahových změnách OP.

- Spolkové ministerstvo dopravy, stavebnictví a rozvoje měst (BMVBS): zodpovědný resort za spolkový program *Doprava* financovaný z ERDF.
- Spolkové ministerstvo financí (BMF): resort zodpovědný za otázky finanční kontroly.
- Spolkové ministerstvo vzdělání a výzkumu (BMBF), Ministerstvo životního prostředí (BMU) a Ministerstvo rodiny, seniorů, žen a mladistvých (BMFSFJ), které spolupůsobí při zohledňování průřezových cílů, jako výzkumu, životního prostředí a rovnosti příležitostí.

3.3.2 Systém programových dokumentů SF EU

Podpora ze strukturálních fondů je realizována na základě operačních programů, ve kterých jsou popsány strategie podpory jednotlivých regionů (OP spolkových zemí) a spolkových programů v oblasti dopravy a lidských zdrojů. V podstatě tyto operační programy v Německu vypracovávají a spravují jednotlivé spolkové země. Každá spolková země připravila 2 operační programy - 1 OP, který je financován z ERDF a 1 OP financovaný z ESF. Kromě toho v Německu ještě existují 2 spolkové programy, za které zodpovídá Spolek. Jedná se o spolkový program *Doprava* financovaný z ERDF a spolkový *Lidské zdroje* financovaný z ESF. Další operační programy byly připraveny také pro podporu z cíle Evropská územní spolupráce.

Německo realizuje na základě široce vymezených priorit NSRR v programovacím období 2007 - 2013 **36 operačních programů**. 18 operačních programů je financováno z ERDF. Z toho 17 operačních programů pro jednotlivé spolkové země, kterých je 16 a 1 OP pro Lüneburg ve spolkové zemi Dolní Sasko. A 1 spolkový operační program *Doprava* v cíli *Konvergence*, který je vybaven prostředky z ERDF ve výši 1,52 mld. EUR. Dalších 18 operačních programů je financováno z ESF. Jedná se o 17 operačních programů, opět 16 pro jednotlivé spolkové země a 1 OP pro Lüneburg a 1 operační kombinovaný program spadající pod cíl *Konvergence* i *Regionální konkurenceschopnost* - spolkový program *Lidské zdroje* který je vybaven finančními prostředky z ESF ve výši 1,33 mld. EUR. NSRR nepokrývá operační programy v rámci cíle Evropská teritoriální spolupráce.

Cíl *Konvergence* zahrnuje oblasti Brandenburg – severovýchod, Meklenbursko-Přední Pomořansko, Chemnice, Dessau, Drážďany, Magdeburg a Durynsko. Oblasti Brandenburg – jihozápad, Lüneburg, Lipsko a Halle jsou zahrnuty mezi regiony *phasing-out*. Všechny

ostatní regiony spadají pod cíl *Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost*, jak je znázorněno v obrázku 3.1. V Německu žije v oblasti podpory cíle *Konvergence* v programovacím období 2007 – 2013 15,26 mil. obyvatel (18,5 % obyvatelstva země), z toho 5,02 mil. (6,1 %) obyvatel v oblastech phasing-out. V programovacím období 2000 – 2006 žilo v porovnání k tomu v regionech podporovaných z Cíle 1 13,57 mil. lidí (16,4 % obyvatelstva země).

Obrázek 3.1: Porovnání Cílů politiky HSS EU v SRN

Eligible regions 2000-2006

Eligible regions 2007-2013

Zdroj: Regional Policy Ingoregio, 2006

Cíl *Evropská územní spolupráce* nahradil v programovacím období 2007 - 2013 dřívější iniciativu společenství Interreg III. Je financován z ERDF a podporou spolupráce mezi regiony vede k vyváženému hospodářskému a sociálnímu rozvoji v EU. Má tři formy:

1. **Operační programy přeshaniční spolupráce (Interreg IV A)** - Cílem je podpora integrovaného regionálního rozvoje mezi hraničícími územími. Německo se

v rámci přeshraniční spolupráce účastní 14 programů z celkového počtu 52. Jedná se o programy přeshraniční spolupráce:

- EUREGIO, Euregio Rhein-Waal, Euregio Rhein-Maas-Nord, Ems-Dollart;
- Euregio Maas-Rhein;
- Horní Rýn – střed – jih;
- Pamina;
- Velkoregion Wallonie;
- Alpské Porýní – Bodamské jezero – Horní Rýn;
- Rakousko – Bavorsko;
- Fehmarnbeltregion;
- Syddanmark-Schleswig-K.E.R.N.;
- Meklenbursko – Přední Pomořansko/Braniborsko – vojvodství;
Zachodniopomorskie;
- Braniborsko - vojvodství Lubuskie;
- Sasko - vojvodství Dolny Slask;
- Sasko - Česká republika;
- Bavorsko – Česká republika.

2. **Operační programy nadnárodní spolupráce (Interreg IV B)** - Cílem je integrace a udržitelný a vyvážený rozvoj Evropy. Správní jednotky na lokální, regionální a národní úrovni se spojily do celkem 13 regionů, které vytvořily nadnárodní spolupráci. Německo se účastní 5 nadnárodních programů v oblastech:

- Baltické moře;
- Severní moře;
- Prostor Alp;
- Severozápadní Evropa;
- Střední Evropa;

3. **Operační programy meziregionální spolupráce (Interreg IV C)** – Jedná se o spolupráci celého území EU, Norska a Švýcarska. Prioritními body jsou:

- Kulturní a přírodní dědictví;
- Informační společnost;
- Zaměstnanost, lidské zdroje a vzdělání;

Mapy oblastí spadajících pod Interreg IV A a Interreg IV B jsou v příloze 17, 18 a 19.

3.3.3 Finanční alokace strukturálních operací

V programovacím období 2007 – 2013 bylo pro Německo určeno 26,3 mld. EUR. Z toho 16,1 mld. EUR v rámci cíle Konvergence (východní spolkové země obdrží 15,3 mld. EUR a Lüneburg 799 mil. EUR), 9,4 mld. EUR v rámci cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost (západní spolkové země mimo Lüneburg) a 0,8 mld. EUR v rámci cíle Evropská teritoriální spolupráce.¹¹⁶ Částky pro jednotlivé spolkové země jsou v příloze 20.

Tabulka 3.7: Finanční alokace strukturálních operací podle cílů
(v mil. EUR, běžné ceny)

	Konvergence			Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost		Evropská územní spolupráce	Celkem
	Kohezní fond	Konvergence	phasing-out	phasing-in	Konkurence schopnost		
Celková finanční alokace pro EU-27	69 578	199 322	13 955	11 409	43 556	8 723	347 410
Finanční alokace pro Německo		11 864	4 215		9 409	851	26 340

Zdroj: Regional Policy Info regio, 2007; vlastní zpracování

Tabulka 3.8: Finanční alokace strukturálních operací podle strukturálních fondů
(v EUR, běžné ceny)

Konvergence		
Operační program	ESF	ERDF
Braniborsko	620259615	1498732588
Meklenbursko-Přední Pomořansko	417473463	1252420390
Dolní Sasko-region Lüneburg	210010942	589000000
Sasko	871859914	3091139706
Sasko-Anhaltsko	643930752	1931792253
Durynsko	629009103	1477687909
Spolek	1325569051	1520319639
Celkem	4718112840	11361092485

¹¹⁶ Regional Policy Info regio, 2007. Finanční částky jsou v současných cenách.

Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost		
Operační program	ESF	ERDF
Bádensko-Württembersko	265998586	143400068
Bavorsko	310059703	575934188
Berlín	335976031	875589810
Brémy	89054742	142006631
Hamburk	91152890	35268791
Hesensko	186735204	263454159
Dolní Sasko-mimo region Lüneburg	237090765	638769613
Severní Porýní-Vestfálsko	683996369	1283430816
Porýní-Falc	113766267	217613760
Sársko	86490338	197512437
Šlesvicko-Holštýnsko	100011739	373888769
Spolek	2162219289	-
Celkem	4662551923	4746869042
Všechny fondy (cíl 1 a 2)	25488626290	

Zdroj: Regional Policy Info regio, 2007

Finanční prostředky EU jsou na základě německého NSRR směřovány do 4 strategických cílů:

- Inovace, společnost založená na znalostech a posílení hospodářské konkurenceschopnosti;
- Zvýšení atraktivity regionů pro investory a obyvatele prostřednictvím; udržitelného regionálního rozvoje;
- Více a lepší pracovní místa;
- Rozvoj regionů a snižování regionálních disparit.

Vedle strategických cílů byly definovány i tři horizontální cíle:

- Udržitelný městský rozvoj;
- Rovnost příležitostí;
- Životní prostředí.

K dosažení zmíněných strategických cílů byly vymezeny pro východní a západní regiony SRN různé tématické priority. Aby byly dopady investic v regionech lépe měřitelné, došlo v operačních programech spolkových zemí k vymezení cílových indikátorů. HDP na obyvatele má dle očekávání v oblastech podpory cíle *Konvergence* překročit hranici 75 % průměru EU-25. Očekává se, že strukturální fondy v celém Německu přispějí k realizaci **Lisabonské agendy pro zaměstnanost a růst**. Především mají vzrůst výdaje na výzkum

a vývoj na 3,0 % HDP Německa (v porovnání s rokem 2003 – 2,5%). Míra zaměstnanosti má vzrůst na 70 % (v porovnání s rokem 2005 – 65,4%). Strategie NSRR bude Lisabonskou agendu nadále podporovat. 81% prostředků cíle *Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost* a 71% prostředků cíle *Konvergence* jsou určeny na opatření zahrnuté v Lisabonské strategii.

3.4 Programování strukturální pomoci EU v Dolním Sasku

Cílem následujících tří podkapitol je poskytnout přehled využívaných finančních prostředků, programů a zapojení strukturálních fondů v rámci politiky HSS EU ve spolkových státech Dolní Sasko, Meklenbursko-Přední Pomořansko a Sasko-Anhaltsko v programovacích obdobích 2000 – 2006 a 2007 – 2013.

3.4.1 Programovací období 2000 - 2006

Evropská unie se v programovacím období 2000 - 2006 aktivně podílela na rozvoji spolkové země Dolní Sasko. Mezi léty 2000 – 2006 obdrželo Dolní Sasko prostředky ze SF EU prostřednictvím programu Cíle 2 a programu Cíle 3 zaměřeného na kvalifikaci a zaměstnanost, programu INTERREG III pro spolupráci mezi regiony a programu LEADER+ pro rozvoj venkovských oblastí.

Oblast Cíle 2 Dolního Saska se skládá ze dvou různorodých regionů - spíše zemědělsky zaměřeného a na obyvatelstvo chudšího severu spolkové země a silněji industrializovaného jihu spolkové země. V severní části se nachází velký počet malých a středních podniků a je zde nižší míra nezaměstnanosti než v jižní části spolkové země. Dochází zde také k přírůstkům obyvatelstva. V obou oblastech je nadprůměrná zaměstnanost v průmyslu v porovnání s jinými spolkovými zeměmi Německa. Podíl sektoru služeb na tvorbě HDP spolkové země je naopak podprůměrný v porovnání s ostatními zeměmi. Nezaměstnanost dosahovala v oblasti Cíle 2 v programovacím období 2000 - 2006 14,8 %. Sever spolkové země je hospodářsky silnější a nachází se zde větší množství zahraničních podniků, stavebních podniků a důležitých cílů zahraničního ruchu, především na severním pobřeží. V současné době zde dochází k rozvoji elektrotechnického a chemického průmyslu. Tradiční ocelářský průmysl je koncentrován jen v určitých regionech a městech.

V rámci Cíle 2 politiky HSS EU financovala EU **Jednotný programový dokument Dolního Saska**. Oblasti podpořené z Cíle 2 pokrývaly následující území: Braunschweig, Hannover, Weser-Ems a Lüneburg. Některé oblasti získávaly přechodnou podporu do roku 2005. Mapa spolkové země, rozčleněna podle Cíle 2, se nachází v příloze 21. Spolková země dostala k dispozici z ERDF a ESF v rámci Cíle 2 částku 766 mil. EUR. Celkové náklady programu obnášely 1,7 mld. EUR. Opatření programu měla přispět k vytvoření 18 000 nových a k udržení 25 000 stávajících pracovních míst.

Jednotný programový dokument obsahoval 5 prioritních oblastí a opatření vztahující se k technické pomoci:

1. Podpora konkurenceschopnosti hospodářství se zvláštním zohledněním malých a středních podniků, vědy a výzkumu, technologie a informační společnosti.

Tato priorita se orientovala především na podporu podniků pomocí investiční podpory. Nově založeným podnikům byla poskytnuta dotace a další opatření se zaměřila na transfer technologií a rozvoj informační společnosti. Hlavním cílem této priority bylo posílení role malých a středních podniků v hospodářství, snížení rozdílů mezi regiony prostřednictvím inovací a stupněm know-how a rozvoj nových malých a středních podniků v high-tech průmyslu.

2. Podpora cestovního ruchu a kultury

Pod tuto prioritu spadala opatření směřující k podpoře a přizpůsobení infrastruktury a cestovního ruchu. Tím se mělo čelit novým požadavkům a měla být zvýšena zaměstnanost v regionu. Opatření zahrnovala investice do dalšího vzdělávání, ochrany pobřeží a projektů zahrnujících udržitelný rozvoj a podporu kulturních aktivit.

3. Podpora místních akcí a rozvoje domácího potenciálu

Opatření se zaměřovala na udržitelný rozvoj obcí a regionů. Prostředkem byl přístup zezdola-nahoru a zesílená spolupráce mezi regionálními partnery. Cílem byla podpora místních oblastí, zahrnutí vyššího počtu lokálních a regionálních partnerů do všeobecného rozvoje Dolního Saska a zvyšování zaměstnanosti. Klíčovou roli při této strategii hrálo zvyšování regionálních vazeb a zaměstnanecké smlouvy.

4. Městské problémové oblasti

Ke klíčovým oblastem této priority patřila městská obnova a další vzdělávání. Účelem byl boj proti socio-ekonomickým problémům ve vybraných městských oblastech. Investice do infrastruktury měly podpořit hospodářský rozvoj a zlepšit kvalitu života v regionu.

5. Hospodářská infrastruktura

Tato priorita zahrnovala řadu infrastrukturních opatření směřujících ke zvýšení konkurenceschopnosti v jednotlivých subregionech. Dále se soustředila na přestavbu dříve průmyslových ploch, ošetřování odpadních vod a integrované dopravní systémy.

Technická pomoc

Zde spadala opatření vztahující se ke správě, kontrole a hodnocení projektů a také informace o projektu.

Za správu jednotného programového dokumentu zodpovídalo *Ministerstvo hospodářství Dolního Saska*. Regionální vlády Braunschweig, Hannover, Weser-Ems a Lüneburg byly odpovědné za schvalování jednotlivých projektů. Byl vytvořen také doprovodný výbor z příslušných spolkových a zemských ministrů.

Tabulka 3.9: Rozdělení finančních prostředků podle priorit v rámci Cíle 2 (v EUR)

Priority	Celkové náklady	Příspěvek EU	Veřejné zdroje
Podpora hospodářské konkurenceschopnosti, malé a střední podniky, VaV, technologie a informační společnost	624 661 014	312 330 507	603 986 501
Podpora cestovního ruchu a kultury	345 275 642	168 417 321	343 114 770
Podpora místních akcí a místního rozvojového potenciálu	37 184 840	18 189 420	37 184 840
Městské problémové oblasti	89 777 504	44 888 752	89 723 610
Hospodářská infrastruktura	623 895 476	214 343 000	596 894 000
Technická pomoc	15 700 000	7 850 000	15 700 000
Celkem	1 736 494 476	766 019 000	1 686 603 721

Zdroj: Regional Policy Info regio, 2007

Programy vytvořené v rámci Cíle 3 platily v celém Dolním Sasku a orientovaly se především na požadavky regionálního trhu práce. Hlavními prioritami bylo začlenění mladistvých, nezaměstnaných a občanů závislých na sociálních dávkách na trh práce a podpora žen. V rámci preventivní politiky trhu práce byly podporovány ve velkém rozsahu kvalifikační opatření pro nezaměstnané. EU dala pro programy Cíle 3 k dispozici 405 mil. EUR z prostředků ESF.

Dolní Sasko využívalo v programovacím období 2000 – 2006 finanční prostředky také z programů iniciativ Společenství. Účastnilo se německo – nizozemského programu Ems-Dollart region a EUREGIO Gronau v rámci přeshraniční spolupráce INTERREG III A.¹¹⁷ Cílem programu byl rozvoj dopravních a technologických infrastruktur, spolupráce vedoucí k posílení oboustranného využití hraničních oblastí, budování udržitelných socio-ekonomických struktur v německo - nizozemském prostoru a vytváření pracovních míst. Dolní Sasko se této spolupráce účastnilo zemskými okresy Grafschaft Bentheim, Aurich, Emsland, Leer, Wittmund a Stadt Eden. Celkové náklady dosáhly 86,753 mil. EUR. ERDF přispěl částkou 35,449 mil. EUR. Mimo to se Dolní Sasko účastnilo programu INTERREG III C „Severní zóna“ pro meziregionální spolupráci.

Prostředky z ERDF byly určeny k podpoře hospodářské a sociální restrukturalizace znevýhodněných oblastí. To znamená, že prostředky, které byly dány k dispozici mohly být využity jen v určitých regionech. EU přispěla spolkové zemi Dolní Sasko v programovacím období 2000 – 2006 celkem částkou 732,9 mil. EUR, která byla financována z ERDF. Z toho na Cíl 2 bylo využito z fondu ERDF 712 mil. EUR. Oblasti, které měly nárok na podporu z Cíle 2 byly určeny po dohodě s Evropskou komisí. Inovační akce financované prostředky ERDF v rámci Cíle 2 byly podpořeny opatřeními z oblasti kvalifikace a dalšího vzdělávání, které byly financovány z ESF. Program *Inovace vedoucí k obnově hospodářství Dolního Saska* se zaměřil na udržitelné posílení inovační schopnosti malých a středních podniků a pilotní projekty propojující oblast hospodářství, vědy a správy v celé spolkové zemi. Byl připraven za účelem rozvoje kompetenčních center a kompetenčních sítí a koncentroval se na oblasti jako inovační podpora a propojování evropských infrastruktur a dopravy. Program Dolního Saska byl podporován Evropskou

¹¹⁷ Pro Dolní Sasko je Nizozemí důležitým obchodním partnerem a přímým soused. Přeshraniční spolupráce probíhá v rámci programu INTERREG A od roku 1991.

unií v rámci *Inovačního opatření EFRE v období 2000 – 2006 – Regiony v novém hospodářství*.¹¹⁸ EU dala k dispozici 2,8 mil. EUR.

Společně s finančními prostředky spolkové země Dolní Sasko tvořily i prostředky z ESF základ pro program zaměřený na pracovní trh. EU dala k dispozici v letech 2000 - 2006 z ESF Dolnímu Sasku 459 mil. EUR. Programy v rámci Cíle 2 financované z ESF mohly být uplatněny jen v určitých, Komisí schválených, oblastech podpory. Podpora z ESF se koncentrovala na regionální a lokální projekty, které podporovaly jak opatření ESF tak opatření EFRE a navzájem se prolínaly. Projekty pracovního trhu tak byly propojeny s příslušnými regionálními rozvojovými koncepty zaměřenými na podporu infrastruktury a hospodářství. EU dala k dispozici na programy Cíle 2 financované z ESF 54 mil. EUR. ESF financoval v Dolním Sasku také iniciativu Společenství EQUAL, jejímž cílem byla podpora nových metod v boji s diskriminací a nerovnými podmínkami na trhu práce. Iniciativa EQUAL byla realizována jako spolkový program s účastí spolkových zemí. Vlastní rozpočty zemí neexistovaly. Při výběru programu měla spolková země právo spolurozhodování.

Tabulka 3.10: Rozdělení finančních prostředků v rámci Cíle 2 podle SF EU (v EUR)

Příspěvek EU	ERDF	ESF
766 019 000	712 020 000	53 999 000

Zdroj: Regional Policy Info regio, 2007

3.4.2 Programovací období 2007 - 2013

Cíl, kterým je snižování hospodářských a sociálních disparit mezi evropskými regiony, se EU v Dolním Sasku v programovacím období 2007 – 2013 snaží realizovat pomocí strukturálních fondů a jiných finančních instrumentů. Na základě Národního strategického referenčního rámce Německa byly sestaveny operační programy financované buď z ERDF nebo ESF pro oblast cíle *Konvergence a Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost*. Podpora EU započala v druhé polovině roku 2007. K tomuto datu byly všechny 4 operační programy pro Dolní Sasko schváleny Evropskou komisí a směrnice podpory země byly v zásadě odsouhlaseny doprovodným výborem.

¹¹⁸ Innovativen Maßnahmen des EFRE im Zeitraum 2000-2006 - die Regionen in der neuen Wirtschaft

Podpora se orientuje na tři cíle strukturální politiky EU:

- **Cíl Konvergence**

Prostředky financované v rámci tohoto cíle podporují hospodářský růst a zaměstnanost v nejméně rozvinutých členských státech a regionech. Obecně mají tyto regiony HDP na obyvatele nižší než činí 75 % průměru EU-25. Mimo to jsou podporovány také regiony, jejichž HDP na obyvatele je nižší než 75 % průměru EU-15. V Dolním Sasku je mezi regiony cíle Konvergence klasifikován region Lüneburg.

- **Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost**

Opatření v tomto cíli mají posílit konkurenceschopnost a atraktivitu regionu a též zaměstnanost a hospodářskou obnovu. V Dolním Sasku se jedná o regiony Braunschweig, Hannover a Weser-Ems. Rozdělení spolkové země podle cíle 1 a 2 se nachází v příloze 22.

- **Cíl 3: Evropská územní spolupráce**

Prostředky podporují přeshraniční a meziregionální spolupráci. Dosavadní Iniciativa společenství Interreg pokračuje nyní v rámci tohoto cíle.

Dolnímu Sasku bylo v programovacím období 2007 – 2013 přiděleno 2,5 mld. EUR z finančních nástrojů EU (ERDF, ESF a také z EAFRD a EFF¹¹⁹). K tomuto obnosu se připočítávají také prostředky, které jsou získány v rámci cíle 3. Prostředky ze SF EU podléhají principu kofinancování, to znamená, že prostředky EU musí být financovány mimo zdroji z SF EU také prostředky Spolku, spolkových zemí, komunálními a jinými veřejnými prostředky. Míra kofinancování se liší podle příslušnosti k cíli (max. 75% pro cíl Konvergence, max. 50% pro cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost).¹²⁰

Země Dolní Sasko získá z ERDF a ESF 1,67 mld. EUR. To je o 40 % více než v programovacím období 2000 – 2006. Dolní Sasko tím připravilo po Severním Porýní-Vestfálsku druhý největší program v západním Německu. Pro podporu rozvoje

¹¹⁹ Od začátku programovacího období 2007 – 2013 mají spolkové země jako nástroj politiky HSS EU k dispozici ERDF a ESF. EAGF či nově zřízený EAFRD přešel do oblasti SZP. To samé platí pro nový EFF, který nahradil dřívější finanční instrument FIG. Provádění politiky HSS EU se provádí pomocí programů financovaných z jednoho SF (ERDF nebo ESF - každý má svůj operační program). Mimo to existuje v každé spolkové zemi jeden program pro EAFRD a jeden pro EFF.

¹²⁰ www.niedersachsen.de, 2007

venkovských oblastí prostřednictvím EAFRD bylo dáno k dispozici 815 mil. EUR – o 20 % více než doposud. Skoro 800 mil. EUR přitom připadají na region Lüneburg, který jako jediné území západního Německa čerpá z cíle 1 *Konvergence*.

Tabulka 3.11: Prostředky pro Dolní Sasko v rámci SF EU (v mil. EUR)

	Cíl 1	Cíl 2	Celkem
ERDF	589	638	1 227
ESF	210	237	447
EAFRD	220	595	815
EFF			23
Celkem	1019	1470	2 512

Zdroj: <http://www.niedersachsen.de>; vlastní zpracování

Dolní Sasko v programovací období 2007 – 2013 připravilo celkem **4 operační programy**. Jedná se o 2 operační programy cíle *Konvergence* pro region Lüneburg a 2 operační programy pro Dolní Sasko (mimo region Lüneburg) v rámci cíle *Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost*. Operační program Dolního Saska financovaný z ERDF zahrnuje 4 priority:

- **Zvýšení konkurenceschopnosti a zaměstnanosti především malých a středních podniků.** (investiční podnikatelská podpora malých a středních podniků, poradenství, další vzdělávání).
- **Rozvoj inovačních kapacit a vědního potenciálu** (posílení regionální hospodářské struktury, podpůrný inovační program spolkové země, podpora technologií, inovačních center a společnosti založené na znalostech).
- **Podpora specifických infrastruktur pro udržitelný růst** (orientace na dopravní infrastrukturu, vzdělávání, cestovní ruch, kulturu, podporu kinematografie).
- **Životní prostředí a udržitelný rozvoj měst** (podpora projektů komunálních čistíček odpadních vod, ochrana pobřeží, podpora udržitelného rozvoje, systému řízení energie, ochrany před povodněmi a udržitelného rozvoje měst).

Operační program Dolního Saska financovaný z ESF zahrnuje 3 priority:

- **Zvýšení adaptability a konkurenceschopnosti pracovní síly a podniků** (individuální další vzdělávání, dynamická integrace na trh práce, podpora integrace žen na trh práce).
- **Posílení lidských zdrojů na regionální úrovni** (dodatečná výuční místa, inovační a kompetenční centra, další vzdělávání v oboru).
- **Zlepšení přístupu k zaměstnání a sociální začleňování znevýhodněných osob.** (kvalifikace trestanců, dílny pro mladistvé, proaktivní centra, podpora integrace žen na trh práce).

Za programy v Dolním Sasku zodpovídá *Ministerstvo hospodářství, práce a dopravy*. Centrální místo přijímání žádostí je Dolnosaská podpůrná a investiční banka.¹²¹

V rámci cíle *Evropská územní spolupráce* se Dolní Sasko zaměřuje na program INTERREG IV A v hraničních oblastech s Nizozemím. Jedná se o program německo - nizozemského účelového spolku *Ems Dollart Region (EDR)* a program *EUREGIO Gronau*. V programovacím období 2007 – 2013 byly poprvé oblasti programů přeshraniční spolupráce - EDR, EUREGIO Gronau, Euregio Rhein-Waal a euregio rhein-maas-nord - zahrnuty do jednoho programu, který se zároveň zaměřil na Lisabonské a Göteborgské cíle.¹²² Základním cílem je zlepšení přeshraniční infrastruktury, podpora hospodářské a technologické spolupráce a rozvoj a využití lidských zdrojů. Program INTERREG IV A Dolního Saska byl schválen 3. 12. 2007.

Za účelem vytvoření programu INTERREG IV A byla sestavena pracovní skupina, skládající se ze zástupců Ministerstva hospodářství Nizozemska, Severního Porýní Vestfálska a Dolního Saska, dále pak zástupců euroregionů, které se na programu podílí a zástupců nizozemských provincií. Za program je zodpovědné Ministerstvo hospodářství v Severním Porýní - Vestfálsku. Německo - nizozemskému účelovému spolku EDR se připisuje v programu INTERREG IV A v období 2007 - 2013 centrální role. Přejímá zodpovědnost za finanční realizaci celého programu. Také výplaty EU a národních kofinančních prostředků budou pozorovány ze strany EDR.

¹²¹ Niedersächsische Investitions und Förderbank

¹²² Cíli jsou: posílení růstu, zaměstnanosti a konkurenceschopnosti.

Dolní Sasko se dále účastní v programovacím období 2007 – 2013 programů nadnárodní spolupráce INTERREG IV B v oblasti Severního moře a Baltického moře. Program Severního moře se vztahuje na celé území Dolního Saska, zatímco program Baltického moře pouze na region Lüneburg. Program Severního moře se orientuje především na inovace, podporu malých a středních podniků, udržitelný městský a regionální rozvoj a uchování přírodních zdrojů. Prioritami programu Baltického moře je podpora inovací, dopravy a dostupnosti a podpora vedoucí k zatraktivnění a větší konkurenceschopnosti měst a celého regionu.

3.5 Programování strukturální pomoci EU v Meklenbursku – Předním Pomořansku

Meklenbursko-Přední Pomořansko patří mezi spolkové země s nejvyšší mírou nezaměstnanosti.¹²³ Na severu země se rozkládá Baltské moře (délka pobřeží dosahuje 1 712 km) a na východě hraničí s Polskem. Jedná se o spolkovou zemi s nejmenším počtem obyvatel (1,8 mil.). Změny které nastaly po znovusjednocené Německa se zavedením tržního hospodářství byly obzvlášť citelné v oblasti zemědělství a lesnictví. Bezprostředním následkem těchto těžkostí byl úbytek obyvatelstva a migrace. Z evropských strukturálních fondů jsou spolkové zemi poskytovány prostředky na konkrétní projekty. Přitom se spolková země koncentruje především na posílení konkurenceschopnosti průmyslu, zlepšení regionální infrastruktury, rozvoj lidských zdrojů a posílení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví.

3.5.1 Programovací období 2000 - 2006

Meklenbursko-Přední Pomořansko patří k regionům s obzvlášť velkými strukturálními problémy. HDP na obyvatele této spolkové země leží pod hodnotou 75 % průměru EU.¹²⁴ Proto byla tato země v programovacím období 2000 – 2006 zařazena do oblasti podpory Cíle 1. Meklenbursko-Přední Pomořansko v programovacím období 2000 – 2006 obdrželo v rámci Cíle 1 podporu ve výši 2,56 mld. EUR. z celkových nákladů, které činily 3,72 mld. EUR. Tyto prostředky využilo především k podpoře podnikání, infrastruktury a vytváření

¹²³ Míra nezaměstnanosti v roce 1998 dosahoval 20,5%.

¹²⁴ V roce 1996 dosahovalo HDP na obyvatele 61% průměru Společenství.

nových pracovních míst. Operační program Cíle 1 pro Meklenbursko-Přední Pomořansko se dělil na 5 prioritních bodů a opatření k technické pomoci:

- 1. Podpora podnikání, konkurenceschopnost malých a středních podniků** - podpora produktivních investic, informační společnosti, zlepšení řídicích schopností, podpora odbytu, vědy a výzkumu, podpora exportu.
- 2. Rozvoj infrastruktury** - zlepšení dopravní infrastruktury, podpora hospodářského rozvoje.
- 3. Ochrana životního prostředí** - nakládání s odpadními vodami, omezení znečištění vzduchu, zdokonalování technik zpracovávání odpadů, sanace bývalých průmyslových a vojenských oblastí.
- 4. Lidské zdroje, zaměstnanost a rovnost příležitostí** - zvýšení úrovně vzdělání, rovnost příležitostí při vstupu na trh práce, ulehčení zakládání podniků.
- 5. Rozvoj venkovských oblastí** - vzrůst kapacit v zemědělství, investice do zemědělství, pomoc mladým zemědělcům, rozvoj venkovských oblastí a opatření odborného výcviku.

Technická pomoc - zde spadají opatření pro správu, kontrolu a hodnocení programů a informace o programu.

Tabulka 3.12 Rozdělení finančních prostředků podle priorit (v EUR)

Priority	Celkové náklady	Příspěvek EU	Veřejné zdroje
Podpora konkurenceschopnosti hospodářství, především malých a středních podniků	525 218 255	392 872 940	525 218 255
Infrastruktura	1 137 760 689	763 781 583	1 137 760 689
Ochrana a zlepšení životního prostředí	130 220 991	81 550 570	130 220 991
Rozvoj lidských zdrojů	914 218 291	613 641 200	892 613 605
Zemědělství, rozvoj venkovské oblasti	965 695 984	669 486 111	965 695 984
Technická pomoc	54 638 326	40 978 740	54 638 326
Celkem	3 727 752 536	2 562 311 144	3 706 147 850

Zdroj: Regional Policy Info regio, 2007

Správním úřadem operačního programu bylo Ministerstvo hospodářství spolkové země Meklenbursko-Přední Pomořansko. Meklenbursko-Přední Pomořansko bylo zahrnuto také do nadregionální výstavby infrastruktury. V rámci sektorového operačního programu Cíle

1 *Dopravní infrastruktura* bylo ve všech východoněmeckých spolkových zemích vyhrazeno 3,226 mld. EUR na výstavbu pozemních, kolejových a vodních cest. Podíl ze strukturálních fondů činil 1,661 mld. EUR.

Meklenbursko-Přední Pomořansko obdrželo finanční prostředky EU také prostřednictvím programu INTERREG III pro spolupráci mezi regiony. Programu INTERREG IIIA německo-polského euroregionu Pomerania se účastnily regiony Meklenbursko-Přední Pomořansko, Braniborsko a vojvodství Zachodniopomorskie. Cílem programu byla výstavba dopravní infrastruktury a posílení cestovního ruchu, rozvoj hospodářství ve venkovském prostoru a lepší zpřístupnění kulturního dědictví. ERDF přispěl na program částkou 118 mil. EUR z celkových nákladů ve výši 158 mil. EUR. Mimo to se Meklenbursko-Přední Pomořansko účastnilo programu INTERREG IIIB „Baltické moře“ a „CADSES“ (střední a jihoevropský prostor, oblast Jadranu a Podunají) pro nadnárodní spolupráci a také programu INTERREG IIIC „Severní zóna“ pro meziregionální spolupráci. Město Neubrandenburg bylo podpořeno v rámci programu URBAN II. Mimo to byly v Meklenbursku-Předním Pomořansku financovány projekty také z iniciativ společenství LEADER+ a EQUAL.

V programovacím období 2000 – 2006 byly prostředky z *ERDF* podporovány rozvojové priority 1-3,¹²⁵ vytyčené v operačním programu Meklenburska-Předního Pomořanska. Spolková země Meklenbursko-Přední Pomořansko měla z ERDF k dispozici celkem 1,2 mld. EUR. V popředí stály především investice do průmyslu, služeb a zahraničního ruchu. Opatření se orientovala také na zajištění lepších podmínek pro růst podniků a zatraktivnění regionu, aby přilákal nové podniky. ERDF přispíval financemi na opatření podporující hospodářský růst a zaměstnanost a zlepšení meziregionální a nadnárodní konkurenceschopnosti. Díky podpoře z ERDF v rámci priority 1 – *Podpora konkurenceschopnosti hospodářství a malých a středních podniků* - bylo vytvořeno během 7 let kolem 12 500 nových pracovních míst a bylo udrženo a zajištěno dalších 13 500 míst. Za tímto účelem bylo vynaloženo 392,9 mil. EUR ze SF. Plánované investiční záměry v rámci priority 2 – *Infrastruktura* – byly v porovnání s programovacím obdobím 1994 - 1999 podpořeny zřetelným zvýšením finančních prostředků. Přiřazené prostředky ze strukturálních fondů odpovídaly částce 763,8 mil. EUR.

¹²⁵ Podpora podnikání, konkurenceschopnost malých a středních podniků, rozvoj infrastruktury, ochrana životního prostředí.

V programovacím období 2000 – 2006 byla podporována jako nová priorita 3 – *Ochrana a zlepšení životního prostředí* - opatření zaměřená na udržitelný rozvoj, efektivní využití přírodních zdrojů, snižování znečištění a nakládání s odpady. Opatření vedla ke zlepšení životního prostředí a kvality života ve spolkové zemi. Na prioritu 3 byly využity finanční prostředky ze strukturálních fondů ve výši 81,5 mil. EUR.

ESF se využíval v programovacím období 2000 – 2006 k financování v rámci priority 4 - *Rozvoj lidských zdrojů* - OP pro Meklenbursko-Přední Pomořansko. Vedl převážně k potlačování nezaměstnanosti v regionu a podpoře zaměstnatelnosti znevýhodněných skupin obyvatelstva. Přitom byl kladen důraz především na prevenci nezaměstnanosti mladých a dlouhodobě nezaměstnaných dospělých. Kvantitativní a kvalitativní zlepšení nabídky vzdělávání zaujímalo také výsadní místo. Široká paleta projektů zaměřených na zvyšování kvalifikace, poradenství, začleňování a zaměstnávání měla zabránit vzniku dlouhodobě nezaměstnaných. Zvláštní důraz byl také kladen na rovnost pohlaví a podporu žen při vstupu na trh práce.

Prostředky z EAGGF se zaměřovaly v programovacím období 2000 – 2006 na rozvojovou prioritu 5 - *Rozvoj venkovských oblastí* - Opreačního programu pro Meklenbursko-Přední Pomořansko. Tato priorita zahrnovala podporu venkovského rozvoje a skládala se ze dvou opatření - zlepšení zemědělské struktury a rozvoj venkovské oblasti. Pro tyto účely měla spolková země k dispozici celkem 673,7 mil. EUR z EAGGF. Opatření se zaměřovala především na investice do zemědělských podniků, podporu mladých zemědělců, uplatnění produktů na trhu zemědělských výrobků, lesnické hospodářství, hospodářsko-technickou úpravu pozemků, obnovu vesnic, rozvoj, ochranu a udržení venkovského kulturního dědictví, obhospodařování venkovských vodních zdrojů, rozvoj a zlepšení infrastruktury spojené se zemědělstvím, podporu zahraničního ruchu a řemeslné činnosti, ochranu životního prostředí v souvislosti se zemědělstvím a lesnictvím a ochranu krajiny a zlepšení ochrany zvířat. Cílem EAGGF byl udržitelný rozvoj venkovské oblasti. Podpora doplňovala ostatní nástroje uplatňované v rámci společné zemědělské politiky.

Tabulka 3.13: Rozdělení finančních prostředků podle fondů (v EUR)

Příspěvek EU	ERDF	ESF	EAGGF
2 562 311 144	1 250 245 344	638 370 000	673 695 800

Zdroj: Regional Policy InfoREGIO, 2007

3.5.2 Programovací období 2007 - 2013

Programovací období 2007 – 2013 bude pravděpodobně poslední, ve kterém Meklenbursko-Přední Pomořansko spadá do území cíle 1 a tím dostává nejvyšší možnou podporu ze SF EU. Finanční prostředky ze SF EU mají v tomto období podporovat především vytváření nových pracovních míst. Meklenbursko-Přední Pomořansko obdrží v programovacím období 2007 - 2013 ze SF EU 1,7 mld. EUR. Z toho 1,25 plyne z ERDF a 420 mil. EUR z ESF.¹²⁶

Operační program Meklenburska-Předního Pomořanska, pro programovací období 2007 – 2013, v rámci cíle Konvergence, financovaný z ERDF, byl podán ke schválení Evropské komisi 23. 4. 2007. Evropská komise ho schválila 27. 9. 2007. Celkový rozpočet programu se vyšplhal na 1 670 mil. EUR. Z toho podpora z ERDF činí 1 252 mil. EUR (4,75 % celkových prostředků EU, které byly pro Německo schváleny v rámci politiky HSS EU na období 2007 – 2013). Důležitý prvek podpory představuje zajištění zvýšení konkurenceschopnosti hospodářství Meklenburska-Předního Pomořanska. Usiluje o zvýšení investic, inovačních kapacit, zlepšení atraktivity regionu, podporu rovných příležitostí, nediskriminaci a udržitelný městský rozvoj. Očekává se, že program vytvoří mimo jiné 9 160 nových pracovních míst (z toho 1 160 v oblasti vědy a výzkumu) a uchová dalších 22 640 pracovních míst. Aby bylo dosaženo těchto cílů programu, byl OP rozčleněn do následujících priorit:

- 1. Podpora inovací, výzkumu a rozvoje a vzdělání** -výzkumná zařízení, podnikatelské investice, odborná vzdělávací zařízení, inovační projekty.
- 2. Zvýšení konkurenceschopnosti a adaptability malých a středních podniků** - podpora podnikatelských aktivit, produktivní investice, půjčky.
- 3. Zlepšení rámcových investičních podmínek malých a středních podniků** - posílení podnikatelského potenciálu, zlepšení hospodářské infrastruktury, investice do životního prostředí.
- 4. Infrastruktura a udržitelný růst** - zlepšení dopravních sítí, přímořské oblasti, podpora udržitelného městského rozvoje.

¹²⁶ www.mecklenburg-vorpommern.eu, 2008

- 5. Technická pomoc** - předpokládají se také finanční prostředky pro technickou podporu při realizaci projektu. Jedná se o přípravu, správu, hodnocení a kontrolu programu.

Tabulka 3.14: Rozdělení finančních prostředků podle priorit (v EUR)

Priority	Celkové náklady	Příspěvek EU	Veřejné zdroje
Podpora inovací, výzkumu a rozvoje, vzdělávání	344 490 000	276 049 000	55 941 000
Posílení konkurenceschopnosti a adaptability MSP	618 871 557	343 171 390	80 200 167
Zlepšení rámcových investičních podmínek MSP	211 233 000	167 900 000	43 333 000
Rozvoj infrastruktury a udržitelný růst	461 966 000	440 300 000	21 666 000
Technická pomoc	33 333 333	25 000 000	8 333 333
Celkem ERDF	1 669 893 890	1 252 420 390	209 473 500

Zdroj: Regional Policy Inferegio, 2008; vlastní zpracování

Operační program Meklenburska-Předního Pomořanska, pro programovací období 2007 – 2013, v rámci cíle Konvergence, financovaný z ESF, byl předložen Evropské komisi 5. 3. 2007. Střediskem zájmu operačního programu je vysoká nezaměstnanost. Ta je výsledkem nízké hospodářské síly spolkové země, která souvisí zase s nízkou konkurenceschopností hospodářství. Jde o hlavní tři ovlivňující veličiny, které jsou rozhodující pro udržitelný pozitivní rozvoj spolkové země a představují tak faktory potenciálu. Na ně jsou cíleně zaměřeny intervence ESF, aby vhodným způsobem působily na konkurenceschopnost hospodářství, hospodářskou sílu země a nezaměstnanost.

- **Prioritní osa A:** Vzrůst adaptability a konkurenceschopnosti zaměstnanců a podnikatelů.
- **Prioritní osa B:** Lidský kapitál.
- **Prioritní osa C:** Zlepšení přístupu k zaměstnání a sociální začlenění znevýhodněných osob.
- **Prioritní osa D:** Technická pomoc.

Na realizaci strategie rozvoje v programovacím období 2007 – 2013 dala EU k dispozici z ESF finanční prostředky ve výši 417,5 mil EUR. V následující tabulce je představeno rozdělení prostředků z ESF podle prioritních os, zahrnuje technickou pomoc.

Tabulka 3.15: Rozdělení finančních prostředků podle priorit (v EUR)

Priority	Celkové náklady
Adaptabilita a konkurenceschopnost zaměstnanců a podnikatelů	85 173 000
Lidský kapitál	229 800 000
Zlepšení přístupu k zaměstnání a sociální začlenění znevýhodněných osob	86 000 000
Technická pomoc	16 500 000
Celkem ESF	417 473 000

Zdroj: Regional Policy Inferegio, 2008; vlastní zpracování

EU se podílí také na rozvojovém programu pro venkovské oblasti Meklenburska-Předního Pomořanska v programovacím období 2007 – 2013. Finanční zdroje jsou poskytovány z EAFRD v celkové výši 882,07 mil. EUR. Další peníze přicházejí ze Spolku, spolkové země a obcí.

Spolková země Meklenbursko-Přední Pomořansko čerpá v programovacím období 2007 – 2013 finanční prostředky v rámci cíle *Evropská územní spolupráce*. Operační program přeshraniční spolupráce Interreg IV A spolupráce regionů Meklenbursko-Přední Pomořansko, Braniborsko a vojvodství Zachodniopomorskie byl schváleno Evropskou komisí 28. 3. 2008. EU program podpoří částkou 132,8 mil.EUR z čehož 48,8 mil. EUR připadne na Meklenbursko-Přední Pomořansko. Polovina prostředků se využije na zlepšení infrastruktury a životního prostředí. Mimo to budou podporovány přeshraniční hospodářské kontakty jako např. německo-polská podnikatelská kooperace a cestovní ruch.

V rámci nadnárodní spolupráce Interreg IV B se Meklenbursko-Přední Pomořansko v programovacím období 2007 – 2013 účastní programu „Střední Evropa“. Tento program má k dispozici 246 mil. EUR z ERDF. Hlavními prioritami programu jsou podpora inovací, zlepšení dostupnosti, zodpovědné využívání přírody a zlepšení konkurenceschopnosti a atraktivity regionů.

3.6 Programování strukturální pomoci EU v Sasku-Anhaltsku

Spolková země Sasko-Anhaltsko (2,6 mil. obyvatel) je v důsledku rozdílných geografických a geologických podmínek velmi rozmanitá. Severní část je řídko osídlená (hustota 50 ob./km²) a obyvatelé jsou zaměstnáni především v zemědělství. V oblasti pohoří Harz se naopak těží kovy, uhlí a sůl a na jihu země se nachází silně obydlená průmyslová zóna. (přes 200 ob./km²). Počet obyvatel se od roku 1990 neustále snižuje. Příčinou je vysoká nezaměstnanost¹²⁷, která způsobuje odliv ekonomicky aktivního obyvatelstva do perspektivnějších regionů. HDP na obyvatele v Sasku-Anhaltsku činilo v roce 1999 61% průměru EU-15 a bylo jedno z nejnižších v nových spolkových zemích.

3.6.1 Programovací období 2000 – 2006

Jako ostatní východní spolkové země Německa, čerpá také Sasko-Anhaltsko od roku 1991 podporu ze SF EU. Evropská komise se aktivně podílela na rozvoji této spolkové země také v období 2000 – 2006 tím, že kofinancovala její programy Cíle 1. Celkové náklady programu se vyšplhaly na 5,9 mld. EUR. SF EU se na této částce podílely 3,5 mld. EUR. V programovacím období 1994 – 1999 měla pro srovnání spolková země k dispozici ze SF EU 2,5 mld. EUR. Také Sasko-Anhaltsko bylo zahrnuto pod nadregionální program výstavby infrastruktury, pozemních, kolejových a vodních cest, kde čerpalo finance z programu Cíle 1 *Dopravní infrastruktura*.¹²⁸

Operační program Cíle 1 Saska-Anhaltska se členil na 5 priorit a opatření k technické pomoci:

1. Podpora podnikání a konkurenceschopnosti malých a středních podniků

Pomoc podnikům se soustředila na produktivní investice k podpoře produkčních inovací a investic do technologického rozvoje v informačních a komunikačních technologiích.

2. Rozvoj infrastruktury

Evropské finanční prostředky se vynakládaly na tuto prioritu především k posílení všeobecné infrastruktury regionů. Přitom stály v popředí následující oblasti: doprava, další vzdělávání, věda a výzkum, komunikace, informační společnost, cestovní ruch a městská infrastruktura.

¹²⁷ V roce 1999 21,7%. Patřila tak k nejvyšším v Německu.

¹²⁸ www.sachsen-anhalt.de, 2008

3. Životní prostředí

Zlepšení ochrany životního prostředí stálo ve středu zájmu této priority. Mimo to bylo zlepšeno nakládání s vodou, redukováno znečištění životního prostředí, rozvíjeny metody zhodnocování odpadu a starých průmyslových zařízení.

4. Potenciál pracovní síly a rovnost příležitostí

Tato opatření se zaměřila na zlepšení úrovně dalšího vzdělávání, povzbuzení podnikatelství a zajištění rovného přístupu na trh práce.

5. Rozvoj venkova

Tato opatření se koncentrovalo na posílení zemědělství a rozvoj venkovských oblastí.

Technická pomoc

Technická pomoc zahrnovala opatření k podpoře řízení, uskutečňování, kontroly a hodnocení programu a dále informace o programu.

Tabulka 3.14: Rozdělení finančních prostředků podle priorit (v EUR)

Priority	Celkové náklady	Příspěvek EU	Veřejné zdroje
Podpora konkurenceschopnosti hospodářství, především malých a středních podniků	1 818 070 903	955 474 348	1 818 070 903
Infrastruktura	1 539 927 644	817 387 823	1 539 927 644
Ochrana a zlepšení životního prostředí	324 214 086	200 584 904	324 214 086
Podpora potenciálu pracovní síly a rovnost příležitostí	1 047 202 418	720 768 840	1 047 202 418
Rozvoj venkova	1 097 142 560	757 571 209	1 097 142 560
Technická pomoc	75 409 768	48 658 376	75 409 768
Celkem	5 901 967 379	3 500 445 500	5 901 967 379

Zdroj: Regional Policy Inferegio, 2008; vlastní zpracování

Jako správní úřad programu fungoval v Sasku-Anhaltsku Ministerstvo hospodářství. Za ESF bylo odpovědné Ministerstvo práce a sociálních věcí a za EAGGF Ministerstvo zemědělství. Vedle prostředků z Cíle 1 využívalo Sasko-Anhaltsko finanční zdroje i z iniciativ Společenství. Spolková země obdržela prostředky v rámci programu URBAN II pro městské části města Dessau. Po pádu berlínské zdi bylo právě toto město silně zasaženo odlivem průmyslových sítí, zvýšením míry nezaměstnanosti a odlivem vysokopříjmových skupin obyvatel. Program přispíval ke zlepšení možností zaměstnání,

posílení konkurenceschopnosti, rovnosti příležitostí a sociální integraci. Program byl vybaven celkovým rozpočtem 19,827 mil. EUR, z prostředků EU byl podpořen částkou 14,870 mil. EUR. Sasko-Anhaltsko se dále účastnilo v programovacím období 2000 - 2006 programu INTERREG III B „CADSES“¹²⁹ pro mezinárodní spolupráci a programu INTERREG III C „Východní zóna“. Dále obdrželo prostředky z programu Cíle 3 k podpoře zaměstnanosti a z iniciativ společenství Leader+ a EQUAL.

Prostředky z *ERDF* podporovala EU v programovacím období 2000 – 2006 rozvoj spolkové země Sasko-Anhaltsko. Spektrum podpory se zaměřilo na tři priority:

- **Podpora konkurenceschopnosti hospodářství a malých a středních podniků** - především investice podporující tvorbu a zajištění pracovních míst, opatření k posílení a rozšíření inovační základny ve spolkové zemi, poradenské služby malým a středním podnikům, kapitál pro inovačně orientované podniky.
- **Podpora infrastruktury** - financování projektů dopravní infrastruktury, podpora infrastruktury v oblasti vzdělávání a výzkumu a výstavba městských a místních infrastruktur.
- **Ochrana a zlepšení životního prostředí** - ošetřování vody a odpadních vod, ochrana čistoty ovzduší, snižování emisí a sanace nevyužitých ploch.

V programovacím období 2000 – 2006 mělo Sasko-Anhaltsko k dispozici z *ERDF* 1,99 mld. EUR (57 % celkových prostředků ze SF).

V programovacím období 2000 – 2006 podporovaly SF EU z iniciativy Evropské komise také inovační akce. Inovační akce financované z *ERDF* zahrnovaly studie, pilotní projekty a výměnu zkušeností.

Prostředky z *ESF* podporovala EU rozvoj lidských zdrojů ve spolkové zemi Sasko-Anhaltsko. Finanční prostředky *ESF* pomáhaly rozvíjet schopnosti a znalosti a vylepšovat je. Podporovaly zaměstnávání a tvorbu nových pracovních míst a podnikatelského ducha. Zvláštní důraz při podpoře se opíral na nezaměstnanost mladých, podporu znevýhodněných skupin obyvatel jakož i rovnost příležitostí mezi muži a ženami. V letech 2000 – 2006 obdržela spolková země z *ESF* 0,75 mld. EUR, se kterými bylo využito

¹²⁹ Spolupráce se účastní Německo, Rakousko, Itálie, Řecko, Česká republika, Maďarsko, Slovensko, Slovinsko, a Polsko.

a dále vzděláno okolo 90 000 mužů a žen v Sasku-Anhaltsku. Zvláštní důraz při podpoře se opíral také na nezaměstnanost mladých.

EU podporovala v programovacím období 2000 - 2006 v Sasku-Anhaltsku rozvoj zemědělství a venkovských oblastí. *EAGGF* poskytoval přínos ke stabilizaci a rozvoji venkovského prostoru jako hospodářského, sociálního, kulturního a přírodního prostoru, stejně jako ke zlepšení zemědělské struktury. Cílem byla lepší kvalita života na venkově, zakládající se na dlouhodobých pracovních možnostech, atraktivním okolí a neporušené infrastruktuře. Tím také působil zároveň proti migraci obyvatel z venkovských oblastí. V programovacím období 2000 – 2006 obdrželo Sasko-Anhaltsko 0,76 mld. EUR z EAGGF. Tím bylo podpořeno více jak 30 000 projektů a zajištěno kolem 5 000 pracovních míst v zemědělství a lesnictví.¹³⁰

Tabulka 3.15: Rozdělení finančních prostředků podle SF EU (v EUR)

Příspěvek EU	ERDF	ESF	EAGGF
3 500 445 500	1 991 342 291	746 254 000	762 849 209

Zdroj: Regional Policy Inferegio, 2008; vlastní zpracování

3.6.2 Programovací období 2007 – 2013

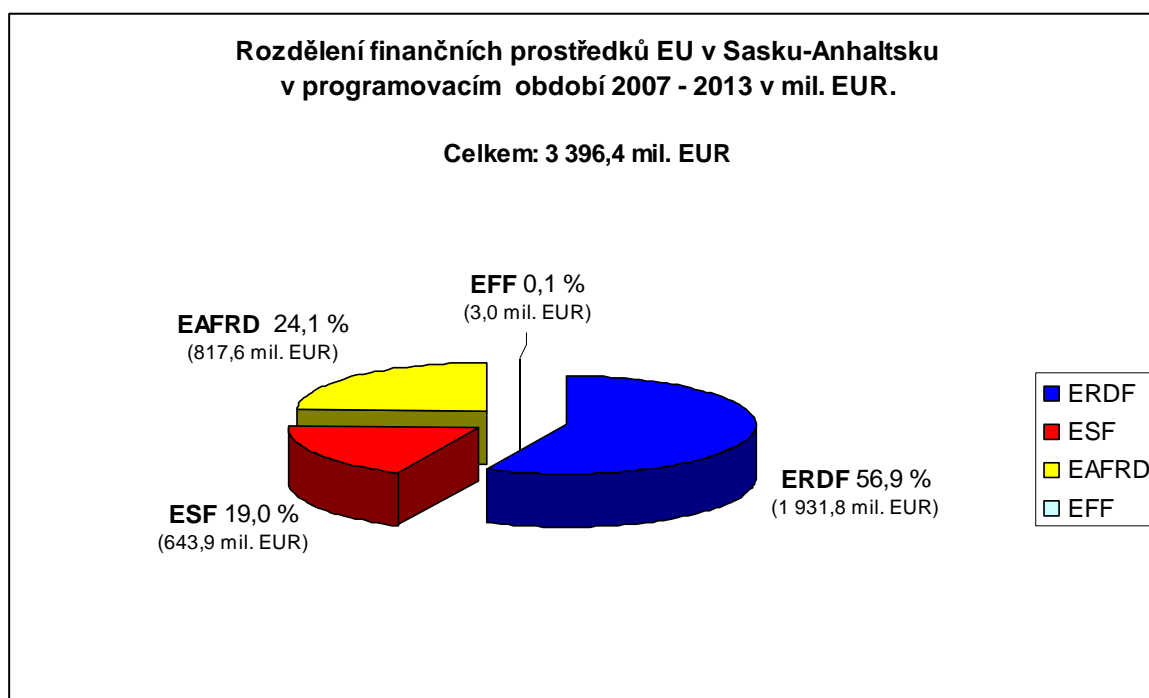
Také ve čtvrtém programovacím období 2007 – 2013 obdrželo Sasko-Anhaltsko nejvyšší prioritu podpory, kterou země využívala i dříve v období 1991-1993, 1994-1999 a 2000-2006, kdy byla zařazena pod cíl 1 politiky HSS EU. Region tak ostal šanci se v rámci tří nových cílů EU dále profilovat. Spolková země orientuje svou politiku především na udržitelný hospodářský rozvoj.

Sasko-Anhlatsko obdrží v programovacím období 2007 – 2013 v rámci cíle *Konvergence* pro svých, více jak 270 regionů podpory, celkem 3,4 mld. EUR. EU podporuje v Sasku-Anhaltsku programy z oblasti podnikání, infrastruktury, životního prostředí, trhu práce, vzdělání a také venkovské oblasti. Politika HSS EU a politika venkova jsou na tomto poli úzce spojeny. Různé programy podpory se optimálně překrývají a regionální partneři jsou vtaženi do tvoření rozvojové strategie a její realizace.

¹³⁰ www.sachsen-anhalt.de, 2008

Od začátku programovacího období 2007 – 2013 má Sasko-Anhaltsko, jako nástroj politiky HSS EU, k dispozici ERDF a ESF. Spolková země disponuje v tomto programovacím období celkem částkou 3.396,4 mil. EUR z prostředků EU ¹³¹. ERDF je při tom finančně nejdůležitější fond, na který připadá 56,9% prostředků z EU. ESF je vybaven 643,9 mil. EUR, což odpovídá 19% z prostředků EU. V programovacím období 2007 – 2013 bylo přiřazeno EAFRD a EFF v Sasku-Anhaltsku 820,5 mil EUR, což je 24,2 % prostředků EU. Na EFF připadá 3,0 mil. EUR. Rozložení finančních prostředků z EU v Sasku-Anhaltsku v programovacím období 2007 – 2013 je znázorněno v následujícím grafu.

Graf 3.1: Rozložení finančních prostředků z fondů EU

Zdroj: OP ERDF/ESF Sasko-Anhaltska 2007-2013, 2007; vlastní zpracování

Převážná část Sasko-Anhaltska je nadále regionem Konvergence.¹³² Spadá sem oblast Magdeburk a Dessau. Tyto obdrží největší podíl finančních prostředků ze SF EU. Kromě toho se ve spolkové zemi nachází odstupňování intenzity podpory pro část regionu Halle (přechodná podpora). Operační program Sasko-Anhaltska, financovaný z ERDF, pro programovací období 2007 – 2013 se člení do pěti tematických prioritních os:

¹³¹ Zahrnuje finanční prostředky ze SF EU, EAFRD a EFF.

¹³² HDP/ob. = 71,7% průměru EU-25.

1. **Výzkum a vývoj, inovace** - opatření na podporu malých a středních podniků, rozvoj veřejně financovaného výzkumu a vysokých škol, zvýšení inovační síly hospodářství, transfer vědy a technologie, podpora inovačních odborných záměrů, obnovitelné energie, ochrana klimatu.
2. **Posílení konkurenceschopnosti hospodářství** - posílení konkurenceschopnosti podnikatelského sektoru, rozšíření regionální exportní základny.
3. **Hospodářská infrastruktura** - podpora zakládání a růstu podniků, odstranění nedostatků v dopravní infrastruktuře.
4. **Udržitelný rozvoj měst, vzdělávání** - podpora participačních a integračních strategií výstavby a přestavby měst, opatření v předškolním a školním vzdělávání.
5. **Ochrana životního prostředí a zajištění rizika** - ochrana před povodněmi, čističky odpadních vod, zhodnocování odpadu, cyklostezky.
6. **Technická pomoc** - technická pomoc slouží ke krytí nákladů správy související s podporou, která probíhá od přijetí žádosti po schválení podpořeného záměru až k vyhodnocení opatření.

Operační program Saska-Anhaltska, financovaný z ESF, pro programovací období 2007 – 2013 se člení do čtyř tematických prioritních os:

1. **Zvýšení adaptability a konkurenceschopnosti podniků a zaměstnanců** - podpoření růst zaměstnanosti, zajištění stávajících pracovních míst, růst nově založených podniků.
2. **Lidský kapitál** - integrace mladých na trh práce, předškolní a všeobecné vzdělávání.
3. **Zvýšení příležitostí na trhu práce a integrace znevýhodněných osob** - odstranění mezer národní politiky trhu práce s ohledem na znevýhodněné sociální skupiny, snižování deficitů vzdělání a nedostatku kvalifikace, zvýšení zaměstnanostního podílu cílových skupin, odstranění sociální exkluze.
4. **Nadnárodní opatření** - posílení klíčových kvalifikací, rozšíření mezikulturních, jazykových a sociálních kompetencí a podpořit světu otevřené klima Saska-Anhaltska.

5. Technická pomoc - technická pomoc pokrývá náklady, které souvisejí se správou podpory.

V rámci cíle 3 *Evropská územní spolupráce* se Sasko-Anhaltsko zaměřuje i v programovacím období 2007 – 2013 na program nadnárodní spolupráce INTERREG IV B „Střední Evropa“. Program byl Evropskou komisí schválen 3. 12. 2007 a jeho hlavními cíly jsou posílení konkurenceschopnosti, zlepšení dostupnosti, zodpovědný přístup k životnímu prostředí a zvýšení atraktivity měst a regionů.

4. Využití vybraných nástrojů politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU ve zvolených spolkových zemích Německa

4.1 Využití a hodnocení politiky HSS EU v Německu

4.1.1 Hodnocení realizace politiky HSS EU

Hodnocení¹³³ a monitorování politiky HSS EU je věnována systematická pozornost, a to z toho důvodu, že se jedná o jeden z hlavních principů této politiky. Význam tohoto principu je i nadále postupně posilován. V rámci politiky HSS se rozlišují 3 základní typy hodnocení:

1. Ex ante – realizováno před zahájením programu.
2. Mid-term – prováděno v polovině programovacího období.
3. Ex post – uskutečněno po skončení realizace programu na konci programovacího období .

Pravidelné hodnocení využívání strukturální pomoci EU je průběžný proces, který je předepsán v nařízení Rady (ES) č. 1260/1999¹³⁴, které upravuje i jednotlivá stadia evaluace. Tomuto nařízení je podřízen Rámec podpory Společenství, který blíže určuje evaluační aktivity a základní prvky řízení evaluace. V každé zemi Evropské unie je řídicím orgánem evaluace jiný subjekt. Obecným cílem procedury hodnocení je přispět ke zvýšení účinnosti a efektivnosti programů financovaných ze SF. Složitost hodnocení účinnosti a efektivnosti programů politiky HSS EU přitom souvisí s problémem **měření produktivity ve veřejném sektoru**, kde cílem není zpravidla zisk, a schází proto kritérium, podle kterého by bylo možno poměřovat úspěšnost realizace programů.

Do konce roku 2008 dobíhají, dle **pravidla n+2**, operační programy v jednotlivých zemích a připravuje se ex post hodnocení programovacího období 2000 – 2006 pro programy Cíle 1, 2 a 3. Hodnocení se skládá z více, mezi sebou propojených tematických hodnocení, která budou prováděna do konce roku 2009. V době tvorby této diplomové práce nebylo ex

¹³³ Hodnocení probíhá v určitých časových fázích, zatímco monitorování představuje v zásadě průběžnou a neustálou činnost s cílem pravidelně sledovat postup realizace programů, a to jak ve fyzickém, tak i ve finančním smyslu. Hodnocení je zpravidla prováděno nezávislými experty, zatímco monitorování obvykle provádí orgány zodpovědné za realizaci programů.

¹³⁴ Pro programovací období 2000-2006.

post hodnocení operačních programů v Německu z důvodu pravidla „n+2“¹³⁵ ještě k dispozici, proto bylo při analýze využitých vybraných nástrojů politiky HSS EU ve zvolených spolkových zemích SRN využito závěru z mid-term hodnocení Rámce podpory Společenství v nových spolkových zemích a východní části Berlína, které bylo předloženo v roce 2004 a znovu aktualizováno v roce 2005, mid-term hodnocení operačních programů vybraných spolkových zemí z roku 2004 a jejich aktualizovaných podob a průběžných ročních zpráv o provádění politiky HSS EU v rámci OP, především z roku 2006.

4.1.2 Střednědobé hodnocení realizace politiky HSS EU v Německu

V této části je stručně zmapováno čerpání prostředků za jednotlivé cíle a programy iniciativ Společenství v programovacím období 2000 – 2006. Dále je na základě střednědobé evaluace vyhodnocena úspěšnost čerpání jednotlivých operačních programů Rámce podpory Společenství SRN a popsány výsledky implementace vybraných spolkových operačních programů *Dopravní infrastruktura* a *Lidské zdroje* spadajících pod Cíl 1.

Vyhodnocení programů Cíle 1

Implementace programů Cíle 1 probíhala během programovacího období 2000 – 2006 bez větších komplikací. Ke konci roku 2006 bylo na projekty vyplaceno celkem **77 % prostředků** z celkového rozpočtu určeného na programovací období 2000 – 2006. Blíže alokované částky přibližuje následující tabulka.

Tabulka 4.1: Realizace programů Cíle 1 v programovacím období 2000 – 2006

(stav k 31. 12. 2006)

	ERDF	ESF	EAGGF	FIFG	Celkem SF
1.Schválené prostředky	12 179 073 381,00	5 860 840 430,00	3 417 719 969,00	91 495 213,00	21 549 128 993,00
2.Vázané prostředky	12 179 069 054,00	5 860 840 430,00	3 417 719 968,00	91495212, 58	21 549 124 664,58
3.Vyplacené prostředky	8 896 714 455,86	4 802 712 946,17	2 888 379 625,00	78 690 744,84	16 656 497 772
% (2)/(1)	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
% (3)/(1)	73,05%	81,95%	84,51%	86,01%	77,34%

Zdroj: EUROPEAN COMMISSION, 2007; vlastní zpracování

¹³⁵ Jedná se o pravidlo používané ve finančním řízení strukturálních fondů EU, které říká, že Komise automaticky zruší každou část rozpočtového závazku, která nebyla využita nebo pro niž neobdrží žádost o platbu do konce druhého roku následujícího po roce, kdy byl rozpočtový závazek přijat (n+2). V tomto období jsou projekty ukončeny a provedena hodnocení a kontroly.

Od druhé poloviny roku 2004 byla odstartována mid-term evaluace programů Cíle 1 a Rámce podpory Společenství SRN. Komise také v tomto roce schválila 4 velké projekty. Jednalo se o dva projekty realizované v rámci operačního programu *Dopravní infrastruktura* (dálnice A 20 a silnice Chemnitz-Paderborn), jeden projekt Operačního programu Saska (Mlékárna Leppersdorf) a jeden projekt v rámci OP Saska-Anhaltska (Otto-Verteilzentrum). Na konci roku 2004 dosáhly výdaje proplacené Komisí 65,9 % přidělených finančních prostředků z ERDF a 55 % prostředků z ESF určených na programovací období 2000 – 2006.

V roce **2005** provedly skoro všechny německé programy Cíle 1, změny ve svých finančních plánech, což si ve většině případů vyžádalo přesuny mezi prioritami financovanými z ERDF. Např. v Meklenbursku-Předním Pomořansku byla částka 30 mil. EUR z EAGGF alokována do priorit v rámci ERDF. V Sasku-Anhaltsku byla zase částka 1,3 mil. EUR pro priority EAGGF doplněna o dalších 1,3 mil. EUR. S výjimkou Saska zůstaly proporce v rámci programů a mezi různými strukturálními stejné. Komise přijala pro všech 6 regionálních programů doplňující rozhodnutí ještě v roce 2005. Spolkový program *Dopravní infrastruktura* nevyžadoval žádných změn. Při čerpání z ERDF se všechny, až na jeden program Cíle 1 (OP Berlína) vyhnuly automatickému zrušení závazků. Do konce roku 2005 dosáhl počet účastníků v rámci projektů ESF více než 1,6 mil. a více než 90 % celkových zdrojů pro období 2000 – 2006 bylo převedeno na národní úroveň. Zrušením závazků v případě ESF byl postižen program Saska. Jednalo se o ztrátu 44 mil. EUR. Německý spolkový program financovaný z ESF zaznamenal výrazné úspěchy především v oblasti kvalifikace a zaměstnanosti starších pracovníků. Program Rámce podpory Společenství Německa Cíle 1 financovaný z FIGG pokračoval v podpoře rozsáhlých projektů zaměřených především na zpracování sledů z Baltského moře a zahrnujících modernizaci přístavišť na ostrově Rügen. 18. května se naposledy v Eisenachu sešly monitorovací výbory Rámce podpory Společenství. Diskutovaly se zde hlavně otázky vztahující se k uzavření programů za období 2000 – 2006. Své aktivity také představily zástupci dvou pracovních skupin – pro rovné příležitosti a monitorování životního prostředí - které prokázaly dobrý příklad kooperace mezi východními spolkovými zeměmi. V roce **2006** musely být dále provedeny modifikace celkem tří programů. Tím měly být struktury programů přizpůsobeny měnícím se socio-ekonomickým podmínkám a požadavkům. Dále bylo nutno 16 modifikací programových doplňků za účelem vyladění implementačního procesu. Následování doporučení mid-term

evaluace znovu ukázalo, že upřesnění nástrojů regionální politiky je zásadní k dosažení optimálních rozvojových výsledků v příštím programovacím období. Dále bylo rozhodnuto, že výzkumné a vývojové aktivity budou v budoucnu podporovány aktivněji a investice do infrastruktury se lépe zaměří na již existující ekonomický potenciál. Jednotlivé regiony také čelily různým implementačním problémům v rámci podpory z ERDF. Např. v Sasku-Anhaltsku bylo příliš pomalé provádění projektů zaměřených na infrastrukturu. V roce 2006 bylo řídicím orgánem navrženo a Komisí přijato 21 hlavních projektů spadajících především pod program *Dopravní infrastruktura* a operační program *Saska-Anhaltska*. Jeden projekt byl odmítnut. Finanční i fyzická implementace většiny operačních programů Cíle 1 financovaných z ESF byla k roku 2006 ve velmi pokročilém stavu. K automatickému zrušení závazků podle pravidla n+2 došlo v roce 2006 pouze v případě programu *Saska*. Více než 90 % zdrojů pro programovací období 2000 – 2006 bylo převedeno na národní úroveň a 82 % finančních prostředků ESF bylo vyplaceno.

Vyhodnocení Rámce podpory Společenství SRN

Podle finančního plánu Rámce podpory Společenství bylo na podporu východních spolkových zemí do roku 2006 investováno celkem **33,3 mld. EUR** z veřejných prostředků (prostředků ze SF EU, národní dofinancování Spolku, spolkových zemí a obcí). Čerpání prostředků podle jednotlivých fondů v rámci OP spolkových zemí znázorňuje tabulka 4.2 a 4.3. Priorita 1 – 3 Rámce podpory společenství (zlepšení konkurenceschopnosti obchodu a průmyslu, zvláště malých a středních podniků, infrastrukturní opatření a ochrana a zlepšení životního prostředí) byla financována prostředky z ERDF, priorita 4 (zvýšení přizpůsobivosti podniků a pracovních sil, posílení rovných šancí) z ESF a priorita 5 (rozvoj venkova a rybolov) z EAGGF.

Tabulka 4.2: Celkové výdaje Rámce podpory Společenství SRN na jednotlivé strukturální fondy a operační programy (stav k 31.12. 2004)

	Plán 2000 - 2006	Schválené prostředky 2000 - 2004		Vyplacené prostředky	
	v mil. EUR	v mil. EUR	v %	v mil. EUR	v %
ERDF (priorita 1-3)	16 582,51	13 643,14	82	8 220,99	50
ESF (priorita 4)	5 972,02	4 863,99	81	3 566,46	60
EAGGF (priorita 5)	4 817,62	3 633,57	75	3 050,98	63
OP FIFG	104,43	73,35	70	60,02	57
OP Doprava	3 148,04	2 900,77	92	1 135,90	36
OP Lidské zdroje	2 688,94	2 406,40	89	2 126,81	79
Rámec podpory společenství	33 313,50	27 521,20	83	18 161,10	55

Zdroj: OP regionů Cíle 1, 2004; vlastní zpracování

Tabulka 4.3: Celkové výdaje na OP spolkových zemí SRN (stav k 31.12.2004)

	Plán 2000 - 2006	Schválené prostředky		Vyplacené prostředky	
	v mil. EUR	v mil. EUR	v %	v mil. EUR	v %
Berlín	1 090,26	1 059,01	97	663,16	61
Braniborsko	4 952,51	4 010,30	81	2 760,20	56
Meklenbursko-Přední Pomořansko	3 673,12	2 945,50	80	2 143,02	58
Sasko	7 155,80	5 219,23	74	3 182,14	45
Sasko-Anhaltsko	5 826,55	5 002,29	86	3 212,63	55
Durynsko	4 835,37	3 930,00	81	2 921,62	60
Rámec podpory Společenství	27 533,61	22 166,33	81	14 882,77	54

Poznámka: Nezahrnuje OP Doprava, Lidské zdroje a FIGG

Zdroj: OP regionů Cíle 1, 2004; vlastní zpracování

Vyhodnocení OP Doprava

Operační program dopravní infrastruktura byl jako součást Rámce podpory společenství v programovacím období 2000 – 2006 předložen poprvé. K roku 2004 byly schváleny veřejné prostředky ve výši 2 900 mil. EUR. Z toho 1 424,9 mil. EUR bylo financováno z ERDF. Dalších 1 200 mil. EUR investoval Spolek. Spolkové země se podílely obnosem 163,3 mil. EUR a obce částkou 13,4 mil. EUR. Podíl ze soukromých zdrojů se vyšplhal na 18,3 mil. EUR..

Program ke zlepšení dopravní infrastruktury přispěl velkou mírou k výstavbě dopravních sítí ve východním Německu. Strukturálně slabé východoněmecké regiony byly lépe napojeny na TENs a byly zlepšeny místní podmínky.

Tabulka 4.4: Ukazatel výstupu – délka vybudované komunikace (v km)

	Priorita 1	Priorita 2	Priorita 3
Dosažená hodnota k 31.12.2004	182,9	304,4	4,5
Dosažená hodnota v %	57	125,3	30
Cílová hodnota	321	243	15

Zdroj: BMVBW, 2005; vlastní zpracování

V operačním programu byla jako hlavní kvantifikační ukazatel vybrána délka vybudovaných komunikací a železnic. V prioritě 1 (železnice) bylo vybudováno 182,9 km železnice což odpovídalo 57 % definovaného cíle (321 km). V prioritě 2 (dálnice) byl cíl 243 km překročen a délka nově vystavěných silnic dosáhla 340,9 km. V prioritě 3 (vodní cesty) bylo dosaženo 30 % cílové hodnoty (15 km) vybudováním 4,5 km nových vodních cest. Při realizaci záměrů nakonec došlo ke zvýšení předpokládaných výstupů OP Doprava v prioritě 1 na 365,9 km (102,6 % cílové hodnoty). V prioritě 2 se předpokládalo s vybudováním dalších 25 km, což dohromady představovalo 365,9 km (150,6 % cílové hodnoty). Ke konci programovacího období tak počítá s dosažením všech cílových hodnot s výjimkou priority 3.

Vyhodnocení OP Lidské zdroje

Operační program byl součástí konceptu „Aufbau Ost“. Do konce roku bylo v rámci tohoto programu vyčerpáno z prostředků ESF 1,448 mld. EUR. Realizace se dařila především v prioritě 1 (politika trhu práce) a prioritě 5 (podpora rovných příležitostí), kde již koncem roku 2004 překročila plánované hodnoty.

Tabulka 4.5: Ukazatel výstupu – účastníci programu podle priorit

Priorita	Schválené prostředky z ESF v období 2000 - 2004		Účastníci v období 2000 - 2004	
	v mil. EUR	v %	počet	v %
1. Aktivní politika trhu práce	688,3	47,6	242 774	47,4
2. Společnost bez vyčleňování	258,2	17,8	127 512	24,9
3. Celoživotní vzdělávání	71,9	5	-	
4. Schopnost adaptace, podnikatelský duch	122	8,4	70 810	13,8
5. Rovnost příležitostí	288,3	19,9	71 352	13,9
6. Místní kapitál	18,7	1,3	-	
Celkem	1 447,50	100	512 448	100

Zdroj: Bundes –OP-Evaluation; vlastní zpracování

V období 2000 – 2004 se programu podílelo celkem 512 448 účastníků, což překračovalo cílovou hodnotu 484 000 předpokládaných účastníků. Nepříznivě se však vyvíjel podíl participace žen na programu, který dosáhl pouze 49,4 % cílové hodnoty. Mid-term evaluace hodnotí OP Lidské zdroje pozitivně. Program výrazně přispěl k realizaci cíle Evropské zaměstnanostní strategie.

Vyhodnocení programů Cíle 2

Během programovacího období 2000 – 2006 bylo na programy Cíle 2 vyplaceno celkem 66 % prostředků z celkového rozpočtu určeného na programovací období 2000 – 2006. Blíže alokované částky popisují tabulky 4.6 a 4.7.

Tabulka 4.6: Realizace programů Cíle 2 v programovacím období 2000 – 2006

(stav k 31.12.2006)

	ERDF	ESF	Celkem SF
1.Schválené prostředky	3 269 686 230,00	509 993 102,00	3 779 679 332,00
2.Vázané prostředky	3 269 685 180,35	509 993 102,57	3 779 678 282,92
3.Vyplacené prostředky	2 184 381 607,02	297 379 583,56	2 481 761 191
% (2)/(1)	100,00%	100,00%	100,00%
% (3)/(1)	66,81%	58,31%	65,66%

Zdroj: EUROPEAN COMMISSION, 2007; vlastní zpracování

Tabulka 4.7: Cíl 2 – finanční alokace v programovacím období 2000 – 2006 podle operačních programů

	ERDF	ESF	Celkové náklady programu	Příspěvek EU	Veřejné zdroje
Západní Berlín	246 426 000	154 863 000	802 739 000	401 289 000	801 448 000
Severní Porýní-Vestfálsko	859 683 777	148 844 091	2 076 732 237	1 008 527 868	2 033 616 398
Bavorsko	499 624 361	69 824 103	2 240 286 181	559 449 454	1 058 564 816
Bádensko-Württembersko	102 070 000		266 804 000	102 070 000	266 804 000
Dolní Sasko	712 020 000	53 999 000	1 670 619 476	766 019 000	1 623 167 956
Hessensko	191 555 000		628 216 896	191 555 000	328 688 987
Porýní-Pfalc	165 861 000	12 337 000	358 702 007	178 198 000	358 702 007
Šlesvicko-Holštýnsko	231 472 092	38 122 908	577 795 552	269 595 000	525 400 689
Hamburk	6 448 010		12 896 020	6 448 010	12 896 020
Sársko	136 564 000	42 003 000	420 666 204	178 567 000	408 654 954
Brémy	117 962 000		235 924 000	117 962 000	235 924 000

Zdroj: EUROPEAN COMMISSION, 2007; vlastní zpracování

V roce 2004 proběhly mid-term evaluace programů Cíle 2. V programu Dolního Saska byla vytvořena nová opatření s cílem rezervovat zdroje pro hlavní projekt - vybudování kontejnerového přístavu. Severní Porýní Vestfálsko přidalo nová opatření pro rozvoj zdravé ekonomiky a oblast kompetencí. Nová opatření byla naplánována také pro Šlesvicko-Holštýnsko. V Bavorsku došlo k ukončení opatření „dodávky vody a nakládání

s odpadními vodami“. Na konci roku 2004 dosáhly výdaje 53,2 % částky schválené v rámci ERDF pro celé programovací období. Platby z ESF dosáhly 39 % prostředků určených pro tento fond. V roce 2005 předložila Komisi většina regionů Cíle 2 žádost o změnu programů, zahrnující finanční plány. Změny byly malé a reflektující potřebu přizpůsobit programy tak, aby došlo k optimalizaci finanční realizace a vyhnutí se ztrátám automatického rušení závazků. V některých případech – Bavorsko, Bádensko-Württembersko, Hamburk a Hessensko - byla redukována technická pomoc ve prospěch operačních priorit. Většina německých regionálních orgánů začala přípravy na programovací období 2007 – 2013. Došlo k aktualizaci mid-term hodnocení a navrhnutí nových priority. V roce 2006 upravilo 7 programů strukturu priorit a byly provedeny četné změny programových doplňků. Spolkové země čelily v rámci implementace programů různým problémům, ale přes velkou rozptýlenost území podpory nedošlo k velkým ztrátám automatického zrušení závazků. Např. Dolnímu Sasku se nepodařila priorita lokální aktivizace, proto byly peníze převedeny na jiné priority. Hessensko mělo zase problémy s technologickým transferem a podporou technologických aktivit. Komise obdržela v tomto roce žádost o proplacení nákladů ve výši 35,2 mil. EUR.

Vyhodnocení programů Cíle 3

Během programovacího období 2000 – 2006 bylo v rámci programů Cíle 3 vyplaceno celkem 72 % prostředků z celkového rozpočtu určeného na programovací období 2000 – 2006. Blíže alokované částky popisují tabulky 4.8 a 4.9.

Tabulka 4.8: Realizace programů Cíle 3 v programovacím období 2000 – 2006

	ESF	Celkem SF
1.Schválené prostředky	4 952 511 500,00	4 952 511 500,00
2.Vázané prostředky	4 952 511 500,00	4 952 511 500,00
3.Vyplacené prostředky	3 569 703 364,01	3 569 703 364,01
% (2)/(1)	100,00%	100,00%
% (3)/(1)	71,93%	71,93%

Zdroj: EUROPEAN COMMISSION, 2007; vlastní zpracování

Tabulka 4.9: Cíl 3 – finanční alokace v programovacím období 2000 – 2006 podle OP

Cíl 3	ESF	Celkové náklady programu	Příspěvek EU	Veřejné zdroje
JPD Rozvoj pracovního trhu a lidského kapitálu	4 962 511 500	11 279 337 209	4 962 511 500	9 728 128 426

Zdroj: EUROPEAN COMMISSION, 2007; vlastní zpracování

V roce 2004 byla provedena mid-term hodnocení a alokována výkonnostní prémie prioritám vykonávajícím nejlepší výsledky v mid-term evaluaci. Alokace výkonnostní prémie byla kombinována s úpravami reflektujícími mid-term hodnocení. Výsledkem programových změn byl nárůst podpory pro priority „sociální začleňování“, „celoživotní vzdělávání“ a „adaptabilita“. Prostředky priorit „potírání nezaměstnanosti“, „rovné příležitosti“ byly naopak redukovány. Německo požádalo v září 2004 o další úpravy programu jako konsekvence Hartzovy reformy,¹³⁶ týkající se německého trhu práce. Nový zákon vstoupil v platnost v lednu 2005. Ke konci roku 2005 Komise vyplatila 50,8 % částky udělené pro celé programovací období 2000 – 2006. Nově přijaté zákony vztahující se k politice trhu práce vedly ke změnám na trhu práce a měly dopad i na implementaci programů ESF v Německu. Výsledkem změn se stalo zvýšení alokace na prioritu „aktivní a preventivní politika trhu práce“ o 102 mil. EUR. Ve středisku zájmu byla především opatření potírající nezaměstnanost mladých lidí. Redukce nastaly naopak v prioritě „adaptabilita a podnikání“, kde došlo ke snížení o 193,5 mil. EUR. Omezení finančních prostředků postihlo také oblast kvalifikace zaměstnaných osob. Tyto redukce byly Komisí kritizovány a německé řídicí orgány byly vyzvány k vytvoření nového konceptu. Na konci roku 2006 Německo požádalo o změnu programu Cíle 3. Změna byla vyžádána změnami v německé politice trhu práce a žádala o přesun ve fondech ve prospěch mladých lidí, celoživotní vzdělávání a místního sociálního kapitálu.

Rybářství

Kumulativní platby na program Rybářství mimo Cíl 1 dosáhly v roce 2006 výše 36 194 321,12 EUR. Vyčerpáno bylo 46,14% alokované částky programovacího období 2000 – 2006. Tento program čelil potížím s nízkou mírou investic, která byla spojena s nedostatečnou ekonomickou aktivitou rybářského průmyslu. Loďstvo bylo v minulosti

¹³⁶ Reforma politiky zaměstnanosti v Německu s platností od ledna 2005.

redukováno a velké investice do zpracovávání během minulého programovacího období vedly k jistému stupni nasycení. Mimoto bezprostřední blízkost regionů Cíle 1 byla důvodem přesunu investorů do oblasti, kde je kofinancování a náklady na pracovní sílu výhodnější. Nová a slibná oblast investic, „vodní kultura“ a „ochrana a rozvoj vodních zdrojů“, není zatím dostatečně velká aby absorbovala dostupné finanční prostředky. V roce 2006 došlo k automatickému zrušení závazků ve výši 9 015 404 EUR.

Programy iniciativ Společenství

Průběh programů iniciativ Společenství byl ohodnocen jako velmi dobrý, hlavně z hlediska finanční implementace. Čerpání finančních prostředků v programovacím období 2000 – 2006 je naznačeno v tabulce 4.10.

Tabulka 4.10: CIP – čerpání v programovacím období 2000 – 2006

	ERDF	ESF	EAGGF	Celkem SF
1.Schválené prostředky	149 639 795,00	523 585 685,00	255 925 488,00	929 150 968,00
2.Vázané prostředky	149 639 794,34	523 585 685,00	255 925 487,25	929 150 966,59
3.Vyplacené prostředky	100 507 575,27	357 922 509,21	147 047 313,00	615 477 397,48
% (2)/(1)	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
% (3)/(1)	67,17%	70,27%	57,46%	66,24%

Zdroj: EUROPEAN COMMISSION, 2007; vlastní zpracování

Program EQUAL v Německu probíhal bez obtíží. V roce 2004 byly alokovány dodatečné finanční prostředky. Podíl ESF se zvýšil na 523 58 685 EUR. Dodatečné prostředky podpořily priority „zaměstnatelnost a podnikání“. V roce 2004 Německo aktualizovalo mid-term hodnocení inovací, které ukázalo, že stupeň inovací je v Německu vysoký a v dobré kvalitě. Tematicky se EQUAL zaměřoval především na přechod mladých lidí ze školy do práce a celoživotní učení. Vyplacené prostředky programu z ESF dosáhly v roce 2006 výše 68 %.

Programu Leader se v Německu účastnilo 13 spolkových zemí. V roce 2004 byly všechny programy upraveny a došlo k alokaci dodatečných 4,640 mil. EUR. Celkem ve 4 programech byly v tomto roce zrušeny závazky v celkové výši 4,531 mil. EUR. V roce 2006 bylo vyplaceno v rámci programu 73,288 mil. EUR. Všechny německé programy prošly modifikací. Implementace probíhala uspokojivě.

Německý program URBAN II může být popsán jako velmi úspěšný, jak z hlediska implementace, tak řízení. Hlavním těžiště programu bylo zlepšit ekonomický výkon postižených městských oblastí. Ekonomická opatření byla úspěšně kombinována se sociálními, environmentálními a kulturními aktivitami v souladu s integrovaným přístupem směrem k udržitelnému městskému rozvoji. V Německu bylo podpořeno 12 programů URBAN II s celkovým podílem ERDF 150,9 mil. EUR (Berlín, Bremerhaven, Dessau, Dortmund, Gera, Kassel, Kiel, Leipzig, Luckenwalde, Mannheim/Ludwigshafen, Neubrandenburg a Saarbrücken). Z toho 6 programů ve východních spolkových zemích, kde na každý program připadlo 14,9 mil. EUR a 6 programů v západní části Německa s podílem ERDF pro každý program ve výši 10,1 mil. EUR. Celkové náklady všech 12 programů se vyšplhaly na 276,8 mil. EUR.

4.1.3 Hodnocení politiky soudržnosti EU v SRN podle vybraných indikátorů

Hodnocení politiky HSS je možno provádět na základě ukazatelů politiky soudržnosti, které jsou vyhodnocovány například v rámci **zpráv o hospodářské a sociální soudržnosti** Evropskou Komisí. Sleduje se mimo jiné **dopad politiky HSS EU** na soudržnost, konkurenceschopnost, zaměstnanost a hospodářský růst. Vyhodnocují se regionální rozdíly v ekonomické a sociální oblasti života regionů. Je však třeba zmínit, že hodnocení politiky HSS EU dle vybraných indikátorů je hodnocení nepřímé, odvozené, a nelze na jeho základě jednoznačně určit, zda byla politika HSS EU úspěšná či došlo k efektivnímu využití prostředků ze SF EU. Mezi základní ekonomické ukazatele patří výše HDP vyprodukovaného v daném regionu, **HDP/obyvatele** (v PPS) a **roční míra růstu HDP** na základě kterých je možné srovnat úroveň rozvinutosti jednotlivých států i regionů. Dalšími vhodnými strukturálními ukazateli jsou **míra zaměstnanosti, míra nezaměstnanosti, produktivita na zaměstnance či podíl zaměstnanosti v průmyslu orientovaném na technologie**. Vývoj HDP/obyvatele v PPS, míry zaměstnanosti a míry nezaměstnanosti v Německu podle NUTS II je uveden v příloze 23, 24 a 25. Z tabulek vyplývá, že míra nezaměstnanosti se ve všech NUTS II regionech v pozorovaném období zvýšila. Výjimku tvoří pouze region Sasko-Anhaltsko, kde došlo k poklesu mezi lety 1999 – 2006 o 3 %. Naopak zaměstnanost ve věkové třídě 15 – 64 let vzrostla ve všech regionech NUTS II. Ke vzrůstu HDP/obyvatele došlo především ve východních spolkových zemích – Sasko-Anhaltsko, Durynsko a Braniborsko-jihozápad a ve východoněmeckých městech Chemnitz, Dresden, Leipzig. V západním Německu rostl HDP/obyvatele v tomto období

v dolnosaském hlavním městě Hannover, v městském státě Brémy, ve spolkové zemi Sársko a v Dolním Bavorsku. Ostatní regiony na konci tohoto období vykazaly nižší hodnotu než na počátku období. V následujících tabulkách je srovnán dopad politiky HSS EU ve východních a západních spolkových zemích¹³⁷ podle jednotlivých strukturálních ukazatelů v období od přistoupení východních spolkových zemí k SRN, kdy začaly využívat pomoc ze SF EU do roku 2004. Hrubý domácí produkt definuje celkovou peněžní hodnotu statků a služeb vytvořených během jednoho roku na daném území a nabízí tak nejobsáhlejší měřítko pro srovnání hospodářské výkonnosti národního hospodářství. Ve východních spolkových zemích byl v roce 1991 vytvořen HDP ve výši 215,4 mld. EUR. V roce 2004 činila tato hodnota již 295,2 mld. EUR. Reálný HDP se tak v průběhu tohoto období zvýšil o 37 %, což odpovídalo zřetelně vyššímu růstu než v západních spolkových zemích, kde vzrostl za toto období o 15 %. Přesto se v roce 2004 podílel na celoněmeckém HDP pouze hodnotou 14,6 %. Blížší údaje jsou uvedeny v tabulce 4.11.

Tabulka 4.11: Vývoj HDP v letech 1991 -2004 (v mil. EUR, ceny roku 1995)

HDP			
	1991	2004	Růst v období 1991 - 2004 (v %)
Východní spolkové země	215 400	295 233	37,1
Západní spolkové země	1 495 400	1 720 867	15,1
Německo	1 710 800	2 016 100	17,8
Podíl na celoněmeckém HDP (v %)			
	1991	2004	Růst v období 1991 - 2004 (v %)
Východní spolkové země	12,6	14,6	16,3
Západní spolkové země	87,4	85,4	-2,3

Zdroj: VGR der Länder, 2005; vlastní zpracování

Vzrůstající hodnota HDP a klesající počet obyvatel značně přispěly ve východních spolkových zemích v průběhu sledovaného období k rostoucímu trendu vývoje hodnoty HDP na obyvatele. HDP/obyvatele se zvýšil z 11 920 EUR v roce 1991 na 17 507 EUR v roce 2004. To odpovídalo růstu ve výši 46,9 %. Oproti tomu HDP/obyvatele v západních

¹³⁷ Východní spolkové země jsou nově přistoupené země po znovusjednocení Německa. Jedná se o spolkové země Meklenbursko-Přední Pomoránsko, Sasko, Sasko-Anhaltsko, Braniborsko, Durynsko a Berlín. Jako západní spolkové země je označován zbytek území Německa (Bavorsko, Bádensko-Württembersko, Dolní Sasko, Hesensko, Porýní-Vestfálsko, Porýní-Falc, Sársko, Šlesvicko-Holštýnsko, město Brémy a Hamburg).

spolkových zemích za toto období vzrostl o 8,6 %, z hodnoty 24 153 EUR v roce 1991 na hodnotu 26 219 EUR v roce 2004. Průměrná hodnota HDP/obyvatele ve východních spolkových zemích vzrostla z 55,7 % celoněmeckého průměru HDP/obyvatele (celoněmecký průměr HDP/obyvatele = 100 %) v roce 1991 na 71,6 %. Naopak HDP/obyvatele v západních spolkových zemích dosahovalo v roce 1991 112,9 % celoněmeckého průměru a během tohoto období (1991 – 2004) pokleslo na 107,3 % celoněmeckého průměru, což odpovídalo poklesu o 5 % v pozorovaném období. Blíže tyto trendy zobrazuje následující tabulka.

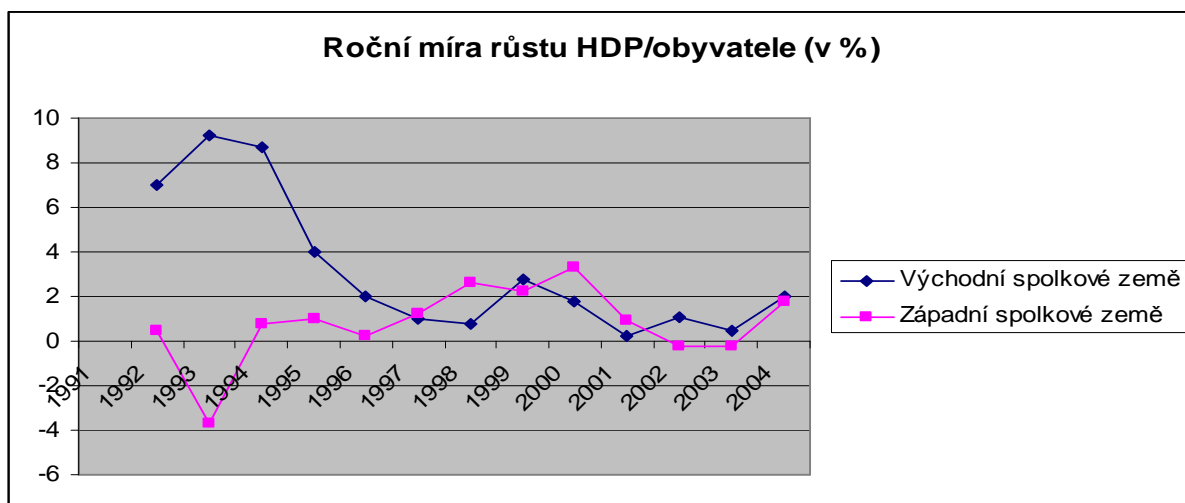
Tabulka 4.12: Vývoj HDP na obyvatele v letech 1991 - 2004 (v EUR, ceny roku 1995)

HDP na obyvatele			
	1991	2004	Růst v období 1991 - 2004 (v %)
Východní spolkové země	11 920	17 507	46,9
Západní spolkové země	24 153	26 219	8,6
Porovnání s hodnotou celoněmeckého průměru (100 %)			
	1991	2004	Růst v období 1991 - 2004 (v %)
Východní spolkové země	55,7	71,6	28,5
Západní spolkové země	112,9	107,3	-5,0

Zdroj: VGR der Länder, 2005; vlastní zpracování

Následující graf znázorňuje vývoj roční míry růstu HDP/obyvatele od roku 1991 do roku 2004 v západních a východních spolkových zemích. Je zde zřetelné, že **největší hospodářský růst se ve východních spolkových zemích odehrával v první polovině 90. let 20. století a pak pozvolna ustával**. V západních spolkových zemích došlo ve stejném období k poklesu hospodářského růstu a následnému oživení. Od roku 1995 jsou však již hodnoty ve východním i západním Německu podobné. Pokud tato tendence setrvá, znamená to, že přiblížení východoněmeckého příjmu k úrovni západoněmeckého bude v budoucnu problematické a pomalé.

Graf 4.1: Porovnání vývoje roční míry růstu HDP/obyvatele ve východních a západních spolkových zemích

Zdroj: VGR der Länder, 2005; vlastní zpracování

Následující tabulka znázorňuje vývoj produktivity od roku 1991 do roku 2004, přičemž se jedná o průměrnou přidanou hodnotu na jednoho pracovníka za rok. Ve východních spolkových zemích se produktivita zvýšila z 25 498 EUR v roce 1991 na 40 913 EUR v roce 2004, zatímco v západních spolkových zemích vzrostla za toto období z 49 836 EUR na 55 110 EUR. Ve vztahu k průměru Německa (roční průměr produktivity na pracovníka = 100 %) vzrostla úroveň produktivity ve východních spolkových zemích z 57,3 % v roce 1991 na 78,0 % v roce 2004, zatímco v západním Německu poklesla ze 112 % v roce 1991 na 105,1 % v roce 2004.

Tabulka 4.13: Vývoj produktivity v letech 1991 - 2004 (v EUR, ceny roku 1995)

Produktivita			
	1991	2004	Růst v období 1991 - 2004 (v %)
Východní spolkové země	25 498	40 913	60,5
Západní spolkové země	49 836	55 110	10,6
Porovnání s hodnotou celoněmeckého průměru (100 %)			
	1991	2004	Růst v období 1991 - 2004 (v %)
Východní spolkové země	57,3	78,0	36,1
Západní spolkové země	112,0	105,1	-6,2

Zdroj: VGR der Länder, 2005; vlastní zpracování

Velké rozdíly mezi východním a západním Německem jsou patrné též při porovnání míry nezaměstnanosti. V roce 1991 dosahovala průměrná roční míra nezaměstnanosti ve východním Německu 11,9 %, zatímco v západním Německu činila 7,0 %. S výjimkou let 1995 a 1996 do roku 1997 neustále rostla a v tomto roce dosáhla nejvyšší hodnoty od znovusjednocení Německa v hodnotě 21,6 % ve východním Německu a 10,5 % v západním Německu. V roce 2004 činila míra nezaměstnanosti ve východních zemích 20,1 % a úroveň v západních zemích poklesla na 9,4 %. Nezaměstnanost ve východních spolkových zemích byla tak k tomuto datu stále více jak dvakrát větší než v západním Německu. Průměrná míra nezaměstnanosti pro celé území Německa dosáhla v roce 2004 hodnoty 11,7 %.

Tabulka 4.14: Míra nezaměstnanosti v letech 1991 - 2004 (v %)

Rok	východní Německo	západní Německo	Německo
1991	11,9	7	8,5
1992	18,5	7,1	10,2
1993	19,9	8,3	11,3
1994	20,4	9,1	12
1995	18,5	9	11,4
1996	19,2	9,7	12,1
1997	21,6	10,5	13,3
1998	21	10,2	12,8
1999	20,2	9,6	12,2
2000	19,4	8,3	10,9
2001	19	7,7	10,3
2002	18,9	7,8	10,3
2003	19,6	8,3	10,8
2004	20,1	9,4	11,7

Poznámka: Východní Německo - Berlín, Braniborsko, Meklenbursko-Přední Pomořansko, Sasko, Sasko-Anhaltsko, Durynsko, západní Německo-zbytek území mimo Berlín.

Zdroj: Bundesanstalt für Arbeit, 2005

Dalším ukazatelem konkurenceschopnosti regionu je podíl zaměstnanosti v průmyslu a službách zaměřených na technologie. Ve východoněmeckých spolkových zemích činil podíl zaměstnanosti v těchto hospodářských oborech činných v roce 2004 celkem 10,1 %. V západních zemích tato hodnota odpovídala 18,0 %. Rozdíl mezi východními a západními spolkovými zeměmi v podílu zaměstnanosti je přitom více viditelný v průmyslu než ve službách.

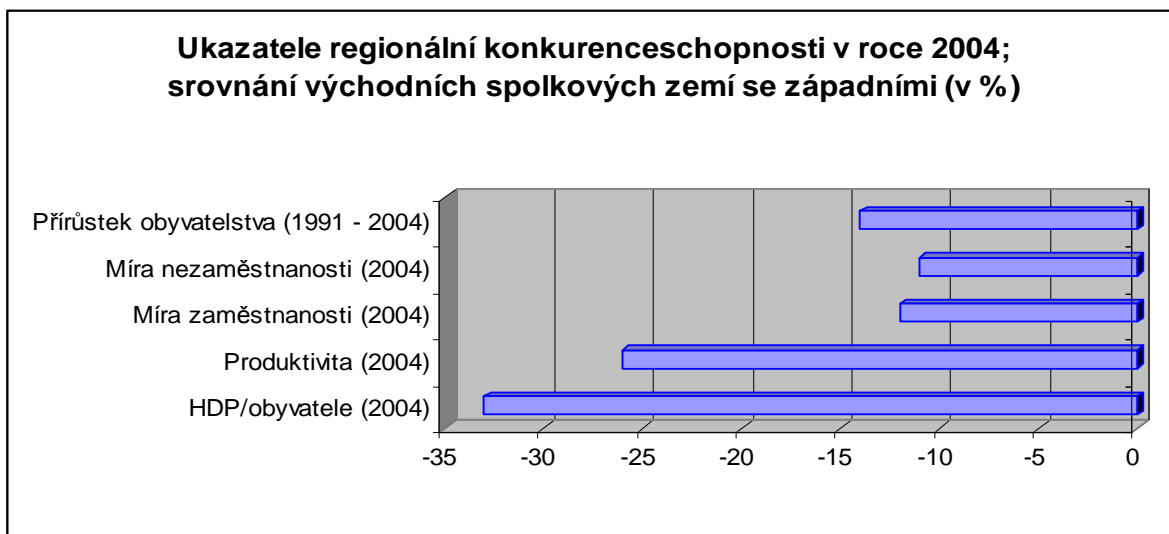
**Tabulka 4.15: Zaměstnanost v průmyslu a službách zaměřených na technologie
v roce 2004**

	Celkem	Špičková technika	Nadstandardní technika	Služby zaměřené na technologie	Poradenská činnost
Východní spolkové země	10,1	1,4	4,2	2,7	1,8
Západní spolkové země	18,0	2,6	8,6	3,4	3,4
Německo	16,9	2,5	7,9	3,3	3,2

Zdroj: Stat. Bundesamt, 2005; vlastní zpracování

V této části byla znázorněna výchozí hospodářská situace a vývoj ve východních a západních spolkových zemích pomocí vybraných ukazatelů. Hlavní důraz byl kladen na výběr ukazatelů, které popisují stav a změnu **regionální konkurenceschopnosti**. Ukázalo se, že **východní Německo vytvořilo v roce 2004 o jednu třetinu nižší hodnotu HDP, než západoněmecké spolkové země**. Také produktivita na zaměstnance dosáhla v tomto roce jen tři čtvrtiny západoněmecké hodnoty a míra nezaměstnanosti zde byla vypočítána více než dvojnásobně vyšší. Blíže tento stav zachycuje graf 4.2. Tyto ukazatele dokládají, že globální cíle podpory EU, kterými jsou růst regionální konkurenceschopnosti, vytvoření a zajištění pracovních míst, zůstávají pro východoněmeckou ekonomiku nadále aktuální.

Graf 4.2: Porovnání regionální konkurenceschopnosti východního Německa

Zdroj: VGR der Länder, 2005; vlastní zpracování

4.1.4 Analýza dopadu politiky HSS EU v Německu podle modelu HERMIN

Politika HSS EU usiluje pomocí svých nástrojů o vyrovnaní ekonomických rozdílů mezi členskými zeměmi a jednotlivými regiony a dosažení rychlejšího růstu a udržitelnějšího rozvoje. Prostředky vynakládané SF EU mají obecně dvojí dopad. **Krátkodobě** stimulují poptávku zvýšením celkových výdajů a hlavně dlouhodobě ovlivňují nabídkovou stranu. Hodnocení politiky HSS EU je však poměrně složité, což často dokazují i oficiální dokumenty EU, které se při hodnocení někdy omezují pouze na popsání konkrétních podpořených projektů a analýzu zlepšení jednotlivých faktorů konkurenceschopnosti u podporovaných regionů. Je to způsobeno tím, že objemy peněz vynaložených na konkrétní účely sami o sobě nic nevypovídají o kvantitativních dopadech a přispění k hospodářskému růstu ekonomik a není též zcela zřejmé do jaké míry byla případná zlepšení způsobena politikou HSS EU. Hlavními překážkami, které brání efektivnímu posouzení účinnosti programů jsou tzv. „spill-over“ efekt,¹³⁸ neexistence potřebných dat na regionální úrovni a značná rozdílnost programů.

Z tohoto důvodu se k určení hodnoty politiky soudržnosti EU využívá **analýza dopadu pomocí makroekonomických modelů**. Komise používá hlavně modely QUEST II a HERMIN. Tyto modely poskytují důležitý náhled na důsledky politiky soudržnosti, neboť jsou schopny vzít v úvahu substituční, vytěšňovací, multiplikační a dynamické vlivy této politiky, a umožňují tak odhadnout čisté dopady v dlouhodobém měřítku. Tyto modely poskytují odhady dlouhodobých vlivů politiky HSS EU, přesahující dotační období 2007–2013.

Dopad politiky HSS EU byl ve východní část Německa, včetně Berlína, a v jiných státech,¹³⁹ simulován pomocí modelu HERMIN¹⁴⁰. Tento model dokládá **významně pozitivní vliv politiky soudržnosti**. Absolutní HDP je podle něj ve většině členských států asi o 5–10 % vyšší, než by byl bez intervence nástrojů politiky HSS. Objem pracovních míst je vysoký, se dvěma miliony dodatečných míst předvídaných do roku 2015.

¹³⁸ Efekt přelévání - financování projektů v jednom regionu může podpořit rozvoj sousedních regionů.

¹³⁹ Irsko, Řecko, Španělsko, Portugalsko, regiony spadající pod cíl 1 v Itálii a nově přistoupené země.

¹⁴⁰ HERMIN je makroekonometrický model, který kombinuje neoklasické i keynesovské prvky tak, že v jednom rámci analyzuje jak krátkodobé dopady (na poptávku), tak i dlouhodobé dopady (na stranu nabídky). Navíc jakožto model navržený speciálně k měření dopadů politiky soudržnosti používá zpracovaný systém zpracování různých forem výdajů v rámci programů soudržnosti.

V následující tabulce jsou znázorněny očekávané dopady skutečných výdajů ¹⁴¹ na HDP a zaměstnanost podle modelu HERMIN ve východním Německu v obdobích 2000 – 2006 a 2000 – 2013. Porovnání dopadů politiky HSS EU podle modelu HERMIN v ostatních sledovaných zemích se nachází v příloze 26 a 27.

Tabulka 4.16: HERMIN - dopad politiky HSS EU na národní HDP a zaměstnanost východního Německa

	Nárůst HDP (% nad základ)	Nárůst zaměstnanosti (% nad základ)	Nárůst zaměstnanosti (tisíce nad základ)
2000 – 2006*	0,9	0,7	53
2000 – 2013**	1,1	0,9	60

Poznámka *: dopad politiky v roce 2006

Poznámka **: dopad politiky v roce 2015

Zdroj: GEFRA, EMDS, 2007; vlastní zpracování

Nárůst HDP v roce 2006 byl vypočítán o 0,9 % vyšší než by byla jeho hodnota bez intervence. Významný dopad politiky HSS EU byl zaznamenán také u zaměstnanosti, která byla vypočítána o 0,7% vyšší, což odpovídalo 53 tis. dodatečných pracovních míst. V roce 2015 se očekává nárůst HDP o 1,1 % a zaměstnanosti o 0,9 %, což odpovídá 60 tis. nových pracovních míst. Předpokládaný dopad evropské podpory se u jednotlivých zemí liší, částečně kvůli rozdílům v míře dotací a částečně kvůli odlišnostem v ekonomické struktuře. Faktory, které mají podle modelu HERMIN největší vliv na růst, jsou odvětvová skladba hospodářství, stupeň otevřenosti výroby vůči růstu produktivity založenému na technologickém pokroku, otevřenost světovému obchodu a flexibilita mezd. Odhadovaný vliv této politiky na HDP je největší u nových členských států, neboť ty jsou v relativních číslech hlavními příjemci podpory.

¹⁴¹ Analýza je založena na profilech skutečných plateb, které zahrnují požadavky na platby do roku 2006 včetně, přičemž se předpokládá, že zbývající část rozpočtu bude rozdělena rovnoměrně mezi roky 2007 a 2008. Profily jsou považovány za nejlepší možný odhad skladby výdajů pro období 2007–2013 a zobrazují skutečné výdaje realističtěji nežli roční alokace rozpočtu. Vydání mají tendenci růst pomalu při zavádění programů a pak prudce vystoupat na relativně konstantní úroveň před dalším zvyšováním na konci období.

4.2 Hodnocení účinků politiky HSS EU ve vybraných spolkových zemích SRN

Vyhodnotit politiku HSS EU ve zvolených spolkových zemích je možné, jak bylo provedeno výše v případě celého Německa, posouzením vybraných ukazatelů na začátku a konci programovacího období. Za tímto účelem je vhodné použít opět ukazatele HDP/obyvatele, míru zaměstnanosti a míru nezaměstnanosti. Při tom je však třeba připomenout, že se jedná o oblasti s **rozdílnými výchozími podmínkami a problémy** a neopomenout významný vliv národní regionální politika Německa na posuzované regiony, které hodnocení politiky HSS EU a její účinek zkreslují. Vývoj vybraných strukturálních ukazatelů v jednotlivých územních oblastech NUTS II zvolených spolkových zemí Německa je zachycen v následujících tabulkách.

Tabulka 4.17 Regionální HDP/obyvatele v PPS (v %, HDP EU-27 = 100 %)

NUTS 2	2001	2002	2003	2004	2005*
Dolní Sasko					
Braunschweig	114.1	108.1	110.6	108.8	109.1
Hannover	111.3	109.9	112.0	110.7	112.8
Lüneburg	86.5	84.7	85.0	84.3	82.0
Weser-Ems	103.7	100.4	100.6	100.9	99.5
Meklenbursko-Přední Pomořansko					
Mecklenburg-Vorpommern	79.0	78.3	79.9	80.4	78.3
Sasko-Anhaltsko					
Sachsen-Anhalt	77.1	79.3	81.3	82.4	82.3

Poznámka*: předpověď

Zdroj: Eurostat, 2007; vlastní zpracování

Z tabulky 4.17 vyplývá, že HDP/obyvatele ve spolkových zemích Meklenbursko-Přední Pomořansko a Sasko-Anhaltsko, které byly v programovacím období 2000 – 2006 podporovány v rámci Cíle 1 a patří mezi země bývalé NDR, je nápadně nižší než v regionech spolkové země Dolní Sasko, které spadalo pod Cíl 2 a bylo v minulosti součástí SRN. Výjimku tvoří pouze region Lüneburg, kde HDP/obyvatele dosahuje 82 % průměru EU-27. Účelem programů strukturálních fondů tedy i nadále zůstává posílení konkurenceschopnosti a růstu východních spolkových zemí, zajištění pracovních příležitostí a služeb, aby nedocházelo k tak vysoké migraci obyvatel z postižených regionů do západních spolkových zemí.

Tabulka 4.18: Regionální míra nezaměstnanosti (v %)

NUTS 2	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Dolní Sasko								
Braunschweig	8,8	7,4	8,0	9,1	10,0	10,4	11,5	10,1
Hannover	8,0	7,4	6,5	7,3	8,1	9,9	10,4	10,5
Lüneburg	6,4	6,2	5,9	6,3	8,1	8,8	9,7	9,0
Weser-Ems	6,4	5,5	5,5	6,4	8,1	9,0	10,1	9,3
Meklenbursko-Přední Pomořansko								
Mecklenburg-Vorpommern	18,2	16,4	18,5	19,1	20,2	22,1	21,3	19,2
Sasko-Anhaltsko								
Sachsen-Anhalt	20,8	20,2	19,9	19,2	19,9	22,4	20,3	17,9

Zdroj: Eurostat, 2007, vlastní zpracování

Tabulka 4.19 Regionální míra zaměstnanosti ve věkové třídě 15-64 let (v %)

NUTS 2	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Dolní Sasko								
Braunschweig	62,1	62,9	63,2	63,1	63,5	62,0	62,9	65,4
Hannover	64,3	65,1	65,3	64,9	64,8	62,9	65,5	66,0
Lüneburg	65,1	65,2	66,3	66,4	64,9	64,9	65,9	67,9
Weser-Ems	64,1	64,1	64,9	64,0	64,0	63,0	65,4	65,6
Meklenbursko-Přední Pomořansko								
Mecklenburg-Vorpommern	61,0	62,0	59,8	58,9	58,6	57,3	61,1	63,6
Sasko-Anhaltsko								
Sachsen-Anhalt	59,5	59,0	59,4	59,5	59,8	58,3	60,7	63,6

Zdroj: Eurostat, 2007, vlastní zpracování

Z výše uvedených tabulek je dále patrné, že německé regiony během programovacího období 2000 – 2006 nevykazovaly příliš vysoký růst HDP/obyvatele. V regionech Dolního Saska dokonce během tohoto období došlo k poklesu. Příznivý účinek politiky HSS EU se promítl na růstu HDP/obyvatele v Sasko-Anhaltsku, kde tato hodnota vzrostla během pozorovaného období o 5 %. Jedná se o území s nejvyššími finančními příspěvky ze strukturálních fondů během programovacího období 2000 – 2006 z posuzovaných spolkových zemí Německa. Též zde došlo k růstu zaměstnanosti téměř o 4 % a tento

region jako jediný z pozorovaných NUTS II regionů vybraných spolkových zemí zaznamenal během pozorovaného období snížení míry nezaměstnanosti. Ve všech ostatních regionech docházelo k dalšímu narůstání míry nezaměstnanosti.

I když většina pozorovaných regionů vykázala na konci období pokles HDP/obyvatele a zvýšení míry nezaměstnanosti, **neznačená to nutně neefektivní využívání prostředků strukturálních fondů nebo neúspěch politiky HSS EU**, jelikož tyto ukazatele jsou dány celkovým hospodářským vývojem regionů a mnoha dalšími faktory. Mimo to západní spolkové země jsou zatíženy značnými odvody finančních prostředků ve prospěch zaostávajících východních spolkových zemí v rámci finančního vyrovnání zemí, které také do značné míry oslabuje konkurenceschopnost těchto regionů. Souhrnně je možno říci, že prostředky vynaložené díky politice HSS EU v Německu významně přispěly k regionálnímu rozvoji především zaostávajících regionů východních spolkových zemí.

4.3 Využití nástrojů politiky HSS EU ve vybraných spolkových zemích

4.3.1 Dolní Sasko

Spolková země Dolní Sasko v programovacím období 2000 – 2006 čerpala prostředky strukturální pomoci na základě schváleného *Jednotného programového dokumentu Dolního Saska* v rámci Cíle 2. Výsledky a dopady programu jsou podle jednotlivých priorit shrnuty v následující části. Vychází přitom z aktualizovaného mid-term hodnocení JPD Dolního Saska a prováděcí roční zprávy k JPD Dolního Saska z roku 2007. Celkové náklady programu obnášely 1,7 mld. EUR, z toho SF EU se podílely částkou 766 mil. EUR. Čerpání prostředků v období 2000 – 2006 podle strukturálních fondů přibližuje následující tabulka.

Tabulka 4.20: Přehled finanční realizace JPD Dolního Saska (stav k 31. 12. 2006)

JPD Cíle 2	ERDF	ESF
Podpora 2000 - 2006 (v mil. EUR)	712 020 000	53 999 000
Schválené prostředky (v mil. EUR)	604 852 600	49 960 413
Vyplacené prostředky (v mil. EUR)	495 006 879	36 725 172
Míra nasmlouvaných prostředků (v %)	84,9	92,5
Míra vyplacených prostředků (v %)	69,5	68,0

Zdroj: MW Nds. 2007; vlastní zpracování

Priorita 1 - Podpora malých a středních podniků, výzkumu a technologického rozvoje

V programovacím období 2000 – 2006 došlo v jednotlivých prioritách ke změně finančního plánu. V rámci priority 1 bylo vyplaceno do konce roku 2006 celkem 203 mil. EUR z fondu ERDF a 31 mil. EUR z ESF. Blíže finanční čerpání SF EU zobrazuje tabulka 4.21.

Tabulka 4.21: Finanční pokrok v prioritě 1 (stav k 31. 12. 2006)

Priorita 1	ERDF	ESF
Nová podpora 2000 - 2006 (v mil. EUR)	277 036 000	
Původní podpora 2000 - 2006 (v mil. EUR)	265 036 000	43 587 507
Schválené prostředky (v mil. EUR)	245 237 900	41 424 482
Vyplacené prostředky (v mil. EUR)	203 654 122	30 910 176
Míra nasmlouvaných prostředků (v %)	92,5	95
Míra vyplacených prostředků (v %)	76,8	70,9

Zdroj: MW Nds. 2007; vlastní zpracování

V rámci priority 1 bylo v období 2001 - 2006 vytvořeno celkem 21 326 pracovních míst a uchováno dalších 19 449 míst. Mezi příjemce podpory v prioritě 1 v období 2001 – 2006 patřilo 1 800 podniků, 95 obcí, zemských okresů a 100 vědeckých zařízení. Mimo to požadovalo velké množství podniků a zakladatelů podniků poradenství, které bylo nabízeno v této prioritě. Mezi podpořenými podniky dominovala skupina malých a středních podniků - z 94 % všech podpořených podniků v prioritě 1 v období 2001 – 2006 se jednalo o malé a střední podniky. Dále bylo v období 2001 – 2006 podpořeno 25 720 osob kvalifikačním programem ESF. Účastníky tohoto programu byli zaměstnanci a osoby hledající zaměstnání. Podíl žen se v pohyboval okolo 51 %. Blíže dopady priority 1 na vznik nových pracovních míst a kvalifikaci osob znázorňuje tabulka 4.22.

Tabulka 4.22: Indikátory dopadu v prioritě 1

Indikátory	Jednotka	2001 - 2006	Cílová hodnota v roce 2006	Dosažení cíle v %
Vytvoření pracovních míst	Počet vytvořených pracovních míst (zahrnuta vzdělávací místa)	21 326	5 190	375
Zajištěná pracovní místa	Počet zajištěných pracovních míst	19 449	8 299	257
Další vzdělávání zaměstnaných a kvalifikace nezaměstnaných	Počet kvalifikovaných osob (zaměstnaní, nezaměstnaní a příjemci sociální pomoci)	25 720	16 200	159
Vytvoření konkurenceschopných struktur	Podíl MSP na podpořených podnicích	93,8	85	110

Zdroj: MW Nds. 2007; vlastní zpracování

Priorita 2 - Podpora cestovního ruchu a kultury

V programovacím období 2000 – 2006 bylo na prioritu 2 vynaloženo celkem 127,4 mil. EUR z ERDF a 3,7 mil. EUR z ESF. Blíže finanční provedení přibližuje následující tabulka.

Tabulka 4.23: Finanční provedení v prioritě 2

Priorita 2	ERDF	ESF
Nová podpora 2000 - 2006 (v mil. EUR)	167 415 606	
Původní podpora 2000 - 2006 (v mil. EUR)	166 828 000	6 037 321
Schválené prostředky (v mil. EUR)	162 216 876	5 408 646
Vyplacené prostředky (v mil. EUR)	127 433 662	3 671 622
Míra vázání prostředků (v %)	97,2	89,6
Míra vyplacení (v %)	76,4	60,8

Zdroj: MW Nds. 2007, stav k 31. 12. 2006; vlastní zpracování

Celkový počet projektů zaměřených na modernizaci a výstavbu ubytovacích zařízení se v období 2001 – 2006 vyšplhal na 390 (dosažení cíle pro rok 2006 z 79 %). Počet kvalifikovaných účastníků ESF dosáhl počtu 3 205 osob. Podporou cestovního ruchu z ERDF bylo v období 2001 – 2006 v prioritě 2 zřízeno a zajištěno 890 pracovních míst. V roce 2006 došlo konečně též k nárůstu počtu přenocování návštěvníků regionu (1,2 %) a tak se zastavil negativní trend předešlých let. Přes tento pozitivní vývoj v roce 2006 jsou hodnoty přenocování v podpořených oblastech o 8,5 % pod výchozí hodnotou roku 2001. Blíže dopady priority 2 znázorňuje následující tabulka.

Tabulka 4.24: Indikátory dopadu v prioritě 2

Indikátory	Jednotka	2001 - 2006	Cílová hodnota v roce 2006	Dosažení cíle v %
Kvalitativně a kvantitativně zlepšené nabídky hostům a návštěvníkům	Počet modernizovaných a nově zřízených zařízení	390	491	79
Zajištěná pracovní místa	Zvýšení počtu návštěvníků podpořených zařízení	údaj není dostupný	2%	
Zvýšení turistické atraktivity podpořeného regionu	Přírůstek přenocování v podpořených zemských okresech	-8,5%	2,0%	
Další vzdělávání zaměstnaných a kvalifikace nezaměstnaných	Počet kvalifikovaných osob (zaměstnaní a nezaměstnaní)	3 205	2 470	130
Vytvoření a udržení pracovních míst	očet vytvořených a zachovaných pracovních míst (zahrnuta vzdělávací místa)	890	2700	33

Zdroj: MW Nds. 2007; vlastní zpracování

Priorita 3 - Podpora místních akcí a rozvoje domácího potenciálu

V rámci priority 3 bylo do roku 2006 vyplaceno z ERDF 7,9 mil. EUR a z ESF 0,16 mil. EUR. Jednotlivé finanční částky rozdělené podle fondů jsou znázorněny v následující tabulce.

Tabulka 4.25: Finanční provedení v prioritě 3

Priorita 3	ERDF	ESF
Nová podpora 2000 - 2006 (v mil. EUR)	14 514 394	
Původní podpora 2000 - 2006 (v mil. EUR)	14 702 000	887 420
Schválené prostředky (v mil. EUR)	10 088 694	293 116
Vyplacené prostředky (v mil. EUR)	7 915 711	166 052
Míra vázání prostředků (v %)	68,6	33
Míra vyplácení (v %)	53,8	18,7

Zdroj: MW Nds. 2007, stav k 31. 12. 2006; vlastní zpracování

Mezi konečné příjemce priority 3 patřily v období 2001 – 2006 především obce, zemské okresy a účelové spolky, které se účastnily celkem 237 regionálních kooperačních záměrů. V období 2001 – 2006 bylo podpořeno 6 regionálních zaměstnanostních balíčků. Blíže dopady priority 3 na zvýšení stupně kooperace a zaměstnanost znázorňuje tabulka 4.26.

Tabulka 4.26: Indikátory dopadu v prioritě 3

Indikátory		2001 - 2006	Cílová hodnota v roce 2006	Dosažení cíle v %
Zvýšení stupně kooperace	počet podpořených projektů v rámci regionálních iniciativ	237	249	95
spojení hospodářství a práce	počet podpořených zaměstnanostních balíčků	6	5	120

Zdroj: MW Nds. 2007; vlastní zpracování

Priorita 4 - Městské problémové oblasti

Během programovacího období 2000 – 2006 bylo v rámci priority 4 vyplaceno z ERDF 33,9 mil. EUR a z ESF 1,8 mil. EUR. Blíže k čerpání finančních prostředků tabulka 4.27.

Tabulka 4.27: Finanční provedení v prioritě 4

Priorita 4	ERDF	ESF
Nová podpora 2000 – 2006 (v mil. EUR)	43 221 000	
Původní podpora 2000 - 2006 (v mil. EUR)	41 821 000	3 067 752
Schválené prostředky (v mil. EUR)	41 638 614	2 488 639
Vyplacené prostředky (v mil. EUR)	33 869 277	1 782 221
Míra vázání prostředků (v %)	99,6	81,1
Míra vyplácení (v %)	81	58,1

Zdroj: MW Nds. 2007, stav k 31. 12. 2006; vlastní zpracování

V rámci priority 4 bylo v období 2001 – 2006 podpořeno 268 urbanistických záměrů v 18 městech, zaujímajících celkovou plochu 980 ha. Městská stavební opatření v období 2001 – 2006 zajistila pracovní místa pro asi 1000 pracovníků ve stavitelství. V pěti obcích byly urbanistické záměry doplněny o kvalifikační opatření pro nezaměstnané. Celkem se v období 2001 – 2006 kvalifikačního projektu zúčastnilo 715 účastníků. Blíže dopady priority 4 představuje následující tabulka 4.28.

Tabulka 4.28: Indikátory dopadu v prioritě 4

Indikátory	Jednotka	2001 - 2006	Cílová hodnota v roce 2006	Dosažení cíle v %
Posílení městských struktur vybraných problémových oblastí	Počet podpořených projektů v rámci urbanistických sanačních a rozvojových opatření	268	120	223
Nezaměstnanost ve vybraných městských problémových oblastech	Zprostředkující podíl účastníků na kvalifikačních opatřeních	0	40%	0
	Počet účastníků	715	260	275
Zřízení a zajištění pracovních míst	Počet zřízených a udržovaných pracovních míst	1 002	1 000	100

Zdroj: MW Nds. 2007; vlastní zpracování

5. Hospodářská infrastruktura

V rámci priority 5 byly do roku 2006 vyplaceny prostředky z ERDF ve výši 118,5 mil. EUR, což odpovídalo 54,8 % prostředků vrčených pro toto období. Blíže popisuje následující tabulka.

Tabulka 4.29: Finanční provedení v prioritě 5

Priorita 5	ERDF
Nová podpora 2000 - 2006 (v mil. EUR)	203 402 000
Původní podpora 2000 – 2006 (v mil. EUR)	216 202 000
Schválené prostředky (v mil. EUR)	141 985 839
Vyplacené prostředky (v mil. EUR)	118 449 440
Míra vázání prostředků (v %)	65,7
Míra vyplácení (v %)	54,8

Zdroj: MW Nds. 2007, stav k 31. 12. 2006; vlastní zpracování

Do konce roku 2006 bylo v prioritě 5 revitalizováno 1 028 ha průmyslové plochy, do které se nastěhovalo 514 nových podniků. V období 2001 – 2006 bylo podporou průmyslových ploch zajištěno a vytvořeno 8 300 pracovních míst. V rámci odborného vzdělávání vzniklo 5 vzdělávacích center. Mimo to bylo ve sféře průmyslového čištění vody podpořeno 38 podnikových záměrů a v oblastech postižených povodněmi učiněna ochranná opatření pro potencionální záplavové oblasti o rozloze 76 000 ha. Díky těmto opatřením bylo ochráněno 4 100 pracovních míst. Dopady priority 4 podle jednotlivých ukazatelů jsou popsány v následující tabulce

Tabulka 4.30: Indikátory dopadu v prioritě 5

Indikátory	Jednotka	2001 - 2006	Cílová hodnota v roce 2006	Dosažení cíle v %
Zlepšení podnikatelské infrastruktury	Nově rozvíjení a revitalizované podnikatelské a vojenské plochy v ha	1 028	2 463	42
Zlepšení vzdělávací infrastruktury	Výstavba stávajících center odborného vzdělávání k rozvoji odborných kompetencí a center technologického vzdělávání	5	6	83
Zlepšení průmyslového zužitkování odpadních vod	Zlepšení průběhu odbavení v %	25	20	>100
Zlepšení nabídky kombinované přepravy zboží, únosné pro životní prostředí	Zvýšení užití kombinované dopravy, měřeno v nakládacích jednotkách (t)	0	61 000	0
Vytvoření a zajištění pracovních míst	Počet vytvořených a uchovaných pracovních míst	8 287	5 007	166

Zdroj: MW Nds. 2007; vlastní zpracování

6. Technická pomoc

Do roku 2006 bylo na technickou pomoc vyplaceno 3,6 mil. EUR z ERDF a 0,19 mil. EUR z ESF. Blíže o finančním provedení pojednává tabulka 4.31.

Tabulka 4.31: Finanční provedení v prioritě 6

Priorita 6	ERDF	ESF
Nová podpora 2000 - 2006 (v mil. EUR)	6 431 000	
Původní podpora 2000 - 2006 (v mil. EUR)	7 431 000	419 000
Schválené prostředky (v mil. EUR)	3 684 677	345 530
Vyplacené prostředky (v mil. EUR)	3 684 667	195 101
Míra vázání prostředků (v %)	49,6	82,5
Míra vyplácení (v %)	49,6	46,6

Zdroj: MW Nds. 2007, stav k 31. 12. 2006; vlastní zpracování

V období 2001 – 2006 se sešel doprovodný výbor v půlročním režimu 15 krát a v rámci technické pomoci bylo vytvořeno 24 publikací. Výstupy této priority jsou blíže popsány v tabulce 4.32.

Tabulka 4.32: Indikátory dopadu v prioritě 6

Indikátory	Jednotka	2001 - 2006	Cílová hodnota v roce 2006	Dosažení cíle v %
Efektivní provedení intervencí SF	Zasedání doprovodného výboru	15	12	125
Zlepšení práce s veřejností	Vydané publikace (brožury, letáky)	24	12	200
Rychlejší zpracování žádostí o platby	Forma prohlášení o vyplacení	ne	automatizované flat-files	

Zdroj: MW Nds. 2007; vlastní zpracování

4.3.2 Meklenbursko-Přední Pomořansko

Spolková země Meklenbursko-Přední Pomořansko byla podpořena v programovacím období 2000 – 2006 prostředky ze SF EU v rámci Cíle 1. Na základě Rámce podpory Společenství pro východní spolkové země byl schválen pro **Meklenbursko-Přední Pomořansko operační program**. Celkové veřejné náklady programu činily 3,7 mld. EUR. Blíží údaje ke skutečnému čerpání finančních prostředků v období 2000 – 2006 uvádí tabulka 4.33. V následující části jsou analyzovány výsledky a dopady Operačního programu Meklenburska-Předního Pomořanska podle jednotlivých priorit, které vychází z aktualizovaného mid-term hodnocení OP Meklenburska-Předního Pomořanska z roku 2006. Hodnocení se opírá o finančně a materiálně kvantifikované hodnoty indikátorů a výsledná data již úspěšně ukončených záměrů a projektů, nebo projektů které se v době hodnocení nacházely ve fázi realizace.

Tabulka 4.33: Finanční realizace OP Meklenbursko-Přední Pomořansko 2000 - 2006

	Celkem	Vyplacené prostředky k roku 2006	Podpořené náklady (v %)
Priorita 1	587 218 255	684 135 616,17	116,5
Priorita 2	1 137 760 689	1 082 278 037,59	95,1
Priorita 3	130 220 991	132 133 577,99	101,5
Priorita 4	914 218 291	719 067 222,73	78,7
Priorita 5	904 095 984	845 072 352,75	93,5
Priorita 6	54 238 326	38 976 110,72	71,9
Celkem	3 727 752 536	3 501 662 917,95	93,9

Zdroj: OP Mecklenburg-Vorpommern, 2006; vlastní zpracování

Priorita 1 - Podpora podnikání, konkurenceschopnost malých a středních podniků

Celkové náklady na prioritu 1 dosáhly do konce roku 2006 výše 2 325,4 mil. EUR. 749,2 mil. EUR. z této částky bylo hrazeno veřejnými prostředky. Podíl ERDF tvořil 397,3 mil. EUR a podíl Spolku a spolkové země Meklenbursko-Přední Pomořansko činil 351,9 mil. EUR. K tomu byly připočítány ještě další prostředky soukromých investorů ve výši 1 576,2 mil. EUR. Úspěšnost priority 1 a stupeň dosažení stanovených cílů v období 2000 – 2006 jsou shrnuty v následující tabulce.

Tabulka 4.34: Dosažení obecného cíle priority 1

Indikátor	Měrná jednotka	Vytvořená hodnota v období 2000-2006	Předpokládaná hodnota 2000 - 2006	Stupeň dosažení (v %)
Finanční				
Celkový objem investic	mil. EUR	2 504,70	-	-
Celkové náklady	mil. EUR	2 325,35	2 098,39	110,8
Veřejné prostředky schválené	mil. EUR	749,248	587,218	127,6
Veřejné prostředky vyplacené	mil. EUR	684,135	587,218	116,5
Prostředky ERDF schválené	mil. EUR	397,287	422,873	93,9
Prostředky ERDF vyplacené	mil. EUR	377,775	422,873	89,3
Materiální				
Projekty	počet	5 256	-	-
Zaměstnanost	místa	33 026	32 650	101,2
Projekty na výzkum a vývoj	počet	763	-	-
Poradenstvím podpořené malé a střední podniky	počet	1 471	852	172,6

Zdroj: LFI Mecklenburg-Vorpommern, efREporter, 2006; vlastní zpracování

2. Rozvoj infrastruktury

Celkový objem investičních prostředků v prioritě 2 se vyšplhal do konce roku 2006 na celkem 1 557,7 mil. EUR a celkové náklady dosáhly výše 1 275,0 mil. EUR. Tato částka zahrnovala 1 260,2 mil. EUR z veřejných prostředků, z toho 765,1 mil. EUR z ERDF. Vyplaceno bylo z plánovaných veřejných podpor do konce roku 2006 1 082,2 mil. EUR. Tato částka obsahovala prostředky z ERDF ve výši 684,6 mil. EUR. Úspěšnost priority 2 a stupeň dosažení stanovených cílů v období 2000 – 2006 jsou shrnuty v tabulce 4.35.

Tabulka 4.35: Dosažení obecného cíle priority 2

Indikátor	Měrná jednotka	Vytvořená hodnota v období 2000-2006	Předpokládaná hodnota 2000 - 2006	Stupeň dosažení (v %)
Finanční				
Celkový objem investic	mil. EUR	1 557,688	-	-
Celkové náklady	mil. EUR	1 275,015	1 144,085	111,400
Veřejné prostředky schválené	mil. EUR	1 260,181	1 137,760	110,800
Veřejné prostředky vyplacené	mil. EUR	1 082,222	1 137,760	95,100
Prostředky ERDF schválené	mil. EUR	765,096	763,781	100,200
Prostředky ERDF vyplacené	mil. EUR	684,585	763,781	89,600
Materiální				
Projekty	počet	15 848	-	-
Dočasné efekty zaměstnanosti	osoby/rok	12 673	11 000	115,2
Využití a revitalizované plochy k podnikání	podpořené případy	23	19-23	100
	ha	462	279-326	141,8
Dopravní cesty				
Nově postavené silnice	km	49	17	286,4
Sanované silnice	km	2 072,50	960	215,9
Vystavěné koleje	km	11,8	0	0

Zdroj: LFI Mecklenburg-Vorpommern, efREporter, 2006; vlastní zpracování

3. Ochrana životního prostředí

Schválené investice v prioritě 3 dosáhly do konce roku 2006 výše 242,5 mil. EUR. Částka 168,0 mil. EUR schválených veřejných prostředků zahrnovala 81,2 mil. EUR financovaných z ERDF a 86, 8 mil. EUR financovaných spolkovou zemí Meklenbursko-Přední Pomořansko a obcemi. Prostředky soukromých investorů se vyšplhaly na 74,5 mil. EUR. Do roku 2006 bylo vyplaceno celkem 144,6 mil. EUR veřejných prostředků. Shrnutí dosažených výsledků priority 3 je znázorněno v tabulce 4.36.

Tabulka 4.36: Dosažení obecného cíle priority 3

Indikátor	Měrná jednotka	Vytvořená hodnota v období 2000-2006	Předpokládaná hodnota 2000 - 2006	Stupeň dosažení v %
Finanční				
Celkový objem investic	mil. EUR	301,17	-	-
Celkové náklady	mil. EUR	242,46	190,79	127,1
Veřejné prostředky schválené	mil. EUR	168,027	130,221	129
Veřejné prostředky vyplacené	mil. EUR	144,554	130,221	111
Prostředky ERDF schválené	mil. EUR	81,164	81,551	99,5
Prostředky ERDF vyplacené	mil. EUR	64,11	81,551	78,6
Materiální				
Projekty	počet	795	-	-
Přechodný efekt v zaměstnanosti	osoby	1 451	900	161,2
Investiční objem v oblasti odpadních vod	mil. EUR	54,6	29,3	186,3
Obyvatelé, kteří se připojili díky podpoře na veřejné kanalizace	počet	údaj není dostupný	2 800	-
Stupeň připojení obyvatel	%	83,9	80	104,9
ČOV, souhlasící s nařízením EU	počet	9	-	-
Sanace a revitalizace	mil. EUR	35,1	34	103,2
Plochy ležící ladem	ha	60	112	54

Zdroj: LFI Mecklenburg-Vorpommern, efREporter, Statistisches Amt Mecklenburg-Vorpommern 2006; vlastní zpracování

4. Lidské zdroje, zaměstnanost a rovnost příležitostí

Od počátku programovacího období do 31. 12. 2006 bylo schváleno v rámci priority 4 celkem 46 858 projektů dosahujících celkových nákladů ve výši 840,4 mil. EUR. Schválené veřejné prostředky se vyšplhaly na celkem 813,4 mil. EUR, z toho 555,2 mil. EUR bylo financováno z prostředků ESF. Schváleno tak bylo 91,9 % plánovaných veřejných prostředků operačního programu a 90,5 % plánovaných prostředků financovaných ESF. Dosažené výsledky priority 4 jsou shrnuty v následující tabulce.

Tabulka 4.37: Dosažení obecného cíle priority 4

Indikátor	Měrná jednotka	Vytvořená hodnota v období 2000-2006	Předpokládaná hodnota 2000 - 2006	Stupeň dosažení v %
Finanční				
Celkové náklady	mil. EUR	840,40	914,20	91,9
Veřejné prostředky schválené	mil. EUR	819,3	892,6	91,8
Veřejné prostředky dány předem	mil. EUR	703,3		78,8
Prostředky ESF schválené	mil. EUR	555,2	613,6	90,5
Prostředky ESF dány předem	mil. EUR	479		78,1
Materiální				
Aktivní politika trhu práce	zúčastnění	67 371	110 000	61,2
Podpora politiky trhu práce	zúčastnění	21 781		
Integrační projekty	zúčastnění	106 299		
CELKEM	zúčastnění	195 451	110 000	177,7
Společnost bez vyčleňování	zúčastnění	48 044	25 000	192,2
Adaptabilita a podnikatelský duch	zúčastnění	87 636	69 000	127
Rovnost příležitostí žen	zúčastnění	36 080	20 000	180,4
Podíl žen	%	51,1	> 54,8	
Podíl výstupu s praktikem nebo certifikátem	%	80	> 85	

Zdroj: LFI Mecklenburg-Vorpommern, efREporter, 2006; vlastní zpracování

5. Rozvoj venkovských oblastí

Od začátku programovacího období 2000 – 2006 potvrdila spolková země celkové výdaje ve výši 1 552 mil. EUR. Z veřejných prostředků bylo financováno 54 %. Jedna třetina podpořených celkových výdajů priority 5 byla orientována na ochranu životního prostředí a přírody. Dopad podpory z EAGGF na rozvoj venkovské oblasti se dá posoudit mimo jiného podle kritéria udržení zaměstnanosti. Prostřednictvím podpory jednotlivých podniků, zemědělců a podniků potravinářského průmyslu bylo v Meklenbursku-Předním Pomořansku vytvořeno nebo zajištěno do konce roku 2006 13 000 pracovních míst. Nejsilnější zaměstnanostní efekty byly zřetelné – měřeno na počet dodatečně zřízených pracovních míst – při podpoře oblasti zpracování produktů a uplatnění na trhu. Úspěšnost priority 5 a stupeň dosažení stanovených cílů v období 2000 – 2006 podle jednotlivých ukazatelů jsou shrnuty v následující tabulce.

Tabulka 4.38: Dosažení obecného cíle priority 5

Indikátor	Měrná jednotka	Vytvořená hodnota v období 2000-2006	Předpokládaná hodnota 2000 - 2006	Stupeň dosažení v %
Finanční				
Celkové náklady	mil. EUR	1 552,00	1 681,40	92,3
Veřejné prostředky schválené	mil. EUR	909,5	904,1	100,6
Veřejné prostředky potvrzené	mil. EUR	845,1	904,1	93,5
Prostředky EAGGF schválené	mil. EUR	639,2	639,8	99,9
Prostředky EAGGF potvrzené	mil. EUR	594,9	639,8	93
Materiální				
Vytvořená/zajištěná prac.místa	místa	12 907	19 923	53,2
Z toho ženy	místa	3 619	3 158	75,2
Působení na zaměstnanost	osoby/rok	23 054	24 376	94,6
Z toho ženy	osoby/rok	4 487	4 724	95

Zdroj: LFI Mecklenburg-Vorpommern, efREporter, 2006; vlastní zpracování

6. Technická pomoc

Prostředky v rámci technické pomoci byly vynakládány na posílení správy, vytváření konceptů, studií a dalších opatření připravující a korigující realizaci pomoci ze SF. Využití prostředků je odpovídá časovému průběhu programovacího období a výkonům, které je nutno financovat. V následující tabulce je znázorněn přehled výdajů na technickou pomoc podle jednotlivých fondů.

Tabulka 4.39: Výdaje na technickou pomoc

Indikátor	Měrná jednotka	Vytvořená hodnota v období 2000-2006	Předpokládaná hodnota 2000 - 2006	Stupeň dosažení v %
V rámci ERDF				
Celkové náklady	mil. EUR	15,40	16,05	95,9
Veřejné prostředky schválené	mil. EUR	15,24	16,05	94,9
Veřejné prostředky vyplacené	mil. EUR	12,32	16,05	76,8
Prostředky ERDF schválené	mil. EUR	11,07	12,04	91,9
Prostředky ERDF vyplacené	mil. EUR	8,88	12,04	73,6
V rámci ESF				
Veřejné prostředky schválené	mil. EUR	26,04	33,00	78,9
Veřejné prostředky předem vyplacené	mil. EUR	23,19		70,3
Prostředky ESF schválené	mil. EUR	19,37	24,70	78,4
Prostředky ESF vyplacené	mil. EUR	17,24		69,8
V rámci EAGGF				
Veřejné prostředky schválené	mil. EUR	4,90	5,21	94,0
Veřejné prostředky vyplacené	mil. EUR	3,47	5,21	66,6
Prostředky EAGGF schválené	mil. EUR	3,67	3,91	94,0
Prostředky EAGGF vyplacené	mil. EUR	2,60	3,91	66,6

Zdroj: LFI Mecklenburg-Vorpommern, efREporter, 2006; vlastní zpracování

4.3.3 Sasko-Anhaltsko

Spolková země Sasko-Anhaltsko byla v programovacím období 2000 – 2006 podpořena prostředky ze SF EU v rámci Cíle 1. OP Saska-Anhaltska vznikl na základě Rámce podpory Společenství pro východní spolkové země. Celkové náklady programu dosáhly výše 5,9 mld. EUR a SF EU se podílely částkou 3,5 mld. EUR. Průběh čerpání veřejných prostředků v rámci OP Saska-Anhaltska podle jednotlivých priorit v období 2000 – 2006 je znázorněno v tabulce 4.40. V následující části jsou analyzovány dopady operačního programu Saska-Anhaltska podle jednotlivých priorit, které vychází z aktualizovaného mid-term hodnocení OP Saska-Anhaltska z roku 2005 a roční zprávu o využití SF EU v Sasku-Anhaltsku z roku 2006. Správním orgánem odpovědným za vytvoření roční

prováděcí zprávy k Operačnímu programu Saska-Anhaltska v programovacím období 2000 – 2006 je Ministerstvo financí spolkové země Sasko-Anhaltsko.

Tabulka 4.40: Finanční realizace OP Saska-Anhaltska podle priorit (v mil. EUR)

Priorita	Veřejné prostředky			Z toho prostředky EU		
	podle plánu	uskutečněné a potvrzené výdaje	% plánu	podle plánu	uskutečněné a potvrzené výdaje	% plánu
1.	1 842,112	1 499,069	81,38	982,266	712,724	72,56
2.	1 491,989	1 225,791	82,16	791,093	602,688	76,18
3.	323,552	279,905	86,51	200,088	154,832	77,36
4.	1 049,039	964,827	91,97	722,769	527,206	72,94
5.	1 099,749	1 143,266	103,96	759,526	654,786	86,21
6.	71,374	50,781	71,15	45,990	31,821	69,19
Celkem	5 877,815	5 163,639	87,85	3 501,732	2 684,057	76,65

Zdroj: EFRE Consult, Control & Clearing, 2007; vlastní zpracování

Priorita 1 - Podpora podnikání a konkurenceschopnosti malých a středních podniků

V rámci priority 1 bylo v programovacím období 2000 – 2006 schváleno celkem 10 932 projektů. Celkové náklady se vyšplhaly do roku 2006 na 1 499,069 mil. EUR, což odpovídalo 81,38 % předpokládané částky. Z toho 712,724 mil. EUR bylo financováno z prostředků EU. Během období 2000 – 2006 se podařilo vytvořit 23 196 nových pracovních míst a zajistit 65 896 pracovních míst. Tyto hodnoty výrazně překročily stanovené cíle pro toto období - 12 118 nově vytvořených pracovních míst a 24 236 udržovaných pracovních míst do roku 2006. Mimo to bylo podpořeno 1 610 malých a středních podniků. Blíže jsou dopady v rámci priority 1 popsány v následující tabulce.

Tabulka 4.31: Indikátory dopadu v prioritě 1 v období 2000 - 2006

Priorita 1	Počet projektů	Vytvořená pracovní místa	Zajištěná pracovní místa	podpořené MSP
Dosažená hodnota	10 932	23 196	65 896	1 610
Cílová hodnota		12 118	24 236	1120
Úspěšnost v %		191	272	144

Zdroj: EFRE Consult, Control & Clearing, efREporter, 2007; vlastní zpracování

2. Rozvoj infrastruktury

Celkové náklady na prioritu 2 dosáhly v programovacím období 2000 – 2006 hodnoty 1 225,791 mil. EUR. Z toho 602,688 mil. EUR bylo financováno ze SF EU. Schváleno bylo celkem 2 909 projektů. Během tohoto období se podařilo zajistit 6 177 nově vybavených multimediálních pracovišť pro žáky. Dále bylo vybudováno 350 km nových silnic. Podpora se vztahovala celkem na plochu 21 068 km², kde došlo k modernizaci a přestavbě budov a revitalizaci ploch. Blíže jsou dopady popsány v tabulce 4.42.

Tabulka 4.42: Indikátory dopadu v prioritě 2 v období 2000 - 2006

Priorita 2	Počet projektů	Multimediální pracoviště na odborných školách	Stavba silnic (v m)	Podpořená plocha (v m ²)
Dosažená hodnota	2 909	6 177	347 479	21 068 000
Cílová hodnota		5 000	356 000	987 698
Úspěšnost v %		124	98	2133

Zdroj: EFRE Consult, Control & Clearing, efREporter, 2007; vlastní zpracování

Priorita 3: Životní prostředí

V rámci priority 3 bylo schváleno celkem 1 543 projektů. Uskutečněná veřejná podpora činila 279,905 mil. EUR. SF EU přispěly z toho částkou 154,832 mil. EUR. Díky opatřením spadajícím do priority 3 bylo do roku 2006 napojeno na kanalizaci 80 072 lidí a došlo ke zhodnocení ploch ležících ladem o rozloze 2 682 146 m². Úspěšnost opatření je blíže znázorněna v tabulce 4.43.

Tabulka 4.43: Indikátory dopadu v prioritě 3 v období 2000 - 2006

Priorita 3	Počet projektů	Napojení na kanalizaci	Zhodnocení ploch ležících ladem v m ²
Dosažená hodnota	1 543	80 072	2 682 146
Cílová hodnota		90 092	13 708 344
Úspěšnost v %		89	20

Zdroj: EFRE Consult, Control & Clearing, efREporter, 2007; vlastní zpracování

4. Potenciál pracovní síly a rovnost příležitostí

V prioritě 4 bylo schváleno v období 2000 – 2006 celkem 10 400 projektů s celkovými potvrzenými náklady ve výši 964,827 mil. EUR. Prostředky z ESF se podílely na této částce hodnotou 527,206 mil. EUR. V rámci priority 4 bylo podpořeno celkem 188 833 osob, z toho aktivní politika trhu práce podpořila 105 521 osob. Počet žen zapojených do projektů tvořil 79 138 a počet podpořených mužů byl 109 695. Přehled dopadů priority 4 podle vybraných ukazatelů na trh práce a rovnost příležitostí představuje následující tabulka.

Tabulka 4.44: Indikátory dopadu v prioritě 4 v období 2000 - 2006

Priorita 4	Počet projektů	Schopnost přizpůsobení a podnikatelský duch	Rovnost příležitostí mužů a žen	Aktivní a preventivní politika trhu práce
Dosažená hodnota	10 400	32 137	12 322	105 521
Cílová hodnota		31 506	15 376	61 603
Úspěšnost v %		102	80	171

Zdroj: EFRE Consult, Control & Clearing, efREporter, 2007; vlastní zpracování

5. Rozvoj venkova

V rámci priority 5 bylo schváleno celkem 10 932 projektů. Veřejná podpora činila 1 143,266 mil. EUR, z toho SF EU přispěly částkou 654,786 mil. EUR. Během období 2000 – 2006 bylo docíleno výstupů ve formě zajištění pracovních míst a opravy vesnických pozemních komunikací. Podařilo se zachovat 8 087 venkovských pracovních míst a opravit 741 km venkovských cest. Blíže výstupy znázorňuje tabulka 4.45.

Tabulka 4.45: Indikátory dopadu v prioritě 5 v období 2000 - 2006

Priorita 5	Počet projektů	Zajištěná pracovní místa	Oprava vesnických cest v km
Dosažená hodnota	10 932	8 087	741
Cílová hodnota		6 013	Hodnota není k dispozici
Úspěšnost v %		134	

Zdroj: EFRE Consult, Control & Clearing, efREporter, 2007; vlastní zpracování

6. Technická pomoc

Technická pomoc sloužila v programovacím období 2000 - 2006 ke krytí nákladů správy související s podporou EU. Do roku 2006 bylo vyčerpáno 71,15 % schválených veřejných prostředků. SF EU se podílely na technické pomoci částkou 31, 821 mil. EUR., což představovalo 69,19 % celkového obnosu (45, 990 mil. EUR) schváleného na toto období.

4.3.4 Souhrnné hodnocení vybraných programů strukturální pomoci vybraných spolkových zemí SRN

Na základě analýzy programů Cíle 1 a 2 v předešlé části je možné zhodnotit a porovnat úspěšnost čerpání ve vybraných spolkových zemích a vyvodit na co by se měla podpora ze SF EU v Německu i v budoucnu zaměřit.

Dolní Sasko má hospodářsky nejsilnější ekonomiku z analyzovaných tří vybraných spolkových zemí. V programovacím období 2000 – 2006 čerpalo pomoc ze SF EU v rámci Cíle 2. Mimo to využívalo, jako ostatní spolkové země, i národní regionální podpory v rámci kolektivního úkolu GRW. Oblasti podpory Cíle 2 byly však geograficky menší než oblasti podporované kolektivními úkoly. K vylepšení situace ve strukturálně slabých oblastech sloužily projekty, jako například výstavba dálnice A 31 nebo přístav JadeWeserPort ve Wilhelmshavenu, který jako jediný v Německu bude vhodný i pro velké kontejnerové lodě. Podpora se týkala především území hraničícího s bývalými zeměmi NDR a území celého pobřeží, které se potýká s vyšší mírou nezaměstnanosti než je průměr celé spolkové země. Proto se nejvíce opatření zaměřilo na podporu nových pracovních míst. V období 2001 – 2006 se podařilo prostřednictvím programu Cíle 2 zajistit a vytvořit celkem 51 000 nových pracovních míst. Program tak dosáhl na pracovním trhu výrazných efektů, které překročily očekávání programu. Největší přínos v této oblasti poskytla priorita 1 (80% dosažených výstupů) a priorita 5 (16%). 86 % celkových dopadů na zaměstnanost připadlo na území podpory Cíle 2 a 14 % na území s přechodnou podporou, při čemž však území s přechodnou podporou obdrželo jen 6 % prostředků z ERDF. Zbytek (94 %) podpory bylo směřováno do oblasti Cíle 2. K okresům s nejvyšším dosaženým dopadem na zaměstnanost v programovacím období 2000 – 2006 patřil Emsland, zemský okres Osterode a zemský okres Göttingen.

Meklenbursko-Přední Pomořansko je spolkovou zemí s velmi rozdílnými výchozími podmínkami v rámci jednotlivých podporovaných regionů. V programovacím období 2000

– 2006 čerpalo jak podporu ze SF EU v Cíli 1, tak podporu z kolektivních úkolů národní regionální politiky Německa (GRW i GAK¹⁴²). Na rozdíl od operačních programů ostatních východních spolkových zemí byla méně finančně podporována priorita 3 – Ochrana životního prostředí. Jeho stav je zde však hodnocen jako relativně dobrý. Meklenbursko-Přední Pomořansko však naopak využívalo oproti jiným spolkovým zemím Cíle 1 velké podpory pro zemědělství. Vzhledem k tomu, že budoucnost zemědělství je v EU nejistá, to však sebou přináší jistá nebezpečí. Tvorba pracovních míst v zemědělství totiž z dlouhodobého hlediska problém nezaměstnanosti neřeší. S ohledem na jednotlivé sektory hospodářství, finanční podpora v tomto regionu pozitivně ovlivnila vývoj ve zpracovatelském průmyslu, stavbě lodí a potravinářském průmyslu a podpořila v některých turisticky atraktivních regionech rozvoj cestovního ruchu.

Také **Sasko-Anhaltsko** využívalo v období 2000 – 2006 mimo podpory ze SF EU i nástrojů národní regionální politiky Německa v podobě podpory z kolektivního úkolu GRW. Oblast podpory GRW zahrnovala celé území spolkové země. Hlavním záměrem GRW bylo znovuoživení průmyslové struktury země. Na počátku programovacího období tato spolková země vykazovala nejnižší HDP/obyvatele z ostatních spolkových zemí bývalého východního bloku a nezaměstnanost byla vyšší než 20 %. Během programovacího období však bylo dosaženo výrazných zlepšení. Nezaměstnanost poklesla o 3 % a HDP/obyvatele se zvýšilo o 5 %. Přesto i nadále patří tato spolková země k hospodářsky nejslabším regionům Německa. Sasko-Anhaltsko v porovnání s jinými spolkovými zeměmi taktéž méně investuje do ochrany životního prostředí, ale s tím rozdílem, že jeho stav není zdaleka tak dobrý jako v Meklenbursku-Předním Pomořansku. Dalším významným problémem této spolkové země je nadále výrazná nezaměstnanost. Přestože během programovacího období 2000 – 2006 byly v této oblasti zaznamenány úspěchy v podobě snížení míry nezaměstnanosti, region stále patří k oblastem Německa s nejvyšším podílem nezaměstnaných. Podpora ze SF EU v Sasku-Anhaltsku přispěla k vybudování klíčových kompetencí v jednotlivých regionech. V oblasti Magdeburku například došlo k rozvoji strojírenství, v oblasti pohoří Harz se rozvinul automobilový průmysl a v regionu Halle chemický a biochemický průmysl.

¹⁴² Zlepšení hospodářské struktury regionů a Zlepšení zemědělské struktury a ochrana pobřežních oblastí

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo analyzovat, na příkladu tří německých spolkových zemí, politiku HSS EU a její přínos pro Spolkovou republiku Německo v programovacím období 2000 - 2006. V první kapitole jsou popsány hlavní mezníky vývoje a principy politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU. Dále jsou charakterizována programovací období 2000 – 2006 a 2007 - 2013 z hlediska cílů, nástrojů a finančních alokací ze strukturálních fondů EU. Ve druhé kapitole je provedena sociálně – ekonomická charakteristika a zmapována regionální struktura Německa a vybraných spolkových zemí. Třetí kapitola pojednává o programování strukturální pomoci EU ve vybraných spolkových zemích v obou výše uvedených programovacích obdobích. Závěrečná, čtvrtá kapitola je věnována vyhodnocení využití programů Cíle 1 a 2 ve vybraných spolkových zemích Německa v období 2000 – 2006. Jelikož však programy pro období 2000 – 2006 stále ještě dobíhají a nejsou známy všechny relevantní výstupy a výsledky, analýzy dopadu politiky HSS EU, vychází hodnocení z dostupných dat a informací převážně ze střednědobého hodnocení dostupného v době závěrečného dokončování diplomové práce (duben 2008).

Přehled využitých prostředků strukturálních fondů EU v rámci programů Cíle 1 a 2 vybraných spolkových zemí ukázal, že pozorované země byly politikou HSS EU rozdílně podporovány, a to jak v kvantitativním, tak strukturálním ohledu. Těžištěm národní podpory i podpory ze SF EU byly přitom země bývalé NDR, které vzhledem k rozlišnému historickému vývoji zaostávají za západoněmeckými spolkovými zeměmi. Dolní Sasko naopak v porovnání s oběma východoněmeckými zeměmi obdrželo v tomto období nižší finanční podporu. Ukázalo se, že východní spolkové země zůstávají nadále málo konkurenceschopné a jsou odkázány na národní a evropské finanční prostředky. Finanční prostředky, které jsou vynakládány v zaostávajících regionech východního Německa zde však mají větší účinek než v západních rozvinutějších regionech. Podpora v Dolním Sasku se zaměřila především na podporu malých a středních podniků. Ve východoněmeckých zemích byl kladen vysoký důraz na podporu dopravní infrastruktury. Z analyzovaných spolkových zemí to platilo především pro Meklenbursko-Přední Pomořansko, méně výrazně pak pro Sasko-Anhaltsko. Nedostatky v infrastruktuře zde však zůstávají nadále více patrné než v západních spolkových zemích. Velký význam ve východních spolkových zemích sehrály také prostředky z EAGGF a programu rozvoje venkovské oblasti.

I když původní záměr Spolku, vyrovnat hospodářské a sociální podmínky ve východních spolkových zemích, zůstává prozatím nenaplněn, můžeme konstatovat, že za období od opětovného jednání Německa bylo ve východních spolkových zemích dosaženo značných pokroků. Dopady politiky hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie jsou zde všudypřítomné. EU tak není pouze zdrojem finančních prostředků, ale stala se také ztělesněním svobody, pluralismu a blahobytu. Přes všechny doposud setrvávající problémy a těžkosti tak byla nastartována nová etapa vývoje této oblasti a usiluje se nadále o to, aby se vytyčený záměr nestal pouhou iluzí.

Požadavky na politiku HSS EU jsou s rozšiřováním EU čím dál tím větší. Zároveň zdroje, které mají být použity v jednotlivých členských zemích pro regionálně-politické účely, jsou limitovány. Finanční podpora je proto přesunována do hospodářsky nejslabších regionů. Tento vývoj se může negativně odrážet v původních patnácti zemích Evropské unie, protože patří k hospodářsky nejsilnějším zemím v EU. To platí i pro Německo, které přestože čelí nevyváženosti mezi jednotlivými regiony a zeměmi, tak v rámci rozšiřující se EU patří mezi země s nadprůměrným hospodářským výkonem. Zde je však třeba si uvědomit, že případné omezení prostředků by ve východoněmeckých spolkových zemích na dlouhou dobu zpomalilo nebo zastavilo proces hospodářského přibližování zaostávajících regionů. Proto by programy Evropské unie měly nejen podporovat nově přistupující země, ale nadále se soustředit na podporu problémových oblastí v původních členských zemích Evropské unie.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knihy

1. BIEBER, R., EPINEY, A., HAAG, M. *Die Europäische Union: Europarecht und Politik*. 6. vyd. Baden – Baden: Helbing & Lichtenhahn, 2005, s. 544 - 552, ISBN: 3-8329-0908-7.
2. EVANS, A. *EU Regional Policy*. Richmond (United Kingdom): Richmond Law & Tax Ltd., 2005. 276 s. ISBN 1-904501-44-3.
3. HÖDL, E., WEISS, A. *Die Strukturpolitik der Europäischen Union: Eine Untersuchung ihrer Konsistenz im Hinblick auf die Verwirklichung einer Wirtschafts- und Währungsunion*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 1997, s 97 – 123.
4. JAKŠ, J. *Quo Vadis Evropská unie*. Praha: ETC Publishing s. r. o., 1998, 236 s. ISBN: 80-86006-57-3.
5. KRÄMER, R. *Aktiv in Europa. Die ostdeutsche Länder in der Europäischen Union*. Potsdam: Brandenburgische Landeszentrale für politische Bildung, 2002. 99 s. ISBN: 3-932502-32-9.
6. LEONARDI, R. *Cohesion Policy in the European Union. The Building of Europe*. Hampshire (United Kingdom): Palgrave Macmillan, 2005. 232 s. ISBN 1-4039-4955
7. SKOKAN, K. *Evropská regionální politika v kontextu vstupu České republiky do Evropské unie*. Ostrava: Repronis, 2003. 114 s. ISBN: 80-7329-023-5.

Elektronické publikace

8. EUROPEAN COMMISSION. *Inforegio Factsheet*. [online]. October 2006. [cit. 10. 3. 2008]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/fiche/de_en.pdf>.
9. EUROPEAN COMMISSION. *Inforegio Factsheet*. [online]. June 2006. [cit. 10. 3. 2008]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas/germany/factsheets/pdf/fact_de_en.pdf>.
10. EUROPEAN COMMISSION. *Annex to the 17th Annual Report from the Commission on the Implementation of Structural Funds (2005)* [online]. October 2006. [cit. 14. 4. 2008]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/fs2005/annexe.pdf>.

11. EUROPEAN COMMISSION. *Annex to the 16th Annual Report on the implementation of the Structural Funds (2004)* [online]. Říjen 2005. [cit. 14. 4. 2008]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/fs2004/annexe.pdf>.
12. EUROPEAN COMMISSION. *Annex to the 18th Annual Report from the Commission on the Implementation of Structural Funds (2006)* [online]. Listopad 2007. [cit. 14. 4. 2008]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/annex/2006_sf_annex_en.pdf>.
13. EUROPEAN COMMISSION. *Working for the regions. EU Regional Policy 2007-2013* [online]. January 2008. [cit. 4. 3. 2008]. ISBN 92-79-03776-5. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/working2008/work_en.pdf>.
14. EUROPEAN COMMISSION. *Cohesion Policy 2007-13. National Strategic Reference Frameworks*. [online]. January 2008. [cit. 4. 4. 2008]. ISBN 978-92-79-07465-3. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/fiche/nsrf.pdf>.
15. EUROPEAN PARLIAMENT AND COUNCIL. *Regulation (EC) no 1783/1999 on the European Regional Development Fund* [on-line]. 13. 8. 1999. [cit. 15. 2. 2008]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/employment_social/esf/2000/regulations/erdf/en.pdf>.
16. EUROPEAN PARLIAMENT AND COUNCIL. *Regulation (EC) No 1784/1999 on the European Social Fund* [on-line]. 13. 8. 1999. [cit. 12. 2. 2008]. Dostupné z: <http://www.esf.gov.uk/_docs/Reg%201784_1999.pdf>.
17. EVROPSKÁ KOMISE. *Politika soudržnosti 2007 – 2013: Poznámky a úřední texty 2007*. [online]. Leden 2007. [cit. 9. 3. 2008]. Dostupné z: <dostupné z: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/publications/guide2007_cs.pdf>.
18. EVROPSKÁ KOMISE. *Rostoucí regiony ,rostoucí Evropa. Čtvrtá zpráva o hospodářské a sociální soudržnosti*. [online]. 2007. [cit. 4. 3. 2008]. ISBN 92-79-05700-7. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion4/pdf/4cr_cs.pdf>.

19. EVROPSKÁ KOMISE. *Nové partnerství pro soudržnost, konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci. Třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti* [on-line]. 2004. [cit. 13. 4. 2007]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/com/2004/com2004_0107cs01.pdf>.
20. EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA. *Nářízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 o Evropském fondu pro regionální rozvoj* [on-line]. 31. 7. 2006. [cit. 15. 2. 2007]. Dostupné z: <[http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/feder/ce_1080\(2006\)_cs.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/feder/ce_1080(2006)_cs.pdf)>.
21. EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA. *Nářízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 1081/2006 o Evropském sociálním fondu* [on-line]. 31. 7. 2006. [cit. 15. 2. 2007]. Dostupné z: <[http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/fse/ce_1081\(2006\)_cs.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/fse/ce_1081(2006)_cs.pdf)>.
22. EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA. *Nářízení Rady (ES) č. 1084/2006 o Fondu soudržnosti* [on-line]. 31. 7. 2007. [cit. 15. 2. 2007]. Dostupné z: <[http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/cohesion/ce_1084\(2006\)_cs.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/cohesion/ce_1084(2006)_cs.pdf)>.
23. FEDERAL MINISTRY OF ECONOMICS AND TECHNOLOGY. *National Strategic Reference Framework for the EU Structural Funds in Germany, 2007–2013*. [on-line]. January 2008. [cit. 4. 4. 2008]. Dostupné z: <<http://www.bmwi.de/BMWi/Redaktion/PDF/M-O/nationaler-strategischer-rahmenplan-englisch,property=pdf,bereich=bmwi,sprache=de,rwb=true.pdf>>.
24. GEFRA. *Aktualisierung der Halbzeitbewertung des Gemeinschaftlichen Förderkonzepts 2000-2006 (GFK) für den Einsatz der Strukturfonds in den neuen Bundesländern und im Ostteil Berlins*. [on-line]. Dezember 2005. [cit. 14. 4. 2008]. Dostupné z: <<http://www.bmwi.de/BMWi/Redaktion/PDF/E/eu-strukturfoerderung-halbzeitbewertung-aktualisierung,property=pdf,bereich=bmwi,sprache=de,rwb=true.pdf>>.
25. GEFRA. *Analysis of the Impact of Cohesion Policy. A note explaining the HERMIN-based simulations*. [on-line]. May 2007 [cit. 14. 4. 2008]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/hermin07.pdf>.
26. GEMEINSAME VERWALTUNGSBEHÖRDE FÜR DIE INTERVENTION DER EUROPÄISCHEN STRUKTURFONDS MECKLENBURG-VORPOMMERN.

- Durchführungsbericht über das Operationelle Programm des Landes Mecklenburg-Vorpommern für das Interventionsjahr 2006.* [on-line]. Juni 2007. [cit. 14. 4. 2008]. Dostupné z: <<http://www.mv-regierung.de/strukturfonds/doku/01%20JB2006.pdf>>.
27. HARDT, U. *Regionalpolitik nach 2006. Veränderte Rahmenbedingungen für regionale Wirtschaftspolitik* [online]. Hannover: NIW, 2003. 103 s. ISSN 0178-5206. Dostupné z:<http://www.niw.de/publikationen/forschungsberichte/31/Regionalpolitik_2006.pdf>.
28. INSTITUT FÜR STRUKTURPOLITIK UND WIRTSCHAFTSFÖRDERUNG. *Aktualisierung der Halbzeitbewertung des Operationellen Programms zum Einsatz der EU-Strukturfonds im Land Sachsen-Anhalt.* [on-line]. Dezember 2005. [cit. 14. 4. 2008]. Dostupné z: <http://www.sachsen-anhalt.de/LPSA/fileadmin/Elementbibliothek/Bibliothek_Politik_und_Verwaltung/Bibliothek_Europa/Publikationen_Berichte/Berichte/05_12_20_Aktualisierung_der_Halbzeitbewertung_Langfassung.pdf>.
29. MINISTERIUM DER FINANZEN DES LANDES SACHSEN-ANHALT. *Jahresbericht 2006. Europäische Strukturfonds Sachsen-Anhalt 2000-2006.* [on-line]. Juni 2007. [cit. 14. 4. 2008]. Dostupné z: <http://www.sachsen-anhalt.de/LPSA/fileadmin/Elementbibliothek/Bibliothek_Politik_und_Verwaltung/Bibliothek_Europa/Publikationen_Berichte/DB2006_LSA_Text.pdf>.
30. NIEDERSÄCHSISCHES MINISTERIUM FÜR WIRTSCHAFT, ARBEIT UND VERKEHR. *Aktualisierung der Halbzeitbewertung des EPPD für die Strukturfondsinterventionen der Gemeinschaft in den Ziel 2- Regionen in Niedersachsen in der Förderperiode 2000 – 2006.* [on-line]. Dezember 2005. [cit. 14. 4. 2008]. Dostupné z: <http://cdl.niedersachsen.de/blob/images/C25380527_L20.pdf>.
31. NIEDERSÄCHSISCHES MINISTERIUM FÜR WIRTSCHAFT, ARBEIT UND VERKEHR. *Durchführungsbericht 2006. Ziel-2-Programm Niedersachsen.* [on-line]. Juni 2007. [cit. 14. 4. 2008]. Dostupné z: <http://cdl.niedersachsen.de/blob/images/C39408144_L20.pdf>.
32. STATISTISCHES BUNDESAMT. *European Regional and Urban Statistics. Reference Guide.* [online]. 2007. [cit. 9. 3. 2008]. ISBN 978-92-79-04711-4. [on line] Dostupné z:<http://194.95.119.6/downloads/publ/en1_regio_urban_ref_guide.pdf>.
33. WIRTSCHAFTSMINISTERIUM MECKLENBURG - VORPOMMERN. *Halbzeitbewertung der Umsetzung der EU-Strukturfonds in Mecklenburg-Vorpommern*

in der Programmperiode 2000-2006. [on-line]. Oktober 2003. [cit. 14. 4. 2008]. Dostupné z: <<http://www.mv-regierung.de/strukturfonds/doku/MVP-Band1-24.10.03final.pdf>[Delmenhorst/Berlin/Münster/Bonn/Rostock](#)>.

WWW stránky

34. *Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie* [online]. EU – Strukturpolitik. 2007. Dostupné z: <<http://www.bmwi.de/>>.
35. *Businessinfo* [online]. Souhrnná teritoriální informace Německo. 2007. [cit. 2. 12. 2007]. Dostupné z: <<http://services.czechtrade.cz/pdf/sti/nemecko-2007-05-20.pdf>>.
36. *BusinessInfo* [online]. Fondy EU a politika hospodářské a sociální soudržnosti. 2007. [cit. 12. 6. 2007]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/zdroje-financovani-z-eu/fondy-evropske-unie-a-politika/1000522/15931/>>.
37. *BusinessInfo* [online]. Regionální a strukturální politika EU. 2007. [cit. 26. 6. 2007]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/regionalni-a-strukturalni-politika/1000521/4283/#fifancni_nastroje>.
38. *CIA – The World Factbook* [online]. Germany. 2007. [cit. 28. 3. 2008]. Dostupné z: <<http://www.cia.gov>>.
39. *Deutsche Wirtschaft* [online]. Aktuelle Wirtschaftsinformationen. 2008. [cit. 6. 3. 2008]. Dostupné z: <<http://www.deutsche-wirtschaft.de/>>.
40. *Facts about Germany* [online]. 2007. Dostupné z: <<http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/en/>>.
41. *EU-Info* [online]. Deutschland. 2008. [cit. 12. 2. 2008]. Dostupné z: <<http://www.eu-info.de/>>.
42. *EurActiv* [online]. Strukturální politika. 2007[cit. 16. 6. 2007]. Dostupné z: <<http://www.euractiv.cz/strukturalni-politika>>.
43. *Eur Lex* [online]. Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství (1957). 2007. [cit. 2. 12. 2007]. Dostupné z: <dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/index.htm>>.
44. *Eur Lex* [online]. Jednotný evropský akt (1986). 2007. [cit. 2. 12. 2007]. Dostupné z: <dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/index.htm>>.

45. *Europa* [online]. Přehled činností EU – Regionální politika. 2007. [cit. 12. 6. 2007]. Dostupné z: <http://europa.eu/pol/reg/overview_cs.htm>.
46. *Europa* [online]. EU-Strukturfondsförderung im EFRE und ESF 2000 - 2006 in Niedersachsen. 2007. [cit. 15. 3. 2008]. Dostupné z: <http://www.mw.niedersachsen.de/master/C5059730_N38017487_L20_D0_I712.html>.
47. *Euroskop* [online]. Nástroje regionální politiky. 2007. [cit. 12. 6. 2007]. Dostupné z: <<http://www.euroskop.cz/42281/120802/clanek/uvod-do-strukturalnich-fondu-v-ceske-republice/nastroje-regionalni-politiky/>>.
48. *Euroskop* [online]. Regionální a strukturální politika EU. 2007. [cit. 26. 6. 2007]. Dostupné z: <<http://www.euroskop.cz/40542/110835/clanek/regionalni-a-strukturalni-politika-evropske-unie/duvody-existence-regionalni-politiky/>>.
49. *Eurostat* [online]. Regions. 2008. [cit. 23. 2. 2008]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nuts/overview_maps_en.cfm?list=nuts>.
50. *Eurostat* [on-line]. Population density. 2006. [cit. 10. 3. 2008]. Dostupné z: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>>.
51. *Eurostat* [on-line]. Unemployment Rate. 2007. [cit. 15. 3. 2008]. Dostupné z: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>>.
52. *Fondy EU*. Finanční perspektiva 2007 – 2013 [on-line]. 2007. [cit. 18. 2. 2008]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz>>.
53. *Hans-Böckler-Stiftung* [online]. Datenkarte 2007/08. 2008. [cit. 4. 3. 2008]. Dostupné z: <<http://www.boeckler.de/datenkarte>>.
54. *iDNES* [online]. Výklad pojmu právo Evropské unie. 2005. [cit. 2. 12. 2007]. Dostupné z: <http://zakony.idnes.cz/vyklad-pojmu-pravo-evropske-unie-dqq-/evropskepravo.asp?c=A050609_000000_evropskepravo_7221>.
55. *Mecklenburg-Vorpommern* [online]. 2008. [cit. 14. 2. 2008]. Dostupné z: <http://www.mecklenburg-vorpommern.eu/cms2/Landesportal_prod/Landesportal/content/de/Unser_Land_fuer/index.jsp>.
56. *Ministerstvo vnitra – časopis Veřejná správa* [online]. Strukturální politika EU od roku 2000. 2007. [cit. 16. 6. 2007]. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/casopisy/s/2000/0019/19konz.html>>.

57. *Ministerstvo informatiky ČR* [online]. Programovací období 2007 – 2013. 2007. [cit. 2. 12. 2007]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/micr/scripts/detail.php_id_2191.html>.
58. *Niedersachsen* [online]. 2008. [cit. 12. 2. 2008]. Dostupné z: <http://www.niedersachsen.de/master/C199_L20_D0.html>.
59. *OECD Fact Book* [online]. Wirtschafts- und Sozialdaten Deutschlands im internationalen Vergleich. 2008. [cit. 6. 3. 2008]. Dostupné z: <<http://stats.oecd.org/WBOS/ViewHTML.aspx?QueryName=182&QueryType=View&Lang=en>>.
60. *Regional Policy Inforegio* [online]. Hlavní cíle. 2007. [cit. 16. 6. 2007]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/object/index_cs.htm>.
61. *Sachsen-Anhalt* [online]. 2008. [cit. 4. 2. 2008]. Dostupné z: <<http://www.sachsen-anhalt.de/LPSA/index.php>>.
62. *Sachsen-Anhalt* [online]. Förderprogramme der Europäischen Union. 2008. [cit. 3. 4. 2008]. Dostupné z: <<http://www.sachsen-anhalt.de/LPSA/index.php?id=10142>>.
63. *Statistik der BA* [online]. Statistisches Jahrbuch 2007. 2008. [cit. 24. 2. 2008]. Dostupné z: <<http://www.pub.arbeitsamt.de/hst/services/statistik/detail/a.html>>.
64. *Statistisches Bundesamt Deutschland* [online]. Das statistische Informationssystem. 2007. [cit. 6. 3. 2008]. Dostupné z: <<http://www.destatis.de/jetspeed/portal/cms/>>.
65. *Strukturální fondy Evropské unie* [online]. Regionální politika. 2007. [cit. 26. 6. 2007]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/regionalni-politika>>.
66. *Strukturální fondy Evropské unie* [online]. Iniciativy Společenství. 2006. [cit. 13. 12. 2007]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/index.php?show=000006>>.
67. *Strukturální fondy Evropské unie*. [online]. Co jsou strukturální fondy a regionální politika EU. 2007. [cit. 16. 6. 2007]. Dostupné z: <<http://www.sfed.cpkp.cz/SF/sf-regio.html>>.
68. *Wikipedie* [online]. Německo. 2008. [cit. 16. 2. 2008]. Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/N%C4%9Bmecko>>.
69. *Mecklenburg-Vorpommern* [online]. EU-Fördermittel 2007-2013. 2008. [cit. 25. 3. 2008]. Dostupné z: <http://www.mecklenburg-vorpommern.eu/cms2/Landesportal_prod/Landesportal/content/de/_aktuell/EU-Foerdermittel_2007-2013/index.jsp>.

Seznam zkratk a symbolů

CEB	Council of Europe Development Bank Rozvojová banka Rady Evropy
CIP	Community Initiative Programme Program Iniciativy Společenství
ČS	Členský stát
EAGGF	European Guidance and Guarantee Fund Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond
EBRD	European Bank for Reconstruction and Development Evropská banka pro obnovu a rozvoj
ECU	European Currency Unit Evropská měnová jednotka
EHS	Evropské hospodářské společenství
EIB	European Investment Bank Evropská investiční banka
EIF	European Investment Fund Evropský investiční fond
EURATOM	Evropské společenství pro atomovou energii
ERDF	European Regional Development Fund Evropský fond regionálního rozvoje
ES	Evropská společenství
ESF	European Social Fund Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
EUR	Euro
EUROSTAT	Evropský statistický úřad

FIFG	Financial Instrument for Fisheries Guidance Finanční nástroj pro podporu rybolovu
FS	Fond soudržnosti
GA	Gemeinschaftsaufgaben Kolektivní úkoly
GAK	Verbesserung der Agrarstruktur und des Küstenschutzes Zlepšení zemědělské struktury a ochrana pobřeží
GRW	Verbesserung der regionalen Wirtschaftsstruktur Zlepšení regionální hospodářské struktury
HDP	Hrubý domácí produkt
HND	Hrubý národní produkt
HSS	Hospodářská a sociální soudržnost
IT	Information Technology Informační technologie
JPD	Jednotný programový dokument
ISPA	Instrument for Structural Policies for Pre-accession Nástroj předstupních strukturálních politik
NATO	North Atlantic Treaty Organisation Organizace Severoatlantické smlouvy
NDR	Německá demokratická republika
NSRR	Národní strategický referenční rámec
NUTS	Nomenclature des unités territoriales statistique Nomenklatura územních statistických jednotek
OBSE	Organization for Security and Co-operation in Europe Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OP	Operační program
OSN	Organizace spojených národů
PHARE	Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies Polsko a Maďarsko: pomoc při restrukturalizaci jejich ekonomik
PPS	Purchasing Power Standard Parita kupní síly
ROP	Regionální operační program
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova
SF	Strukturální fondy EU
SPD	Single Programming Document Jednotný programový dokument
SRN	Spolková republika Německo
TEN	Trans – European Transport Network Transevropské dopravní síť
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu
V&V	Věda a výzkum
WTO	World Trade Organization Světová obchodní organizace
ZEU	Západoevropská unie

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo,
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně ke své vnitřní potřebě diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3),
- souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že údaje o diplomové práci, obsažené v Záznamu o závěrečné práci, umístěném v příloze mé diplomové práce, budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO,
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona,
- bylo sjednáno, že užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 25. 4. 2008

.....
jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

Dr. Stojana 217, 768 24 Hulín

Seznam příloh

- Příloha č. 1 Srovnání cílů a nástrojů politiky HSS EU
- Příloha č. 2 Alokace finančních prostředků politiky HSS EU 2007 – 2013 pro jednotlivé členské státy
- Příloha č. 3 Politický systém
- Příloha č. 4 NUTS 2 regiony Německa
- Příloha č. 5 NUTS 3 regiony severní části Německa
- Příloha č. 6 NUTS 3 regiony východní části Německa
- Příloha č. 7 NUTS 3 regiony jižní části Německa
- Příloha č. 8 NUTS 3 regiony západní části Německa
- Příloha č. 9 Míra nezaměstnanosti v Německu
- Příloha č. 10 Výdaje na vědu a výzkum
- Příloha č. 11 Členění podle NUTS ve Spolkové zemi Dolní Sasko
- Příloha č. 12 Členění podle NUTS ve Spolkové zemi Meklenbursko-Přední Pomořansko
- Příloha č. 13 Členění podle NUTS ve Spolkové zemi Sasko-Anhaltsko
- Příloha č. 14 HDP dle vybraných spolkových zemí (v mil. EUR)
- Příloha č. 15 Rozdělení Německa podle cílů 2000 - 2006
- Příloha č. 16 Finanční prostředky poskytnuté spolkovým zemím v programovacím období 2000 – 2006
- Příloha č. 17 Přeshraniční spolupráce
- Příloha č. 18 Nadnárodní spolupráce
- Příloha č. 19 Nadnárodní spolupráce – německá účast
- Příloha č. 20 Finanční prostředky poskytnuté spolkovým zemím v programovacím období 2007 – 2013
- Příloha č. 21 Dolní Sasko v programovacím období 2000 - 2006
- Příloha č. 22 Dolní Sasko v programovacím období 2007 – 2013
- Příloha č. 23 Regionální HDP/obyvatele v PPS (v %, HDP EU-27 = 100 %)
- Příloha č. 24 Regionální míra zaměstnanosti ve věkové třídě 15-64 let (v %)
- Příloha č. 25 Regionální míra nezaměstnanosti (v %)
- Příloha č. 26 HERMIN – dopad politiky soudržnosti v období 2000 – 2006 na národní HDP a zaměstnanost v roce 2006
- Příloha č. 27 HERMIN – dopad politiky soudržnosti v období 2000 – 2013 na národní HDP a zaměstnanost v roce 2015